

Első Óbudai Általános Iskola

Helyi tanterv

II.

Alsó tagozat

Magyar nyelv és irodalom

Matematika

Környezetismeret

Rajz és vizuális kultúra

Életvitel és gyakorlati ismeretek

Ének-zene

Testnevelés

Tartalomjegyzék

Magyar nyelv és irodalom	3
Matematika.....	16
Környezetismeret.....	31
Rajz és vizuális kultúra.....	41
Életvitel és gyakorlati ismeretek	52
Ének-zene	60
Testnevelés	64

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

1–4. évfolyam

Célok és feladatok

A magyar nyelv és irodalom tanítása az alsó tagozaton alapozó jellegű, sokrétű feladatrendszerből álló komplex tantárgy. Elsősorban az *anyanyelvi kompetencia* fejlesztésének legfőbb eszköze, műveltségterületi összetettségéből adódóan azonban *többféle kulcskompetencia* fejlesztéséhez teremt feltételeket, és kitüntetetten kapcsolódik az *ember és társadalom*, a *művészetek*, valamint az *informatika* műveltségterülethez.

Folyamatában a tanító a családi és az óvodai anyanyelvi nevelés eredményeiből kiindulva intenzíven fejleszti a szövegértés és szövegalkotás képességét. Új nyelvhasználati tevékenységeket (olvasás, írás, írásbeli szövegalkotás) ismertet meg és gyakoroltat, és a gyermek ösztönös nyelvhasználatát a tudatosodás irányában fejleszti tovább. Mindezt annak érdekében teszi, hogy feltételt teremtsen a szóbeli és írásbeli kommunikáció igényes eszközzé fejlesztéséhez.

A tanító feladata, hogy integrált szemléletű, változatos tevékenységrendszer szervezésével olyan tanulási helyzetet teremtsen, amelyben a gyermek aktív résztvevője a kommunikációs folyamatoknak. Gyakorolhatja a szövegek értelmezését, alkotását és a társas kommunikációt. Folyamatosan fejlődhet szókincse, olvasási rutinja és íráskészsége, szövegelemző és szövegértő képessége, kifejtheti a szövegtartalommal kapcsolatos álláspontját. Megismerheti a kommunikáció különféle (verbális, nem verbális, képi, hangzó, elektronikus) módjait, folyamatosan tudatosodik szó- és írásbeli nyelvhasználatára, lehetősége van az önkifejezés többféle formájának kipróbálására, így egyre pontosabbá válhat gondolatainak, érzéseinek, véleményének kifejezése. Megtapasztalhatja az információk szűrésének, válogatásának, csoportosításának szükségességét és gyakorolhatja ennek adekvát módját. E folyamatban szilárd alapozást nyer tehát *anyanyelvi kompetenciája*, melynek eszközjellegű használatában a gyerek egyre nagyobb önállóságra tesz szert, és erre építve az ismeretszerző és alkalmazás jellegű feladatok rendszerében sikeresen fejlődhet a *hatékony önálló tanulási, valamint a digitális kompetenciája* is.

Mind a befogadó, mind pedig az alkotó, kifejező nyelvi tevékenységek gyakorlása gazdag nevelési lehetőségeket kínál a személyiség értelmi, érzelmi, akarati összetevőinek fejlesztéséhez, társadalmi tapasztalatok szerzéséhez, erkölcsi és esztétikai értékek befogadásához, valamint a gyermek társas kapcsolatainak, közösségbe való beilleszkedésének elősegítéséhez, jelentősen hozzájárulva ezzel a *szociális és állampolgári kompetenciák* fejlődéséhez.

Az anyanyelvi kultúra alapozásával, az olvasás-szövegértés fejlesztésével szorosan összefonódik a gyerekek irodalmi nevelése. Ennek középpontjában a művek aktív, élményt jelentő befogadása, az *esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség* célirányos fejlesztése áll. Az irodalmi művek olvasása lehetővé teszi az erkölcsi értékrend és a nemzeti kultúra értékeinek elsajátítását mellett más kultúrák megismerését és a komplex irodalmi nevelés folyamatában a különféle művészi kifejezési formák megismerését. Az olvasmányélmények megbeszélése feltételt teremt a többféle értelmezés lehetőségének felismeréséhez és gyakorlásához, a saját olvasat vállalásához, a képteremtő képesség fejlesztéséhez, az ízlésformáláshoz, a beleéléshez. A kisiskolások irodalmi nevelési céljainak megvalósításában kitüntetett szerepe van a drámapedagógiai eljárások alkalmazásának. A drámajátékok elősegítik az átélést, az olvasottak befogadását. Tevékenységei megkönnyítik a kapcsolatteremtést és az együttműködést, fejlesztik a mozgáskultúrát, természetes helyzeteket kínálnak a szövegalkotáshoz, a kreativitás fejlesztéséhez, a beszéd és a testbeszéd (nem verbális kifejezőeszközök) gyakorlásához, összhangjának alakításához.

A magyar nyelv és irodalom tantárgy olvasmányanyaga nevelési megfontolásokból többféle szöveget tartalmaz. A szépirodalmi és az ismeretterjesztő szövegek mellett fontos, hogy nem irodalmi szövegformákkal is foglalkozzanak a tanulók. Az olvasott szövegek segítik a környezetben való eligazodást, ismereteket közvetítenek a társadalomról és a természetről, a hazáról, a családról és más alapvető emberi kapcsolatokról. Népiünk múltjának történetei és kiemelkedő személyiségeinek példája, a nemzetiségek és etnikai népcsoportok kultúrájával való ismerkedés erősíti a gyerekek nemzeti azonosságtudatát. A szereplők magatartásának elemzése, jellemvonásaik és tetteik motívumainak vizsgálata erkölcsi értékrendet alakít, a másik ember tiszteletére, szociális érzékenységre, a környezetért érzett felelősségre nevel. Mindez tényanyagot és gyakorlóterepet kínál a *szociális és állampolgári kompetenciák* fejlesztéséhez és a *környezettudatos magatartás formálásához*.

Fejlesztési követelmények

Az 1-4. évfolyam magyar nyelv és irodalom tanításának alapfeladata a beszéd és a megértés folyamatos fejlesztése, az olvasás és a kézírás megtanítása, a helyesírás megalapozása, a szövegértés és a szövegalkotás elemi szintű gondolkodási és nyelvi műveleteinek elsajátíttatása és gyakoroltatása, ehhez pedig alapvető ismeretek nyújtása a magyar nyelv rendszeréről, valamint a szóbeli és az írásbeli nyelvhasználat egyszerűbb szabályairól.

A beszédképesség, a szóbeli szövegalkotás és a megértés fejlesztése a tanító folyamatos feladata. Ennek különös jelentőségét részint az adja, hogy e képességcsoport képezi alapját és kiinduló pontját valamennyi újonnan megtanulásra kerülő nyelvi tevékenységnek, részint pedig az, hogy fejlettsége döntően meghatározza a gyermek kortársaival való kapcsolattartásának és iskolai pályafutásának sikerét. Ezért különösen fontos a kulturált nyelvi magatartás megalapozása szabálytanulással, élethelyzetekben páros és csoportos gyakoroltatással, szokásalakító tréningekkel. A szókinccs aktivizálása szövegalkotó feladatokkal, a narráció ösztönzése, gyakoroltatása

Olvasás, az írott szöveg megértése fejlesztési terület magában foglalja az olvasás jelrendszerének eszközszintű elsajátítását és használatát. Az első olvasási sikerek meghatározó erejűek az olvasóvá válás, az olvasással kapcsolatos pozitív viszonyulások kialakulásának folyamatában. Ezért a tanulók egyedi sajátosságaira tekintettel, differenciáltan kell megszervezni az olvasástanulás folyamatát, haladási tempóját az első osztályokban a tanulási kudarcok, a tevékenységgel kapcsolatos szorongások, gátoltság kialakulásának megelőzése érdekében. Az értő olvasás fejlődésében fontos szerepe van a szöveggel való foglalkozásnak. Ennek során a művészi szövegek elsődleges megértésén túl a mélyebb tartalmi rétegeket kibontó szövegelemzést gyakorolják a gyerekek a tanító irányításával. A fejlesztés eredményeként elvárható, hogy a tanuló néma olvasás útján megértse tankönyvei szövegeinek, a feladatok utasításainak lényegét. A szövegekből pontosan emelje ki az információkat, s használja fel azokat új feladathelyzet megoldásához. Az olvasási képesség fejlesztésének további feladata az 1–4. évfolyamon az értelmező (interpretáló), a kritikai és kreatív olvasás megalapozása, valamint az olvasástechnika fejlesztése, a kifejező felolvasás gyakoroltatása is.

A kisiskolások nevelésében az olvasástanulással szorosan összekapcsolódva valósul meg az *irodalmi ismeretek alapozása*. Ennek lényege az olvasás iránti érzelmi és gondolati érdeklődés felébresztése, a képzelet mozgósításával a képteremtő képesség fejlesztése, tapasztalatszerzés, pl. művek formai jellemzőiről, a költői nyelv néhány sajátosságáról, művek témájáról, szereplőiről, élethelyzetekről, esztétikai fogalmakról. A szövegfeldolgozás folyamatában már kisiskolás korban megkezdődhet az irodalom és az olvasó kapcsolatának alakítása, az irodalmi művek erkölcsi, érzelmi, esztétikai értékei iránti fogékonyság megalapozása, az ízlésfejlesztés, valamint a társművészetek bekapcsolásával a komplex esztétikai nevelés.

Az *írásbeli szövegalkotás* szabályainak megtanítása különböző témájú és szövegtípusú olvasmányok feldolgozásával valósul meg. Ezek szolgálnak mintául a gyermekek fogalmazásaihoz, nyitnak utat a későbbi kreatív alkotásokhoz, a képzelet, az érzelmek, a gondolatok önálló kifejezéséhez. A szövegek az árnyalt, gazdag szókinccs kialakításának forrásai is, hozzájárulnak az önkifejezés igényének kielégítéséhez és képességének fejlődéséhez. A témaválasztás és a szövegalkotás előkészítése döntően meghatározza az önálló alkotás sikerét. Ezért a gyerekhez közeli, érdeklődésre számot tartó, képzeletét, kreativitását ösztönző témát célszerű választani. Az előkészítést minden esetben a tanulók fejlettsége, egyéni fejlesztési igénye határozza meg. Mivel e tekintetben jelentős eltérések lehetnek egy-egy tanulócsoponton belül, a differenciált tanulásszervezés alkalmazása célravezetőbb.

A fejlesztés eredményességét fokozza, ha az önálló munkákat óráról órára kijavítja a tanító és szöveges értékeléssel segíti a tanítványait a fogalmazások erényeinek és hibáinak felismerésében.

Az *írás kép* egyénivé, az írás eszközzé fejlesztése a kézírás megtanításával kezdődik. A betűformák és -kapcsolások elsajátításán keresztül vezet az út az írás automatizálásáig. Olyan írástempóra kell szert tenniük a tanulóknak, amely kiszolgálja a tanulási igényeket. Az íráskép tetszetős külalakjának érdekében kívánjuk meg a gazdaságos és esztétikus szövegelrendezést, a szabályoshoz közel álló betűtípus használatát, amely nem zárja ki az egyéni vonásokat. A fejlesztés eredményeként a tanulók betűtípusválasztás, -csere, -kihagyás nélkül írnak az alsó tagozat végére. Írásuk olvasható, füzetvezetésük rendezett. Ezt segíti a képi közlés (vizuális információk), a szövegtagoltság, a tipográfiai eszközök, ábrák, jelek szerepének figyelembevétele a szöveg jelentésének megértésében.

Az *Ismeretek az anyanyelvről témakör* a tudatos nyelvszemlélet, az emeltebb igényű anyanyelvhasználat alakításának az eszköze. Ennek keretében a magyar nyelv rendszerére vonatkozó elemi ismereteket szerezhetnek a tanulók. A fogalomalkotás nyelvi tapasztalásra épül. A nyelvtani ismeretekhez kapcsolódik a helyesírási

szabályismeret és a folyamatos gyakoroltatás eredményeképpen a helyesírási készség elemi szintjének kialakítása. A szabályalkalmazással párhuzamosan futó fejlesztési feladat a tanulók önellenőrzésének és hibajavító tevékenységének, a helyesírási szótár használatának szokássá fejlesztése.

A tanulási képesség fejlesztése, az ismeretfeldolgozási technikák tanítása már az alsó tagozat bevezető szakaszában megkezdődik. Ennek keretében megismertetjük a tanulókat az ismeretszerzés írásbeli forrásaival, lehetőségeivel, a könyv- és könyvtárhasználattal.

A fejlesztés fontos mozzanata a szótárak, gyermeklexikonok, enciklopédiák tanulmányozása, az ismeretfeldolgozási technikák közül a gyűjtött adatok célszerű elrendezésének; a vázlat készítésének gyakorlása tanítói segítséggel.

Változatos feladathelyzetekben szerezhetnek tapasztalatokat a tanulók az információk felhasználásának módjairól, a tanult ismeretek tömörítésének, összefoglalásának, rendezésének célszerű eljárásairól. A memoriterek tanulása közben kipróbálhatják a különféle szövegtanulási technikákat, emlékezetük megtartó képességének határait, egyéni tanulási stílust alakíthatnak ki.

A könyvtárhasználat részint az információforrások megismerésével, részint a könyvtár használatának gyakorlásával, a könyvtárban végzett önálló ismeretszerző tevékenységek megismerésével és alkalmazásával alapozza az önálló tanulás képességét.

1. évfolyam

Óraszám : 7 óra / hét

Témakörök, tartalmak

Beszéd-készség, szóbeli szövegek alkotása és megértése

A helyes beszéd-légzés. A hangok tiszta artikulációja, időtartama. A helyes kiejtés. A kijelentő és a kérdő mondat hanglejtése. A mindennapi érintkezés nyelvi fordulatai. Szókincsfejlesztés

Társas kapcsolatokban a beszéd, a testbeszéd, a beszéd-kezdés és -bátorság fejlesztését szolgáló gyakorlatok

A helyes beszéd-légzés. A hangok tiszta artikulációja, időtartama. A helyes kiejtés. A kijelentő és a kérdő mondat hanglejtése. Szöveg-reprodukció. A mindennapi érintkezés nyelvi fordulatai. Szókincsfejlesztés.

Belépő tevékenységformák

A helyes légvétel, gazdálkodás a levegővel. A beszédritmus megfigyelése, utánzása beszédben, felolvasásban rövid verseken, mondókákon. Érthető és értelmes beszéd: szavak, szó szerkezetek, mondatok helyes ejtésének gyakorlása. Jól ritmizálható mondókák, versek tanulása, előadása. Érzelmek kifejezése némajátékkal. Felelgetős mondókák előadása párokban, együtt-működés a társakkal. Szituációs játékkal: köszönés, bemutatkozás, kérdés, kérés, ajándékozás, köszöntés, köszönetnyilvánítás.

Szöveghez kapcsolódó kérdések megválaszolása. Feladatok utasításának értelmezése.

Képolvasás, mesemondás. A szókincs bővítése, pontosítása szövegkörnyezetben történő értelmezéssel.

Az olvasás és az írás tanulásának előkészítése

A beszéd, a beszédészlelés és -értés fejlesztése. A mondat felbontása szavakra, a szavak szótagokra, a szótagok hangokra. A *mondat*, a *szó*, a *szótag*, a *hang* fogalmának tapasztalati alapozása. A jelfunkció. A hangok sorrendisége a szavakban.

Tájékozódás a testsémán, térben, síkban; a relációs szókinccs tartalmának pontosítása. Az alakfelismerés. A szem és a kéz mozgásának összehangolása. Finommozgások fejlesztése.

Az olvasás jelrendszerének megtanítása

Az olvasás jelrendszerének elsajátítása és felhasználása szavak, szószerkezetek, mondatok, rövid szövegek hangos és néma olvasásához. Nyelvtani fogalmak tapasztalati úton való megismertetése: a mondat, a szó, a magánhangzó, a mássalhangzó, rövid és hosszú hangok, egy-, két-, háromjegyű betű, az ábécé. A nagybetűk, a mondatzáró írásjelek használatának megfigyeltetése.

Az írás jelrendszerének megtanítása

Kis- és nagybetűk írásának elsajátítása. A szabályos betűalakítás és -kapcsolás: betűk, szavak, szószerkezetek, rövid mondatok írása.

A helyesírás alapozása a szavak hang- és betűsorának egyeztetésével.

Olvasás, szövegértés, irodalom

Népköltészeti és műköltészeti alkotások: mesék, mondókák, sorolók, rövid gyermekjátékok. A mindennapi életből, a természeti környezetből vett témájú rövid szépirodalmi szövegek, versek és prózai alkotások, ismeretterjesztő és hétköznapi szövegek. Az olvasottak tartalmának és címének összefüggése. A próza és a vers különbsége. Az olvasás iránti értelmi és érzelmi érdeklődés ösztönzése, komplex esztétikai élmények.

A tanulási képesség fejlesztése

Az önálló feladatvégzés lépései. A könyvtár szolgáltatásai, a könyvkölcsönzés módja. Olvasási szokások. Gyermeklexikon használata.

Társadalmi ismeretek

A szűkebb és a tágabb család, a családtagok kapcsolatai, a gyerekek helye a családban.

Tánc és dráma

Tapasztalatok az önkifejezés különféle formáiról, a társakkal való együttműködésről; mozgásos, erkölcsi és esztétikai élményeket nyújtó közös, kreatív játékok.

A beszédészlelés és -értés gyakorlása mesehallgatással. A nyelvi tudatosság fejlesztéséhez analízáló gyakorlatok: szótagolás, hangokra bontás; szintetizáló gyakorlatok: hangösszevonások, szavak alkotása. Mondatalkotás eseményképről. A helyzetet meghatározó kifejezések (relációs szókinccs) megismerése és használata. Formák fölismerése, különbségeik és azonosságuk megállapítása. A tájékozódás gyakorlása térben és síkban.

Az olvasáshoz, íráshoz szükséges helyes testtartás gyakorlása, a helyes írásszokások alapozását segítő gyakorlatok. Az írástevékenység megkezdése, betűelemek alakításával, kapcsolásával.

A hangoknak megfelelő kis- és nagy nyomtatott betűk megtanulása, gyakorlása. A betűknek megfelelő hangok helyes kiejtése. Betűcsoportok, szavak, szószerkezetek, mondatok hangos olvasása, értelmezése. A pontosságra törekvő hangos olvasás gyakorlása szövegeken. Az értő néma olvasást megalapozó feladatok megoldása és követő olvasás.

A szabályos betűalakítás és -kapcsolás gyakorlása.

Szavak, szószerkezetek, mondatok írása másolással, írott majd nyomtatott mintáról. Kezdetben rövid, majd egyre hosszabb szavak írása látó/halló előkészítés után tollbamondásra és írásminta nélkül, emlékezetből.

A szereplők, a helyszín, az események megfigyelése. Kapcsolat keresése az olvasott szöveg és a tanuló saját élményei, tapasztalatai között. A vers hangulatának fölismerése, ritmizálása tanítói segítséggel. Az olvasott szöveg megértésének bizonyítása elmondással és feladatmegoldással. Illusztráció készítése.

Az önálló feladatvégzés lépéseinek gyakorlása. Kérdésekre válasz keresése ismert szövegből.

Látogatás az iskolai könyvtárban. Válogatás a korosztálynak készült könyvekből: képeskönyvek, mesekönyvek, ismeretterjesztő könyvek megfigyelése. A könyvtárban szokásos viselkedési szabályok tanulása, gyakorlása. Szavak magyarázata gyermeklexikon használatával.

A gyermek környezetében élők cselekedeteinek megfigyelése. Beszámoló saját életének eseményeiről. Az olvasmányokban megfigyelt élethelyzetek megjelenítése, megbeszélése. Részvétel közösségi tevékenységben.

Utánzó játékok. Énekes népi gyermekjátékok összekapcsolása mozgással, előadásuk társakkal. Az olvasott történetek reprodukálása bábozással,

Érzékelő, utánzó és memóriafejlesztő játékok. szerepjátékokkal.
 A beszéd, az ének, a mozgás összekapcsolása
 játékhelyzetekben.
 Történetek feldolgozása a báb és a drámás eljárásokkal.

Memoriter

Szabadon választható versek, népköltészeti mondókák, sorolók, nyelvtörők, verses mese elmondása fejből. Mennyiségét a tanulócsoporthoz képesti képességét figyelembe véve határozzuk meg.

2. évfolyam

Óraszám: 7 óra / hét

Témakörök, tartalmak

Beszéd-készség, szóbeli szövegek alkotása és megértése

Helyes beszéd-élmény. A hangkapcsolatok helyes kiejtése, a hangok időtartama. A mondat- és szövegfonetikai eszközök szerepe. Udvarias magatartási szokások, nyelvi fordulatok a felnőttekkel és kortársakkal való érintkezésben. A megszólítás. Mondatalkotások. Két, majd több mondat összekapcsolása. Eseménysor felidézése, az események sorrendisége. Feladatadások, szóbeli üzenetek megértése.

Olvasás, írott szöveg megértése, irodalom

Népköltészeti és műköltészeti alkotások a klasszikus és kortárs hazai és határon túli magyar irodalomból. Mesék, népdalok, találós kérdések, népi játékok a nemzetiségek és etnikumok kultúrájából is. Történetek a gyerekek természeti és társadalmi környezetéről. Nem irodalmi szövegek. A cím és tartalom viszonya. A versben: a ritmus, a rím, az ismétlődések. Az olvasottak tartalmára irányuló fokozott figyelem, kezdő szintű megértés.

A feldolgozott szövegek tartalmából adódó természeti és társadalmi környezettel kapcsolatos bővülő tapasztalatok és elemi ismeretek. Másokra irányuló figyelem, a másság befogadásával és a környezetért érzett felelősség élményével való ismételt találkozás.

Olvasástechnika

Hangsúlyozás és hanglejtés.
 A szünettartás és a ritmus. Hangos és néma olvasás.
 A folyamatos olvasás.

Belépő tevékenységformák

Légző gyakorlatok: szavak, szó szerkezetek, mondatok, mondókák utánmondása.

A hangok időtartamának érzékeltetése a szavakban. Mondat- és szövegfonetikai eszközök alkalmazása a beszédben és a hangos olvasáskor. Rokon értelmű és ellentétes jelentésű szavak megfigyelése és értelmezése. szöveggörnyezetben. A vizsgált/gyűjtött szavakkal mondatalkotás, hiányos szöveg kiegészítése. Beszélgetés adott vagy választott témáról. A beszélgetőtársához igazodó udvarias nyelvhasználat, a nem verbális eszközöknek a beszéd-helyzethez alkalmazkodó használata. Szituációs játékok a kulturált nyelvi viselkedés gyakorlására. Telefonálás, üzenetközvetítés.

Történet mesélése. Eseménysorról rövid szöveg alkotása mondatok összekapcsolásával. Szóbeli szövegek, feladatszövegek értelmezése, lényegének elmondása.

A mű témájának, eseményeinek, szereplőinek megnevezése. A szereplők cselekedeteinek értékelése, következtetés tulajdonságaikra. Az események összefoglalása, a lényeges gondolat kiemelése. Az olvasott művek szóhasználatának megfigyelése. A cím és a tartalom összefüggésének megfigyelése. Az ismeretlen kifejezések értelmezése szöveggörnyezetben. A verses forma fölismerése, a szöveg ritmusának jelzése tapssal.

Szavak, szó szerkezetek, mondatok helyes hangsúlyozása. Toldalékos szavak pontos kiolvasása. Szünettartás a mondaton belül és a mondatok között. Helyes hanglejtés gyakorlása kijelentő és kérdő mondatok

olvasásával. A folyamatos és pontos olvasás gyakorlása mondatok és szövegek hangos olvasásával. Felolvasás előzetes felkészülés után. A kiejtéstől eltérő hangkapcsolatok és a mondatzárások helyes olvasása. A sorvégi átmenetek megszakítás nélküli olvasása. A természetes beszéd tempójához és hanglejtéséhez közelítő hangos olvasás.

Írásbeli szövegek alkotása

Mondatalkotás. Mondatok összekapcsolása. Történetalkotás szóban. Vázlatkészítés képek vagy kulcsszavak segítségével.

Szógyűjtés, szó szerkezetek, mondatok alkotása eseményképről. Rövid írásbeli válaszadás olvasott szöveghez kapcsolódó kérdésekre. Személyes élményről vagy földolgozott olvasmányról két-hárommondatos írásbeli fogalmazás. Az olvasott művekről vázlatkészítés tanítói segítséggel. Írás- és helyesírási hibák javítása leírt szövegben tanítói utasításra és önellenőrzéssel.

Íráskép

Betűismeret és -kapcsolás. Írásszokások. Az eszközszintű íráshasználat alapozása.

A betűismeret megerősítése. Betűalakítások, betűkapcsolások gyakorlása. Szavak, szó szerkezetek, két-három mondat leírása másolással, tollbamondásra és emlékezetből. Helyes írásszokások alkalmazása (testtartás, írószerfogás, kézcsúsztatás).

Ismeretek az anyanyelvről, helyesírás

A beszéd/írás részei: mondat, szó, hang és betű. A magyar ábécé, a betűrend, a magán- és mássalhangzók. Az időtartam jelölése. A szótagolás és az elválasztás. A kiejtés szerinti és a kiejtéstől eltérő írásképű szavak. A *j* hang kétféle jelölése. A szavak szerkezete: a szótó és a toldalék. A kijelentő és a kérdő mondat.

A társak név szerint, könyvek cím, illetve szerző szerint ábécérendbe állítása. A hosszú és rövid hangok fölismerése a beszédben, megfelelő jelölésük írásban. A kiejtéstől eltérő írásképű szavak egyszerűbb eseteinek helyesírása szóelemzés segítségével. Egyszerű szavak elválasztása. Az egyalakú szótövek és a toldalékok megkülönböztetése egyszerű szavakban. A kijelentő és a kérdő mondat fölismerése, megnevezése szövegben. A tanult helyesírási szabályok alkalmazása írástevékenység közben, írásbeli feladatok megoldásakor.

A tanulási képesség fejlesztése

A kép és a szöveg kapcsolata. A könyvtárhasználat alapvető szabályai. A könyvek jellemző adatai. Gyermekújságok jellemzői.

Illusztrált szövegekben a kép és a szöveg együttes értelmezésének gyakorlása. Eligazodás a könyvekben a tartalomjegyzék alapján. Tájékozódás a gyermeklexikon betűrendjében. A könyvek jellemző adatainak megfigyelése (író, cím, kiadó, a kiadás éve). Ismerkedés a gyermekújságok tartalmával, szerkezetével.

Társadalmi ismeretek

A barátok, baráti kör, az iskolai és egyéb kisebb közösségek.

Felnőttek és gyerekek társas viselkedési formáinak megfigyelése, gyakorlása élethelyzetekben. Kapcsolatfelvétel családtagokkal és ismerős felnőttekkel. Baráti kapcsolatok ábrázolásának megfigyelése olvasmányokban, véleményalkotás a szereplők viselkedéséről. Beszélgetés az iskolai életéről, az osztályközösségről. Részvétel a mindennapi élet különböző helyzeteit felidéző szerepjátékokban.

Tánc és dráma

Érzékelő, utánzó és memóriafejlesztő játékok.
Népi mondókák, gyermekjátékok, népszokások,
dramatizált mesék.
Történetek feldolgozása a báb és a dráma eszközeivel.

A szövegmondás összekötése ritmikus mozgással.
Egyszerű lépésekkel kísért énekes népi gyermekjáték előadása. Rövid mesék, történetek dramatizálása, a szereplők és a főszereplő megkülönböztetése.
Improvizációs játékok tanári irányítással, többféle kommunikációs helyzetben.

Memoriter

Versek, találós kérdés, népi gyermekjáték elmondása könyv nélkül, szöveghűen, a tanult mondatfonetikai eszközök alkalmazásával. A szöveg nehézségi fokát és mennyiségét a tanulócsoport teherbíró képessége határozza meg.

A következő tanévi fejlesztés feltételei

Egyszerű szóbeli közlések megértése. Kérdésekre értelmes, rövid válaszok adása. A mindennapi kommunikáció alapformáinak alkalmazása a szokás szintjén: köszönés, bemutatkozás, megszólítás, kérdezés, kérdés, köszönetnyilvánítás, köszöntés. Pontosságra törekvő folyamatos olvasás. Az olvasmány tartalmának elmondása kérdések segítségével. Önállóan alkotott mondatok / tartalmi / összekapcsolása.

Az ábécé használata feladatmegoldáshoz.. A hangok hosszúságának helyes jelölése begyakorolt szókészlet körében. A kiejtéssel megegyezően írt rövid szavak biztos helyesírása. A *j* hang biztos jelölése kb.20 – a tanulók által gyakran használt – szóban. Az elválasztás szabályainak alkalmazása egyszerű szavak írásakor. Mondatkezdés nagybetűvel, szavakra tagolt leírás segítségével. A tanult mondatzáró írásjelek alkalmazása. Egyszerű mondatok, rövid szöveg írása másolással, tartalmi és helyesírási előkészítés után tollbamondásra és emlékezetből. Hibajavítás tanítói irányítással.

3. évfolyam

Óraszám: 7 óra / hét

Témakörök, tartalmak

Beszédképesség, szóbeli szövegek alkotása és megértése

A különféle mondatfajták és a mondatfonetikai eszközök kapcsolata. A szavak és a nem verbális jelek (testbeszéd) szerepe különféle kommunikációs helyzetben. A szavak jelentésárnyalata, stílusértéke, szerepe a beszédben. Szólások, közmondások jelentése.

Olvasás, az írott szöveg megértése, irodalom

. A képteremtő képesség formálása, ízlésfejlesztés. Szövegértelmezés – a többféle értelmezés lehetősége – a saját olvasat. Reflektálás az olvasottakra.

Prózai művek és versek a hazai (magyar, nemzetiségi és az etnikumok irodalmából), a külföldi nép- és műköltészetből. Mesék, mondák, legendák, történelmi elbeszélések, valamint a gyerekek mindennapi életéről szóló elbeszélések, regényrészletek klasszikus és kortárs szerzőktől. Versek feldolgozása, elemi poétikai és verstani ismeretek. Népi játékok, dramatizált szövegek, ismeretterjesztő művek, a mindennapi kommunikáció szövegei (meghívó, recept, hirdetés stb.).

Olvasástechnika

A pontos és folyamatos, értő olvasás. A fölolvadás: helyes tagolás és hangsúlyozás. Értelmező és folyamatos olvasás.

Írásbeli szövegek alkotása

Az írásbeli fogalmazás képességének alapozása. A szövegalkotás műveletei: anyaggyűjtés, címválasztás, a lényeges gondolatok kiválasztása, elrendezése. Az időrend. A szöveg tagolása, a bekezdések. Az elbeszélő fogalmazás

Belépő tevékenységformák

A szavak, szó szerkezetek megfelelő kiejtésének gyakorlása az élőbeszédben és a fölolvadásban. Helyes beszédlevegzés bővülő mondatok elmondásakor, felolvasásakor. A nem verbális eszközök összehangolása a tartalommal szöveg-mondáskor és értelmezésük mások megnyilatkozásainak értékelésekor. Versek és mesék kifejező előadása, kapcsolattartás a hallgatósággal. Szókincs bővítés: a szavak jelentésének, stílusértékének elemzése szövegben, ezen tapasztalatok, valamint a tanult szólások, közmondások használata az élőbeszédben és a fogalmazásban. Szóbeli szövegalkotás különféle kommunikációs helyzetekben. Ismert mese elmondása tömörített és bővített változatban. Hosszabb szóbeli közlések követése, megértése. Mindennapi élmények, filmélmények, olvasmányok rövid tartalmának elmondása, megbeszélése. Részvétel a tanulócsoporthoz folyó beszélgetésben.

A szereplők megnevezése, cselekedeteik, érzelmeik, tulajdonságaik megfigyelése, az események időrendje, a mű szerkezetének fölismerése. Lényegkiemelés, oksági kapcsolatok felismerése. Vázlatkészítés tanítói segítséggel. Szövegekkel, problémafelvetésekkel kapcsolatos kérdések és válaszok megfogalmazása. Mesék bevezető, befejező fordulatainak és jellemző szókapcsolatainak használata. Mesék ismétlődő motívumainak megfigyelése. Néhány jellegzetes irodalmi téma fölismerése az olvasott művekben, például család, iskola, barátság, segítőkészség, szülői szeretet, hazaszeretet. Versek művészi eszközeinek fölfedezése: ritmus, rím, refrén, hasonlat. Szövegek: mesék, elbeszélésrészletek dramatizálása. Ismeretterjesztő és mindennapi gyakorlati szövegek értelmezése, információkiemelés, a lényeg tömör megfogalmazása. Tájékozódás a lakóhely irodalmi vonatkozásairól.

Az olvasás pontosságának, folyamatosságának fejlesztése beszéd- és olvasástechnikai gyakorlatokkal. Néma olvasás a megértést vizsgáló feladatok megoldásával. A hosszú mondatok helyes tagolása, hangsúlyozása felolvasáskor mintakövetéssel. Az értelmező (interpretáló) olvasás fejlesztése tanítói és tanulói kérdések segítségével. Hosszabb szövegek (például házi olvasmányok) olvasására való fölkészülés folyamatos olvasással.

Olvasókönyvi szövegminták megfigyelése a szövegforma tartalmi és szövegszerkesztési jellemzőinek felfedezéséhez. Címek vizsgálata, a jó cím ismérveinek összegyűjtése. Események elrendezése időrendben. Bevezetés (előzmény,

jellemzői. Az elbeszélés szerkezete: bevezetés, tárgyalás, befejezés. A párbeszéd szerepe az elbeszélő szövegben. Formai jellemzői.

Íráskép

Gazdaságos szöveglrendezés. Az egyéni írás alakulásának segítése. Az írás lendületének, tempójának fokozása. Írásszokások megerősítése.

Tanulási képesség fejlesztése

Adatok, információk gyűjtésének, célszerű elrendezésének módjai. Alapismeretek a könyvtár tereiről és állományrészeiről. A könyvek tartalmi csoportjai: szépirodalmi művek, ismeretterjesztő irodalom, kézikönyvek, elektronikus információhordozók. A szótárak szerkezeti jellemzői (betűrend, címszó), a szótárhasználat módja. A lexikon és a szótár egyező és eltérő vonásai.

Ismeretek az anyanyelvről, helyesírás

A felkiáltó, az óhajtó és a felszólító mondat és mondatvégi írásjelük. Az ige jelentése (cselekvés, történés, létezés); rokon és ellentétes jelentésű igék. Az igeidők és jelentésük. Az igealakok helyesírása szótagolással és/vagy szóelemzéssel. A főnév jelentése, fajtái: köznév, tulajdonnév. A főnév toldalékolása. A tulajdonnevek helyesírása. A *-ban/-ben -ba/-be* rag helyes használata, a *-ból/-ből, -ról/-ről, -tól/-től* rag helyesírása. A melléknév. A *j* hang kétféle jelölése igékben, főnevekben, melléknevekben.

Társadalmi ismeretek

A magyar nemzet nagy történelmi eseményei, például honfoglalás, államalapítás, Mátyás kora, a török idők. Ünnepeink: családi, vallási, nemzeti ünnepek. A magyar nemzet jelképei. Nemzeti emlékhelyeink.

színhely, időpont) és befejezés (következmény, tanulság, egyéni vélemény) készítése szóban és írásban. A fogalmazás koherenciájának megteremtése tématarással, a mondatok kapcsolásával. A fogalmazás témájának megfelelő szavak és kifejezések használata, a felesleges ismétlődés kerülése. A párbeszéd beillesztése a történetmondásba.

A fogalmazások javítása a tanult fogalmazási ismeretek felhasználásával a tanító segítségadása mellett.

Lendületfejlesztő gyakorlatok. Az olvashatóság javítását, az egyéni írás kialakulását segítő, alakítási, kapcsolási gyakorlatok. Tempógyorsító gyakorlatok: az írás eszközi használatával, a figyelem fejlesztésével. Szósorok, mondatok írása másolással, tollbamondás után, emlékezetből és akaratlagos írással. Az egyéni írás alakítása a rendezett, tiszta és olvasható íráskép igényével.

Könyvek keresése szabadpolcon szerző és cím szerint. Szépirodalmi és ismeretterjesztő művek témájának megállapítása cím és tartalomjegyzék alapján. Az olvasott könyvek adatainak felsorolása (író, cím, kiadó, a kiadás éve). Célzott keresés kézikönyvekben feladathelyzetben.

Rövid szóbeli beszámoló ismeretterjesztő olvasmány tartalmáról, önálló vagy csoportos anyaggyűjtésről. Az olvasott szövegben előforduló ismeretlen szavak értelmezése gyermeklexikon vagy szótár segítségével. Tetszés szerint választott helyesírási szótár használata tanítói segítségével.

A felkiáltó, az óhajtó, a felszólító mondat főismerése és megnevezése szövegben. A mondatvégi írásjelek helyes használata az egyszerű mondatok végén.

A tanult szófajok felismerése és megnevezése - a fogalom tartalmi jegyei alapján - mondatban, szövegben.

Az igeidők használatának és jelölésének megfigyelése. Helyes használatuk gyakorlása beszédben és írásban. Az igeikötők jelentésmódosító szerepének felfedezése. Adott ige mondatba, szövegbe helyezése változó igeikötőkkel az igeikötő jelentésmódosító szerepének elmélyítéséhez.

Tulajdonnevek és köznevek megkülönböztetése, helyesírásuk gyakorlása. Toldalékos szóalakok és helyes használatuk gyakorlása szóban és írásban. A főnév *-t* ragjának és a múlt idő jelének megkülönböztetése.

A melléknevek szerepének felfedezése a nyelvhasználatban.

Alkalmazásuk stílusgyakorlatokban. Helyesírási gyakorlat: hosszú hangok jelölése a melléknevek végén.

A *j* hang jelölése igékben, főnevekben, melléknevekben.

Versek, legendák, történetek olvasása a nemzeti múlt nagy eseményeiről. Az olvasottak, látottak reprodukálása szóban, illusztrálása, csoportos megjelenítése szituációs játékkal. Műsorok összeállítása nemzeti ünnepeink-re. Szóbeli beszámoló családi ünnepekről. Beszámoló nemzeti jelképeinkről. A Szózat szövegének értelmezése.

Tánc és dráma

Ritmus-, mozgás- és beszédgyakorlatokkal kombinált koncentrációs és memóriagyakorlatok. Fantáziajátékok. Történetek földolgozása a dráma eszköztárával, bábjátékkal. Dramatizált elbeszélések, népszokások.

Tájékozódás a lakóhely hagyományos ünnepi népszokásairól, irodalmi, történelmi emlékhelyeiről.

Ritmikus mozgással és szöveggel összekapcsolt gyakorlatok: gyermekversek előadása ritmus- és mozgásváltással. Játék elképzelt tárgyakkal; tárgyfelidéző gesztusok, elképzelt személyek megjelenítése. Csoportos improvizációs játékok; rögtönzések alapszintű elemző megbeszélése. Népszokások, történetek dramatizált megjelenítése.

Memoriter

Vörösmarty Mihály: Szózat című versének két versszaka, szabadon választott versek, szólások, közmondások, verses mese, rövid mese vagy meserészlet - elmondása a tartalmat kifejező előadásban. Az előző fejlesztési szakaszhoz / tanévhez / képest emelkedő mennyiségi igényvel - a tanulócsoporthoz terhelhetőségét figyelembe véve.

A következő tanévi fejlesztés feltételei

Egyszerű szerkezetű mesék, elbeszélések tartalmának megértése, eseményeinek elmondása összefüggő mondatokkal, a tartalmat jól követő előadásban. A tankönyvek feladatszövegeinek, a tanító utasításainak, magyarázatainak megértése. Fél oldal terjedelmű, ismert témájú szépirodalmi és ismeretterjesztő olvasmány önálló néma olvasása, a szöveg lényegének megértése. A szöveghez kapcsolódó feladatok megoldása. Gyakorlottság a szövegek értelmezésben, az összefüggések felismerésében. Feldolgozott szövegek pontos, folyamatos felolvasása felkészülés után. A Szózat két versszakának elmondása fejből, tiszteletadással.

Öt-hatmondatos, értelmes elbeszélő szöveg fogalmazása ismert témáról. Egyéni, jól olvasható, lendületes írás, rendezett, tiszta füzetvezetés. Az önálló írásbeli munkák önellenőrzése, javítása tanítói segítséggel.

Igék, főnevek, melléknevek fölismerése, szófajuk megnevezése. A tanult helyesírási és nyelvhelyességi szabályok alkalmazása begyakorolt esetekben. A *j* hang helyes jelölése újabb 20-25 szóban.

Részvétel a közös drámajátékokban, illetve a készségfejlesztő drámás gyakorlatokban és a produkciók megbeszélésében.

4. évfolyam

Óraszám: 7 óra / hét

Témakörök, tartalmak**Beszédképesség, szóbeli szövegek alkotása és megértése**

A szövegjelentés kifejezése mondat és szövegfonetikai eszközökkel. A szöveg jelentésének megfelelő helyes dallam és nem verbális eszközök (testbeszéd) használata. Párbeszéd a mindennapi élethelyzetekben. Vita

Belépő tevékenységformák

Az élőbeszéd és a felolvasás értelem szerű tagolása helyes beszédlegzéssel, szünetekkel, a szöveg jelentésének megfelelő tempó, hangerő és dallam alkalmazásának gyakorlása. Különböző beszédhelyzetekben alkalmazkodás a kommunikációs szerephez és a partnerhez, a nem verbális eszközök összehangolása a beszédhelyzettel. Az aktív és passzív szókinccs folyamatos gyarapítása különféle szövegekből, más tantárgyakban előforduló szakkifejezésekkel, ritkábban használt szavakkal. Hiányos mondatok kiegészítése a szöveggörnyezetbe illő rokon értelmű szóval, kifejezéssel. Állandó szókapcsolatok gyűjtése. Részvétel a tanulócsoporthoz folyó beszélgetésben, vitában.

Olvasmányok reprodukálása szóban tömörítéssel, nézőpontváltással. Narráció.

A tanító vagy a társak hosszabb közléseinek követése. Ezek lényegéről emlékeztető jegyzetek készítése.

Olvasás, az írott szövegek megértése, irodalom

Prózai és verses népköltészeti alkotások a magyar, a nemzetiségi és a hazai etnikumok népköltészetéből: népmesék, mondák, legendák, népdalok, népi játékok, népszokások. Irodalmi mesék. Tündérmese, állatmese, tréfás-és láncmese. A mesék szerkezeti és nyelvi jellemzői, mesemotívumok. A népdalok jellegzetes témái. Elbeszélések, regényrészletek, versek a klasszikus és a kortárs magyar irodalomból. Egyszerű szerkezetű gyermekregény. Az irodalmi szöveg művészi eszközei: néhány alakzat; a megszemélyesítés; ritmus, rím, refrén. Kritikai és kreatív olvasás.

Olvasástechnika

Mondat-és szövegfonetikai eszközök. A kifejező olvasás előkészítése olvasástechnikai gyakorlatokkal. A szövegtartalmat tartósan követő, a lényeg megragadására képes néma olvasás.

Írásbeli szövegek alkotása

Tájékoztató szövegek: hirdetés, értesítés. A leírás, tartalmi, szerkezeti jellemzői, nyelvi eszközei, a bemutatás sorrendje. A leírás szemléletessége. Az üdvözlő írásának tartalmi és formai jellemzői.

Íráskép

Eszközsztintú egyéni írás. Írás sima lapon. Tanulási feladatokat kiszolgáló szövegelrendezés, táblázatok, illusztrációk stb.

A tanulási képesség fejlesztése

Ismeretfeldolgozási technikák. Egyéni tanulási stílus. Az IKT eszközök tanulást szolgáló felhasználhatósága. Különböző információhordozók a lakóhelyi és az iskolai könyvtárban (folyóirat, hanglezem, hangkazetta, dia- és videofilm). Ismerkedés folyóiratokkal. Katalógusok megfigyelése. A könyvtári katalógus tájékoztató szerepe a könyvek és egyéb információforrások keresésében.

Ismeretek az anyanyelvről, helyesírás

A szófajokról tanult ismeretek összefoglalása és

Néhány adat gyűjtése az olvasott művek szerzőjéről. Szövegelemző műveletek bővítése: szerkezet, tér idő, következtetések, kulcsszavak kiemelése, tömörítés, bővítés. Azonos témájú alkotások összehasonlítása. Egyszerű szövegek vázlatának elkészítése tanítói segítséggel. Érzelmek, emberi kapcsolatok fölismerése, értékelése a művekben. Több szempont figyelembevétele a szereplők viselkedésének megfigyelésekor. Véleményalkotás. A házi olvasmány előkészítése folyamatolvasással, otthoni elolvasása és megbeszélése közösen. Az önállóan megismert ifjúsági regénnyel kapcsolatos olvasmányélmény megosztása a társakkal. Művészi eszközök fölismerése lírai és elbeszélő művekben. Az ismétlés funkciójának megfigyelése. Nyelvi érdekességek, művészi eszközök gyűjtése szövegből. A népköltészetéről és a műköltészetéről tanultak összefoglaló rendszerezése.

A kifejező hangos olvasás gyakorlása és a szövegben rejlő érzelmek kifejezése mondat- és szövegfonetikai eszközök alkalmazásával. Párbeszéd és közbeékelődések elkülönítése fölolvasáskor mintakövetéssel.

Hirdetés, értesítés, meghívó megfogalmazása a címzett személyének figyelembevételével. Elbeszélő fogalmazás kiegészítése párbeszéd írásával. A leírás megfigyelése irodalmi példákban. Szemléletes leírás készítése egyszerű tárgyról, növényről, állatról, emberről. Figyelem a bemutatás sorrendjére és a nyelvi eszközök alkalmazására. Levelezőlap írása különféle alkalmazásokra választott partnernek. A levelezőlap címezése. Az írásbeli munkák önellenőrzése és javítása a tanító irányításával.

Olvasható, tetszetős és rendezett füzetvezetés. Az írott szöveg (vázlat, fogalmazás, ábra, feliratozás, táblázat) célszerű elrendezése a lapon (lapszélék, betű- és sortávolság megtartásával). Olvasónapló vezetése.

A gyerekeknek szóló ismeretterjesztő művekből, folyóiratokból információk gyűjtése és az adatokkal a tanultak kiegészítése. Vázlat alapján beszámoló – szükség esetén tanítói segítséggel – ismeretterjesztő olvasmányokról, megfigyelésekről, kísérletekről. Beszámoló egyéni élményekről, olvasmányokról. Mesegyűjtemények, gyerekek részére készült verseskötetek keresése a szabadpolcon. A gyerekeknek készült segédkönyvek (lexikon, enciklopédia, kétnyelvű szótár) használata. Közmondások, szólások, állandó szókapcsolatok, ismeretlen szavak jelentésének megismerése kézikönyvekből.

A tananyaghoz kapcsolódó ábrák, grafikonok, táblázatok megfigyelése, értelmezése.

A tanult szófajok fölismerése a szövegben és megnevezésük

kibővítése: az igei személyragok és a személyes névmás; a tulajdonnév egyes csoportjai; a főnév -val,-vel ragos alakja; a melléknév fokozása. A névelő és a névutó. A számnév és fajtái, a határozatlan számnév fokozása. A keltezés.

konkrét példákban. A toldalékos igealakok helyesírásának gyakorlása. A jövő idő változatos kifejezése. A tanuló környezetében és olvasmányaiiban előforduló tulajdonnevek fajtáinak felismerése, helyesírásuk gyakorlása, helyes alkalmazásuk az írásos nyelvhasználatban. A főnév ragos alakjának fölismerése szövegben, a -val/-vel ragos főnevek helyesírásának gyakorlása az egyszerűbb esetekben. A névutók szerepének felismerése a nyelvi kifejezésben, helyesírásuk, a leggyakoribb névutók ismerete. A határozott és határozatlan névelő szerepének megkülönböztetése és helyes használatuk. A tanult hagyományos írásmódú személynevek biztos helyesírása, a lakóhely földrajzi neveinek helyes lejegyzése. A melléknév fokozott alakjainak, helyes leírása. A határozott és a határozatlan számnév fölismerése, a számoknak betűvel való leírása és a keltezés írása. Az *ly*-os szavak körének bővítése. A toldalékos szóalakok helyesírásának gyakorlása a tanult szófajok körében.

Társadalmi ismeretek

A nemzeti azonosságtudat és az Európához való tartozás érzésének fejlesztése.

A magyar nemzet nagy történelmi eseményei: Rákóczi kora, a XIX. és XX. század nagy államférfiai, művészei, tudósai, felfedezői, utazói.

Történetek megismerése a magyarság múltjának nevezetes eseményeiről, kiemelkedő személyiségeiről, tetteiről, az emberek életmódjáról az egyes korokban. Tájékozódás a történelmi időben: évszázad, évezred elképzelése. A régió, a lakóhely történelmi, irodalmi emlékeiről adatok gyűjtése, rendezése, felhasználása beszámoló elkészítéséhez a szerzett ismeretekről.

Tánc és dráma

Ritmus-, mozgás- és beszédgyakorlatok – kombinált koncentrációs és memóriagyakorlatok. Fantáziajátékok. Egyszerűbb drámai konvenciók megismerése. A színházi formanyelv alapjai. Történetek földolgozása a dráma eszköztárával. Színházi, bábszínházi előadás megtekintése.

Térkitöltő, térkihasználó gyakorlatok; játékos, mozgással és szöveggel összekapcsolt ritmikus gyakorlatok. Játék elképzelt és valóságos helyzetek megjelenítésével. Egész csoportos és kiscsoportos játék; állóképek. A szerkezet érzékelése (jelenet, felvonás), a kezdet és a vég fölismerése térbeli és időbeli struktúrákban; a színházi előadás formai elemei (díszlet, berendezés, jelmez, kellék, fény- és hanghatások). Csoportos improvizációs játékok, közös dramatizálás a tanult konvenciók alkalmazásával. Rögtönzések és a látott előadások alapszintű elemző megbeszélése.

Memoriter

Népdalok, népmesék elmondása; Kölcsey Ferenc Himnusz című versének két versszaka; Petőfi Sándor Nemzeti dal című verse. Szabadon választott költemények, prózai szövegrészletek az előző tanévhez képest emelkedő minőségi (pontosság, értelmezés, kifejező erő, kapcsolat a hallgatósággal) és mennyiségi igénnyel, differenciáltan, a tanulók terhelhetőségét figyelembe véve.

A továbbhaladás feltételei

Érthető, folyamatos beszéd a mindennapi kommunikációban. Beszéd folyamatok követése, magyarázatok, feladatszövegek lényegének pontos megértése. A tanult udvarias nyelvi fordulatok használata mindennapi beszédhelyzetekben. A gondolatok értelmes megfogalmazása szóban és írásban a tanult szövegformák tartalmi követelményeinek figyelembevételével. Előzetes fölkészülés után ismert témájú szöveg folyamatos, a tartalmat kifejező fölolvása.

Önállóan megismert - életkorhoz illő - szöveg néma olvasása, lényegének megértése és megfogalmazása. Gyakorlottság a tanító irányításával a mélyebb tartalmi rétegek megértésében, erkölcsi, esztétikai értékek felismerésében. A Himnusz két versszakának és Petőfi Sándor Csatadal című versének elmondása fejből.

Rendezett, olvasható, a tanulás eszközeként használt írás. A mondatfajták és a tanult szófajok biztonságos felismerése szövegben, megnevezésük. A szótövek és toldalékok megkülönböztetése legalább az egyalakú szótövek esetében. A tanult helyesírási szabályok alkalmazása legalább az iskolai munkafüzetek és feladatlapok szó- és szöveganyagának körében. Újabb 20-25 szóban a j hang helyes jelölése. A tanítói javítással vagy tanulói önellenőrzéssel feltárt helyesírási hibák kijavítása.

A könyvek önálló keresése a könyvtárban. A könyvek tartalomjegyzékének használata. Könyvek és egyéb információhordozók felhasználása segítségadással tanulási feladatokhoz.

Részvétel a csoportos történetalkotásban, az improvizációkban és a produkciókat elemző megbeszélésekben.

Ellenőrzés, értékelés

A tanulás folyamatában a tanulók ellenőrzésének a következő alapformáit alkalmazzuk:

Írásbeli beszámoltatás

Év eleji diagnosztikus felmérés
Témazáró dolgozat- min.3-max.5
Írásbeli felelet
Év végi dolgozat

Szóbeli beszámoltatás

Minél többször és rendszeresen, melynek célja:
a tanulók felkészültségének értékelése
a tanulás folyamatosságának biztosítása
a hiányosságok, hibák mielőbbi javítása
önismeret, önértékelés fejlesztése

A negyedik évfolyamot iskolai szintű mérés zárja le helyesírásból és szövegértésből.

MATEMATIKA

1–4. évfolyam

Célok és feladatok

Az általános iskola kezdő szakaszában a **matematikai nevelés célja** és **feladata** azon képességek fejlesztése, melyek segítségével a tanulók felkészülnek az önálló ismeretszerzésre. Ennek elérésére életkoruknak megfelelő, tapasztalaton nyugvó megismerési módszereket sajátítanak el. Tapasztalatgyűjtés keretében foglalkozunk:

- az alapvető matematikai képességek alakításával,
- a gondolkodás fejlesztésével,
- helyes tanulási szokások kiépítésével,
- az ismeretszerzésben az önállóság mértékének fokozásával,
- a matematika tanulása iránti érdeklődés felkeltésével,
- a pozitív attitűd alapozásával,
- az életkoruknak megfelelő matematikai fogalmak alapozásával és a kapcsolódó szaknyelv elsajátításával.

Az adott életkorban a **matematika tanulásának alapja** a tapasztalatszerzésből kiinduló induktív megismerés. Ennek keretében válnak képessé a tanulók a megfigyelés egyre öntevékenyebb és céltudatosabb irányítására, az észrevételek különféle kifejezésére, megfogalmazására, rendezésére, értelmezésére és lejegyzésére, megjegyzésére, valamint a szerzett tapasztalatok más tanulási helyzetekben és probléma-megoldásokban való alkalmazására.

A matematika tanulása az első négy évfolyamon alapozó jellegű. A nevelési-oktatási feladatok sorában a képességfejlesztésnek kiemelt szerepet szánunk.

Az ismeretek kialakítása a képességek gazdag tárházának fejlesztése közben, a kisiskolás korosztály fejlődési ütemének figyelembevételével történik.

A fejlesztés fontosabb területei:

- összehasonlítás, azonosítás, megkülönböztetés képessége, megfigyelőképesség,
- emlékezet (mozgásos, tárgyi, fogalmi),
- válogató, osztályozó és rendszerező képesség,
- adatok gyűjtése, rögzítése, rendezése,
- lényegkiemelő képesség,
- absztraháló és konkretizáló képesség,
- összefüggések felismerése, oksági és egyéb kapcsolatok feltárása,
- probléma felismerése, problémamegoldás tárgyi tevékenységgel és egyszerűbb esetekben gondolati úton,
- tevékenységekhez kötött alkotó gondolkodás,
- kreativitás,
- analógiák felismerése, követése,
- algoritmusok követése, algoritmikus gondolkodás,
- logikai gondolkodás elemi szinten,
- tapasztalatok kifejezése különféle módokon (megmutatással, rajzzal, adatok rendezésével, példák, ellenpéldák gyűjtésével stb.), megfogalmazása saját szókinccsel, egyszerűbb esetekben matematikai szaknyelv, illetve jelrendszer alkalmazásával,
- a munkavégzéshez szükséges általánosabb képességek (pl. pontosság, rendszeresség, tudatosság, megbízhatóság, a részletszámítások és az eredmény ellenőrzése, az eredményért való felelősségvállalás, együttműködés, érvelés, vita).

A kezdő szakasz feladata a **legfontosabb matematika fogalmak tapasztalati alapozása**, az **alapvető matematikai ismeretek elsajátítása**, a problémamentes továbbhaladás biztosítása a kötelező oktatás keretében. Az alapozás a matematika kiemelt témaköreiben az ismeretek spirális bővülésében valósul meg. Ezért kiemelten kezeljük azokat a tanítási tartalmakat, amelyekre a következő iskolaszakasz tananyaga épül:

- a természetes szám fogalmát gazdag tartalommal építjük ki tízezres számkörben,
- segítjük a biztonságos eligazodást a tízes számrendszerben,
- kidolgozzuk és fejlesztjük a biztonságos szám- és műveletfogalomra épülő számolási készségeket,
- fejlesztjük a mennyiségi viszonyokban való tájékozódást, a becslőképességet,
- alakzatok megismerésével, formai, mennyiségi tulajdonságok és viszonyok felismerésével, egyszerű transzformációkkal formáljuk a sík- és térbeli tájékozódási képességet, alakítjuk a geometriai szemléletet,
- tapasztalati függvények és sorozatok vizsgálatával, ábrázolásával segítjük az összefüggésekben való gondolkodás alakulását, a problémátást, a problémamegoldási képesség fejlődését,

- valószínűségi játékokkal, megfigyelésekkel, kísérletekkel a valószínűségi szemléletet alapozzuk,
  - konkrét szituációkkal, példákkal alakítjuk a tanulók szemléletét a valóság és a matematikai modellek kapcsolatáról.
- Alapvető fontosságú, hogy nem mennyiségi, hanem minőségi fejlesztés történjen, tehát a tanulók tempójának megfelelően haladjunk, ne a többre, hanem az alaposabbra helyezzük a hangsúlyt. A fejlesztő munkánk eredményeként azt várjuk, hogy a 4. évfolyam befejezése után a tanulók a megismerési módszerekben gazdagodva, a matematika és a matematikatanulás iránt pozitív beállítódással, érdeklődéssel, a továbbhaladáshoz szükséges ismeretek birtokában folytathassák tanulmányaikat.

Fejlesztési követelmények

A matematika tanulása segítse elő a kisgyermek **tájékozódását térben és időben**, az őt körülvevő közvetlen környezetben. A tájékozódási viszonyok megjelenítésére használja pl.: a mellett, mögött, alatt, előbb, ezután, korábban kifejezéseket. Hasonlítsa össze tárgyakat, személyeket, alakzatokat, jelenségeket mennyiségi tulajdonságok alapján. Értelmezze a számokat a valóság mennyiségeivel (mérőszám, darabszám).

Szerezzen tapasztalatot a környező világ tárgyainak, jelenségeinek **megismerésében**. Megfigyeléseit közölje, igazolja tárgyi tevékenységgel, értelmezze, rögzítse, rajzzal, írásban.

A **képzelet és fantázia** segítségével képes legyen ábrázolt, elmondott, olvasott történetet megjeleníteni és azokról matematikai összefüggéseket leolvasni, majd ennek analógiájára önállóan is **összefüggéseket alkotni**, megfogalmazni, kifejezni.

Motorikus, képi és történetre utaló **emlékezetét** alkalmazza az adatok és azok összefüggéseinek együttes felidőzésében, ismeretek memorizálásában, tanult algoritmusok alkalmazásában.

A matematikai **gondolkodás fejlesztése** a gondolkodási műveletek (összehasonlítás, azonosítás, következtetés, megkülönböztetés, osztályozás, rendezés, megítélés, döntés) rendszeres és tudatos alkalmazásával, gyakorlásával folyik. A matematika tanulása során használja fel a gondolkodási műveleteket az ismeretek szerzésére, megőrzésére, alkalmazására. Értse az alapvető ismeretek köréből származó szaknyelvi kifejezéseket, pl.: műveletek, mértékegységek, geometriai tulajdonságok). Képes legyen az önálló gondolkodás elemi szintű gyakorlására.

Szerezzen biztonságot a **mennyiségi viszonyok értelmezésében** a tízes számrendszeren belül. Alkalmazza a tanult algoritmusokat az ismeretek elsajátításában. Legyen tapasztalata **az alá- és fölrendeltségi viszony**, a mellérendeltség fogalmának alapvető értelmezésében.

Önállóan használja a matematika tanuláshoz szükséges elemi eszközkészletet, életkorának megfelelő könyveket, ismerethordozókat, egyszerű számológépeket, **alkalmazza azokat a problémamegoldásokban, gyakorlati életben, más tantárgyak keretében**.

Legyen jártas a matematikai **problémák felismerésében**, matematikai modellek alkalmazásában, többféle megoldási mód keresésében, a **problémák megoldásában**. Képes legyen matematikai problémák önálló megfogalmazására (szöveges feladatok, kérdések). Hozzon létre geometriai alakzatokat másolással, adott feltételek szerint.

Vegyen részt öntevékenyen az **alkotó képességet és kreativitást** fejlesztő tevékenységekben.

Az elsajátított matematikai fogalmak alkalmazása

A matematikai szemlélet fejlesztése

Az általános iskola első négy évfolyamán a matematikai fogalmak elsajátításának alapozása történik. Gyakorlati tevékenységekre, konkrét tapasztalatszerzésre épül. A számfogalom és műveletfogalom építése, a számolási készség fejlesztése az alpműveletek körében az életkornak megfelelő mélységben, fokozatosan bővülő számkörben folyik.

A mennyiségek közötti kapcsolatok felfedezése, a változások, összefüggések megfigyelése tárgyi tevékenység során történik. A tapasztalatok megfogalmazásával a szóbeli kifejezőképességet fejleszthetjük.

A tér- és síkgeometriai szemléletet a gyermekek konkrét tárgyi tevékenységével, a valóságot bemutató, a legkülönbözőbb technikákkal nyert anyagok, modellek segítségével alakítjuk (pl. fotók, videó, számítógép).

A matematikai logika legegyszerűbb elemeinek (pl. „vagy”, „és”, „nem”) használatával fejlesztjük az összefüggések belátásának és pontos megfogalmazásnak képességét.

A matematika életkornak megfelelő elemi fogalmait (pl. több, kevesebb, mértékegységek) a mindennapi életben való előfordulásnak megfelelően használjuk. Folyamatosan fejlesztjük a modellalkotás képességét, a lényeges és lényegtelennek tűnő dolgok szétválasztását. Egyszerű esetekben vizsgáljuk a „modell jóságát”.

Felhívjuk a figyelmet a hétköznapi és a matematikai nyelv különbségeire.

A sokoldalú gondolkodásmód fejlesztése érdekében konkrét tevékenységgel, kísérletezéssel példákat gyűjtünk a biztos, véletlen, lehetséges esetekre.

Gyakorlottság a matematikai problémák megoldásában, jártasság a logikus gondolkodásban

A problémamegoldó gondolkodás fejlesztésére a matematikai összefüggések szöveges megfogalmazását, modellezését (kirakás, eljátszás) alkalmazzuk.

A matematikai szövegértő képesség alapozása és folyamatos fejlesztése összetett feladat. A beszédértésre épül, és az értő olvasás színvonalának megfelelően fejlődik. A szövegösszefüggések értelmezése, az adatok kiválasztása a szövegből, az adatok közötti kapcsolatok felfedezése tevékenység, ábrázolás keretében történik, majd fokozatosan térünk át a számokkal, műveletekkel való kifejezésére. A megoldásban a próbálgatásnak, következtetésnek, logikus gondolkodásnak elsődleges szerepet tulajdonítunk. Csak ezután következhet az algebrai úton történő megoldás alkalmazása. A mérés témakörének tanításakor kiemelt szerepet tulajdonítunk a konkrét mérési tevékenységben való jártasságnak.

Az elsajátított megismerési módszerek és gondolkodási műveletek alkalmazása

Az ismeretszerzésben az életkornak megfelelő induktív eljárások alkalmazása, a konkrétból való kiindulás, a sokféle tevékenységből származó tapasztalat összegyűjtése vezet el az általánosabb összefüggések megfogalmazásáig, elvontabb ismeretek rögzítéséig. Az általánosítás az iskolázási szakasz befejezéséhez közeledve, bőséges tapasztalati alapozás után következhet.

A gondolkodás fejlesztése a gondolkodási műveletek következetes alkalmazásán keresztül történik. Ilyenek: az egyszerű állítások igaz vagy hamis voltának eldöntése, a megadott vagy választott szempont szerinti csoportosítás, osztályozás, néhány elem sorba rendezése, bizonyos feltételeknek eleget tevő elemek kiválasztása, adatok gyűjtése, lejegyzése, grafikonok készítése, értelmezése, szabályszerűségek észrevétele.

A matematikai problémák megoldását konkrét tevékenységben való értelmezéssel és ugyancsak a konkrét tárgyi tevékenységben való megoldáskereséssel, a matematikai modellalkotás aprólékos kidolgozásával, esetenként egy-egy feladat apró lépésekre bontásával, elemi algoritmusok alkalmazásával segítjük.

A helyes tanulási szokások fejlesztése

A matematikai tevékenységek megszerettetése, a matematikai szemlélet formálása a kezdő szakasz alapvető feladata. A helyes tanulási módok kialakítása a gondolkodási képességek fejlődését eredményezi, mely a tanulás más területén is hasznosítható. A kognitív képességek együttes fejlesztéséhez a matematika a következő területeken járulhat hozzá: az anyanyelv és a szaknyelv adott szinten elvárható, megfelelő pontosságú használata, a megértett és megtanult fogalmak, eljárások eszközként való használata, megoldási tervek készítése, kellő pontosságú becslések, számítások a mérések előtt, feladatmegoldások helyességének ellenőrzése, indoklások, érvelések, kérdésfeltevések, kételkedések, igazolás keresése, a megértés igénye, tapasztalatok gyűjtése a matematika érdekességeiről, tankönyvek, feladatlapok önálló használata.

A matematika tanulásának szokásrendjébe tartozik a pontos munkavégzés, a fegyelmezett számjegy- és jelírás, a rendezett írásbeli munka és az értelmes, rendezett szóbeli megfogalmazás.

1. évfolyam

Óraszám: 4 óra / hét

Számтан, algebra

Fejlesztési feladatok	Tananyag és tanulói tevékenységek	A következő tanévi fejlesztés feltételei
Számfogalom a húszas számkörben		
	Természetes számok 0–20-ig. A számfogalom építésének előkészítése: tárgyak, személyek, dolgok összehasonlítása, válogatása, rendezése, csoportosítása, halmazok képzése közös tulajdonságok alapján.	Tárgyak, személyek, dolgok érzékelhető tulajdonságainak felismerése, válogatás közös és eltérő tulajdonság alapján. Számfogalom a 20-as számkörben; biztos számlálás, mérés.

	Tárgyak hosszúságának, szélességének, tömegének, edények úrtartalmának összehasonlítása, összemérése. Tárgyak meg- és leszámlálása egyesével, kettesével, számnevek sorolása növekvő és csökkenő sorrendben.	
A gondolkodás fejlesztése a különbözőség és azonosság felismerésével.	Számok tulajdonságai: a számok jele; összeg- és különbségalakjaik, a számok bontott alakja, számjegyek száma, páros, páratlan számok.	Számok írása, olvasása. A számok kéttagú összeg- és különbségalakjainak felsorolása. Páros és páratlan számok felismerése.
	A számok összeg és különbség alakjainak előállításuk kirakással, rajzzal, leolvasása kirakásról, rajzról.	
Tulajdonságok felismerése, megfogalmazása.	Számok kapcsolatai: nagyságrend, számszomszéd. Viszonyítások, rendezések, számok helyének megkeresése a számegyenesen.	A számok szomszédainak ismerete. Növekvő és csökkenő számsorozatok képzése adott szabály alapján.
Műveletek értelmezése, műveletvégzés		
A számok közötti összefüggések felismerése; a műveletek értelmezése tárgyi tevékenységgel és az ezt felidéző szöveg alapján.	A hozzáadás/összeadás és elvétel/kivonás értelmezése tevékenységgel, rajzzal és szöveges feladattal. Az összeadás tagjainak felcserélhetősége. Háromtagú összeadások. Két halmaz egyesítése: hozzátevéssel konkrét esetekben. Egy halmaz felbontása: elvétellel konkrét esetekben.	Hozzátevés, elvétel tevékenységgel, megfogalmazása szóban. Valamennyi kéttagú összeg és különbség ismerete a húszas számkörben.
	Számok bontása két szám összegére, pótlás. Szóbeli számolási eljárások készségszintű alkalmazása a 20-as számkörben.	
A képzelet fejlesztése a valóság és a matematika kapcsolatának felfedezésével	Képről művelet megfogalmazása, művelet megjelenítése képpel, kirakással. Összefüggések a számok körében. Állítások igazságtartalmának megítélése. Több megoldás keresése.	Gyakorlottság az összeadás, kivonás, bontás, pótlás alkalmazásában kirakás segítségével, lejegyezés számokkal. Egyszerű összefüggések megfogalmazása szóban és lejegyezése írásban.
Összefüggések szöveges feladatokban		
Lényegkiemelő és problémamegoldó képesség formálása matematikai problémák ábrázolásával, szöveges feladatok megfogalmazásával.	Tevékenységről, képről szöveges feladat alkotása. Szöveges feladat megjelenítése tárgyi tevékenységgel, rajzzal. Szövegről számfeladat alkotása. Számfeladatról szöveg alkotása. Műveletek értelmezése szöveg alapján. Matematikai szöveg alkotása adott számfeladatokhoz.	Egyszerű szöveges feladat értelmezése tevékenységgel; modell választása. Szövegösszefüggés lejegyezése számokkal, művelettel.

Sorozatok, függvények

Fejlesztési feladatok	Tananyag és tanulói tevékenység	A következő tanévi fejlesztés feltételei
Összefüggéseket felismerő és rendező képesség fejlesztése a változások, periodikusság, ritmus, növekedés, csökkenés megfigyelésével. A változások felismerése, értelmezése tárgyi tevékenységek alapján, kifejezése számokkal. Számok, mennyiségek közötti elemi kapcsolatok megjelenítése, összefüggések megfogalmazása.	Tárgysorozatok képzése; ismétlődések, tulajdonságok megfigyelése. Sorozatok folytatása megadott, választott, felismert szabály alapján. Számsorozat képzése növekvő, csökkenő sorrendben. Több szabály keresése megadott elemű sorozatokhoz. A változások megfigyelése, felismert szabályok követése, ismétlődések, ritmus értelmezése mozgással, hanggal, szóval, számmal.	Egyszerű sorozat képzése kirakással, rajzzal. Növekvő és csökkenő számsorozatok felismerése, képzése adott szabály alapján.
Megismerő és tájékozódó képesség fejlesztése, konkretizálás, absztrahálás.	Kapcsolatban levő elemek (tárgyak, személyek, hangok, szavak, számok) össze-keresése, párosítása egyszerű esetekben. Számok, mennyiségek közötti kapcsolatok jelölése nyíllal. Számok táblázatba rendezése. Grafikonok, szabályjátékok (gépjátékok). Egyszerűbb összefüggések, szabályszerűségek felismerése.	Összetartozó elempárok keresése egyszerű esetekben.

Geometria, mérés

Fejlesztési feladatok	Tananyag és tanulói tevékenységek	A következő tanévi fejlesztés feltételei
<i>Testek, síkidomok</i>		
A tér- és síkbeli tájékozódó képesség alapozása érzékszervi megfigyelések segítségével; különböző érzékszervek együttműködése; kifejezése megmutatással, szóban; ilyen tartalmú közlések megértése, követése.	Testek, alakzatok érzékelhető tulajdonságainak felismerése, azonosságok és különbözőségek kifejezése megmutatással, válogatással, sorba rendezéssel, szavakkal. Síkidomok előállítás tevékenységgel. Sík- és térbeli alakzatok szétválogatása tulajdonságok alapján. Játékos tapasztalatszerzés síktükörrel. Tájékozódás, helymeghatározás; irányok, irányváltoztatások. Geometriai tulajdonságok felismerése, összehasonlítások.	Térbeli és síkbeli alakzatok azonosítása és megkülönböztetése néhány megfigyelt geometriai tulajdonság alapján. Helymeghatározás a tanult kifejezések alkalmazásával (pl. alatt, fölött, mellett).

Valószínűség, statisztika

Fejlesztési feladatok	Tananyag és tanulói tevékenységek	A következő tanévi fejlesztés feltételei
A matematikai tevékenységek iránti érdeklődés felkeltése matematikai játékok segítségével. A megfigyelő és rendszerező képesség fejlesztése valószínűségi játékokkal.	Események, ismétlődések játékos tevékenység során. „Biztos”, „lehetőséges, de nem biztos”, „lehetetlen” érzékelése találgatással, próbálgatással. Adatok gyűjtése, ábrázolás oszlopdiagram építésével (tárgyi tevékenység formájában).	

2. évfolyam

Óraszám: 4 óra / hét

Számтан, algebra

Fejlesztési feladatok	Tananyag és tanulói tevékenységek	A következő tanévi fejlesztés feltételei
<i>Számfogalom a száz-as számkörben</i>		
Tulajdonságok felismerése, megnevezése. Analogiás gondolkodás. A megfigyelések kifejezése rajzban, szóban, írásban. Összehasonlítás; azonosítás, megkülönböztetés. Viszonyítási képesség fejlesztése.	Elemek szétválogatása saját és megadott szempont szerint. A természetes szám fogalma a száz-as számkörben. A szám, mint halmazok tulajdonsága.	
Összefüggések felismerése. Viszonyítási képesség fejlesztése. Eligazodás a tízes számrendszerben. Absztrakció a számfogalom kiépítéséhez.	Halmazok összehasonlítása: számlálás. Megállapítások: mennyivel több, mennyivel kevesebb elemet tartalmaz, hányszor annyit. Számolás tárgyi tevékenységgel kettesével, hármassával, négyesével, ötösével, tízesével. Darabszám, mérőszám, sorszám.	Halmazok összehasonlítása, meg- és leszámlálás. Viszonyítások: nagyobb, több, hányszor akkora megfogalmazása. Darabszám, mérőszám helyes használata. Biztos számfogalom 100-ig.
Algoritmusok követése az egyesekkel és tízesekkel végzett műveletek körében. Kreativitás, önállóság fejlesztése.	Számok írása, olvasása 100-ig. Számok bontása tízesek és egyesek összegére. Számok nagysága, számszomszédok. Számok helye a számegyenesen.	A számok írása, olvasása. Az egyes, tízes fogalmának ismerete. Tájékozottság a tízes számrendszerben.
	Számok közelítő helye a többféle beosztású számegyenesen. Számok tulajdonságai: páros, páratlan. Oszthatóság megfigyelése például 3-mal, 5-tel, 10-zel.	Számok helye a számegyenesen, nagyság szerinti sorrendje.
Összefüggések felismerése, megfogalmazása.	Számok kapcsolatai, számok nagyságának vizsgálata.	A számok néhány tulajdonságának ismerete: adott szám jellemzése a megismert tulajdonságokkal. A számok közötti kapcsolatok felismerése.
Műveletek értelmezése, műveletvégzés		
A tevékenységgel megjelenített művelet megértése, leolvasása. Az összeadás és a szorzás kapcsolatának felismerése. Értelmezés rajzról, jelekről. Összefüggések felismerése. Emlékezetfejlesztés. Analogiás gondolkodás. Szóbeli számolási képesség fejlesztése. Kétkelés, ellenőrzés, igazolás megmutatással. Indoklások megfogalmazása. Szóbeli beszámolás a megfigyelésekről. Megfigyelések a szorzó- és bennfoglaló tábla esetei körében.	Műveletfogalom építése tevékenységgel: kirakások, darabszám, mérőszám megállapítása. Összeadás, kivonás értelmezésének kiterjesztése a száz-as számkörre. Szorzás bevezetése az egyenlő tagok összeadásával, számlálás kettesével, ötösével, tízesével. Szorzás, osztás, bennfoglalás értelmezése a száz-as számkörben. Részekre osztás, bennfoglalás kirakással, jelölés bevezetése (részekre osztás 15/5, bennfoglalás 15:3). Maradékos osztás kirakással, maradék jelölése.	Alapműveletek (összeadás, kivonás, szorzás, részekre osztás, bennfoglalás, maradékos osztás) értelmezése kirakással. Műveletek megoldása szóban. A kisegyszeregy biztonságos ismerete. A számok közötti kapcsolatok műveletekkel történő megjelenítése.

Számolási képesség fejlesztése algoritmusok segítségével, majd önálló problémamegoldással.	Műveleti tulajdonságok. Összeadás: a tagok felcserélhetősége, csoportosíthatósága, összefüggés a tagok növelése, csökkenése és az eredmény változása között. Szorzás: a tényezők felcserélhetősége.	Tagok felcserélhetőségének ismerete. Fordított műveletek alkalmazása.
	Műveletek sorrendje. A tényezők felcserélhetőségének értelmezése, leolvasása tárgyi tevékenységről. Az összeadás, kivonás kapcsolatai: pótlás, hiányos kivonás, összeg, különbség elvétele, a zárójel használatának bevezetése. Szorzás és osztás kapcsolata. Összeg és különbség szorzása, zárójel használata. Háromtagú összegek kiszámítása.	A zárójel ismerete.

Összefüggések, kapcsolatok		
Megfigyelés. Önállóság a mennyiségek közötti kapcsolatok felismerésében. Tevékenységek kifejezése szóban. Igaz, hamis állítások megfogalmazása, az igazság megítélése.	Számok, mennyiségek jellemzése állításokkal. Nytott mondat kiegészítése, igazsághalmazának keresése. Nytott mondatok egy-két változóval.	Állítások megfogalmazása tevékenységről, rajzról. Állítások igazságának megítélése. Nytott mondat kiegészítése igazzá tevése. Nytott mondat készítése ábráról.
Problémamegoldó képesség, kreativitás.	Összefüggések, kapcsolatok megállapítása rajzról, lejegyzés számokkal. Egyszerű szöveges feladatok ábrázolása, megoldása. A szöveges feladatok megoldási lépéseinek alkalmazása. Alaphalmaz, részhalmaz, kiegészítő halmaz szerepe a nytott mondat megoldásában. Nytott mondatokat igazzá, hamissá tevő elemek keresése próbálgatással. Nytott mondat felírása ábra alapján. Egyenes és fordított szövegezésű feladatok megoldása. Képről szöveges feladat megfogalmazása. Nytott mondatról, műveletről szöveg készítése. A szöveges feladatok megjelenítése, értelmezése, leírása, számokkal. Becslés, megoldás, válaszadás szóban és írásban. A megoldás lépéseinek visszaidézése.	Szöveges feladatok értelmezése, megoldása: – lejegyzés (ábrázolás), – műveletek kijelölése, – számolás, – ellenőrzés, – válasz megfogalmazása.

Sorozatok, függvények

Fejlesztési feladatok	Tananyag és tanulói tevékenységek	A következő tanévi fejlesztés feltételei
Összefüggések, szabályosságok értelmezése.	Tárgy-, rajz- és jelsorozatok kiegészítése, folytatása adott vagy felismert	Adott szabályú sorozat folytatása. Sorozatok képzése.

<p>Szabályok megfogalmazása a sorozat elemei közti különbségek megállapításával. Periodikusság megértése. Kreatív gondolkodás.</p>	<p>összefüggés szerint. Sorozatok készítése önállóan választott szempont alapján. Egyenletesen növekvő vagy csökkenő sorozatok. Szabályok felismertetése, követése. A kapcsolatok szavakkal való kifejezése. Sorozat elemeinek megfigyelése, megállapítások (növekedés, csökkenés, periodikusság). Sorozat szabályának megfogalmazása szóban. Többféle szabály keresése adott elemű sorozatokhoz. Egyszerű tapasztalati függvények. Összefüggések keresése az adatok között. Számpárok, számhármak közötti kapcsolatok megállapítása, táblázatba rendezése, összefüggések megfigyelése, lejegyzése.</p>	
--	---	--

Geometria, mérés

Fejlesztési feladatok	Tananyag és tanulói tevékenységek	A következő tanévi fejlesztés feltételei
<i>Testek, síkidomok, tükrözés</i>		
<p>Megfigyelési képesség fejlesztése a rész és egész felismerésére. Tulajdonságok felismerése. Összehasonlítás. Formafelismerés, azonosítás megkülönböztetés. Alkotóképesség.</p>	<p>Testek válogatása, osztályozása megadott szempont szerint. Építések kockákból, téglatestekből; geometriai tulajdonságok érzékelése az alkotások során. Testek másolása modellről. Építés különféle helyzetben, tükörkép építése egyszerű esetekben.</p>	<p>Testek létrehozása másolással megadott egyszerű feltétel szerint. Élek, csúcsok, lapok felismerése, számbavétele a kocka és a téglatest esetében.</p>

<p>Tudatos eszközhasználat. Pontosság. Kommunikáció, önállóság, véleményalkotás, önértékelés. Sík- és térbeli tájékozódás.</p>	<p>Síkidomok másolása, előállítás egy-két feltétel szerint: kirakás, befedés, másolás átlátszó papírral. Vonalzó, sablon használata.</p>	<p>Síkidomok létrehozása másolással, megadott egyszerű feltétel szerint. Csoportosítás, válogatás tulajdonságok szerint.</p>
<p>Tulajdonságok megnevezése. A megfigyelések megfogalmazása, kifejezése válogatással.</p>	<p>Tapasztalatgyűjtés egyszerű alakzatokról, a megfigyelések megfogalmazása. Téglalap, négyzet, kocka, téglatest előállítása. Kerület mérése tevékenységgel. Sokszögek néhány tulajdonsága. Egyszerű tükrözés megfigyelése, tükörkép előállítása hajtogatással.</p>	
<i>Mérhető tulajdonságok, mérés</i>		
<p>Megfelelő pontosság elérése, a pontatlanság felismerése, ítéletalkotás, vélemény megfogalmazása. Helyes eszközhasználat. Összefüggések felismerésének képessége.</p>	<p>Hosszúság, tömeg, irtartalom, idő mérése. Alkalmilag választott és szabványegységekkel (m, dm, cm, kg, l, dl, óra, perc, nap, hét, hónap, év).</p>	<p>Gyakorlati mérések a tanult egységekkel. A tanult szabványmértékegységek ismerete, használata.</p>

Valószínűség, statisztika

Fejlesztési feladatok	Tananyag és tanulói tevékenység	A következő tanévi fejlesztés feltételei
A valószínűségi szemlélet alapozása. A szóbeli kifejezőképesség fejlesztése, kommunikáció társakkal, felnőttel. Ábrázolási képesség. Szokások kialakítása az adatok lejegyzésére. Kombinatorikus képességek fejlesztése, tapasztalatok megfogalmazása, összegzés.	Adatok gyűjtése (megfigyelt történésekről, mért vagy számlált adatok). Adatok ábrázolása táblázat, grafikon, oszlopdiagram segítségével, megállapítások leolvasása. A „biztos, nem biztos, valószínű, lehetséges” fogalmak alapozása játékkal, tevékenységgel, példák gyűjtése. Az elképzelés és a valóság összevetése.	

3. évfolyam**Óraszám: 4 óra / hét****Számтан, algebra**

Fejlesztési feladatok	Tananyag és tanulói tevékenység	A következő tanévi fejlesztés feltételei
Számfogalom 1000-es számkörben		
Műveletek értelmezése, műveletvégzés		
A rugalmas gondolkodás fejlesztése többféle megoldás keresésével. Műveletek értelmezésének képessége tárgyi megjelenítéssel és szóban. Matematikai modellek megértése. Adott modellhez példa, probléma megfogalmazása. Oksági kapcsolatok keresése.	Műveletek értelmezése tevékenységgel, rajzzal, elvontabb ábrákkal. Összeg, különbség, szorzat, hányados becslése, a „közelítő érték” fogalmának bevezetése számok körében.	Műveletek leolvasása ábráról, megjelenítése tevékenységgel.
A becslés képességének fejlesztése.	Műveleti tulajdonságok: tagok, tényezők felcserélhetősége, csoportosíthatósága, összeg, különbség, szorzat, hányados változásai. Műveleti sorrend. Műveletek közötti kapcsolatok: összeadás és kivonás, szorzás és osztás, összeg, különbség szorzása. A műveleti eljárások kiterjesztése az írásbeli műveletek körére. Becslés értelmezése és gyakorlati alkalmazása. Számolási eljárások: összeadás, kivonás, szorzás, osztás tízzel, százzal szóban; összeadás és kivonás írásbeli művelettel, írásbeli szorzás egyjegyűvel. Összefüggések felismerése, kapcsolatok leolvasása ábráról, rendezések, becslések.	Az alapműveletek eljárásainak alkalmazása szóban és írásban.

Összefüggések, kapcsolatok		
<p>A logikai gondolkodás fejlesztése az igaz és hamis állítások megítélésével.</p> <p>A kreativitás fejlesztése többféle megoldás keresésével.</p> <p>Matematikai szövegértő és szóbeli kifejezőképesség fejlesztése.</p>	<p>Állítások igazságának eldöntése.</p> <p>Nyitott mondat igazsághalmazának megkeresése próbálgatással, véges alaphalmazokon.</p> <p>Nyitott mondatok lejegyzése, megoldása. Megoldási algoritmusok megismerése, alkotása, alkalmazása.</p> <p>Szövegek megjelenítése tevékenységgel, ábrázolással.</p>	<p>Egyszerű nyitott mondat kiegészítése igazzá, hamissá.</p>
	<p>Szöveges feladatok értelmezése, megoldása modell segítségével.</p> <p>Szöveges feladatról nyitott mondat készítése, többféle megoldási mód keresése.</p> <p>Matematikai modell (sorozatok, táblázatok, rajzok, grafikonok) használata a szöveges feladatok megoldásához.</p>	<p>Szöveges feladatok értelmezése, adatainak lejegyzése, megoldási terv készítése.</p> <p>Szöveges feladat megoldása közvetlenül az értelmezésre szolgáló tevékenységgel, ábrákkal és matematikai modellel.</p> <p>A számítások helyességének ellenőrzése és az eredmény értelmezése.</p>

Sorozatok, függvények

Fejlesztési feladatok	Tananyag és tanulói tevékenységek	A következő tanévi fejlesztés feltételei
<p>A döntési képesség formálása.</p> <p>A becslő, felismerő és alkotóképesség fejlesztése problémafelvetésekkel.</p>	<p>Adott szabályú sorozat folytatása.</p> <p>Sorozat szabályának felismerése, megfogalmazása</p> <p>Néhány elemével elkezdett sorozathoz többféle szabály alkotása.</p> <p>Tapasztalati adatok táblázatba való lejegyzése, rendezése.</p> <p>Grafikonok.</p> <p>Hozzárendelések, megkezdett párosítások folytatása.</p>	<p>Egyszerű sorozatok szabályának megállapítása.</p> <p>Egyszerű sorozat folytatása.</p> <p>Kapcsolatok keresése táblázatok adatai között.</p>

Geometria, mérés

Fejlesztési feladatok	Tananyag és tanulói tevékenységek	A következő tanévi fejlesztés feltételei
Testek, síkidomok, egyszerű transzformációk		
<p>Kreatív gondolkodás fejlesztése.</p> <p>Térlátás fejlesztése az alakzatok különféle előállításával.</p> <p>Megfigyelés, tulajdonságok számbavétele.</p>	<p>Testek építése szabadon és adott feltételek szerint. Testek másolása modellről.</p> <p>Testek szétválogatása egy és két tulajdonság szerint.</p>	<p>Testek építése modellről.</p>
	<p>Síkidomok előállítása szabadon, másolással és egy-két feltétel megkövetésével.</p> <p>(Kirakás, papírhajtogatás, nyírás, vonalzó és körző használata.)</p> <p>Tengelyesen tükrös alakzatok előállítása tevékenységgel.</p> <p>Tájékozódás vonalon, síkban, térben.</p>	<p>Síkidomok előállítása tevékenységgel.</p>

	A téglalap és négyzet tulajdonságai: oldalak, csúcsok száma. A tulajdonságok összehasonlítása. Nagyítás, kicsinyítés, tükrözések, eltolás egyszerű esetekben.	Téglalap, négyzet tanult tulajdonságainak felsorolása modell segítségével.
<i>Mérhető tulajdonságok, mérés</i>		
Tapasztalatgyűjtés. Mennyiségi jellemzők felismerése, a különbségek észrevétele. A pontosság mértékének kifejezése gyakorlati mérésekben. A matematika és a valóság kapcsolatának építése.	Mérések alkalmi egységekkel a már megismert mennyiségek körében. Terület, térfogat, szög fogalmának alapozása konkrét tevékenységgel, tapasztalatok gyűjtésével. Kerületmérés körülkerítéssel, területmérés lefedéssel. Térfogat mérése alkalmi egységekkel. Mérés szabvány egységekkel: mm, cm, dm, m, km, hl, l, dl, cl, ml, t, kg, g. Az idő mérése (óra, perc, másodperc). Egység, mennyiség és mérőszám kapcsolata. Mérés az egységek többszöröseivel.	Mérés alkalmi és szabvány egységekkel. A gyakorlatban végrehajtott mérések alapján a mértékegység és mérőszám kapcsolatának megállapítása.
	Érzékszervi megfigyelés alapján összehasonlítások végzése. Át- és beváltások gyakorlati mérések esetében. A mértékegységek használata és átváltása szöveges és számfeladatokban.	Át- és beváltások a tanult mértékegységekkel gyakorlati mérésekhez kapcsolódva. A tanult szabvány mértékegységek gyakorlati alkalmazása.

Valószínűség, statisztika

Fejlesztési feladatok	Tananyag és tanulói tevékenység	A következő tanévi fejlesztés feltételei
A matematika és a valóság kapcsolatának folyamatos figyelemmel kísérése. Kifejezőkészség fejlesztése a sejtések megfogalmazásával. Logikus gondolkodás fejlesztése.	Adatok megfigyelése, gyűjtése, rögzítése, rendezése, ábrázolása, elemzése. Két adat számtani közepének értelmezése. A lehetséges és lehetetlen tapasztalati úton való értelmezése. A biztos és véletlen megkülönböztetése. Próbálgatások tárgyi tevékenységek kíséretében, sejtések, indoklások megfogalmazása.	A biztos és a véletlen megkülönböztetése konkrét tapasztalatszerzés útján.

4. évfolyam

Óraszám: 3,5 óra / hét

Számтан, algebra

Fejlesztési feladatok	Tananyag és tanulói tevékenységek	A következő tanévi fejlesztési feltételei
Számfogalom 10 000-es számkörben		
<p>Összefüggések megfogalmazása a matematika nyelvén. Rendszerező, absztraháló képesség fejlesztése. Becslés, kételkedés, bizonyítás, elemzés, ellenőrzés a feladatok megoldásakor.</p>	<p>A valóság és a matematika elemi kapcsolatainak továbbépítése. Számfogalom bővítése 10 000-ig, számok írása, olvasása. Számok tulajdonságainak felismerése, megnevezése. Számok bontása, képzése a számjegyek alaki, helyi, valódi értékének értelmezése. Kapcsolatok keresése változó mennyiségek között. Római számok leolvasása, írása (I,V,X,C,D) a logikai felépítést tükröző egyszerű esetekben, pl.: IV,XII,XC Ismerkedés a tört és negatív szám fogalmával tapasztalati úton. (színezés, hajtogatás, hőmérő készítése, változások felismerése)</p>	<p>Biztos számfogalom tízezres számkörben. Számok helyi érték szerinti írása, olvasása. Számok képzése, bontása.</p>
	<p>A számok nagysága, számok közelítő értéke. Kerekített értékek a halmazok, mennyiségek közvetítésével, számegyenes használatával, a számrendszeres alak tudatos értelmezésével.</p>	<p>Számok nagyságának és a számjegyek különféle értékének biztos ismerete.</p>
	<p>A számok tulajdonságai, kapcsolatai, szomszédai, összeg-, különbség-, szorzat-hányados és összetett alakjai. A törtszám fogalmának tapasztalati úton való előkészítése. Előállítás tárgyi tevékenységgel; értelmezése különféle mennyiségek mérőszámaként. A negatív szám fogalmának tapasztalati úton való előkészítése.</p>	<p>A tízes, száz, ezres számszomszédok meghatározása.</p>
Műveletek értelmezése, műveletvégzés		
<p>Biztonság a szóbeli műveletek végzésében kerek számok körében. A becslés és kerekítés önálló alkalmazása. A szóbeli és írásbeli műveletek alkalmazásszintű felhasználása</p>	<p>A műveletek értelmezése tevékenységgel, ábrával és szöveggel Szóbeli műveletvégzés a tanult számolási eljárásokkal. A műveletfogalom kiterjesztése az írásbeli műveletek körére. <i>Becslés, közelítő érték keresése.</i></p>	<p>Szóbeli és írásbeli műveletek értelmezése és megoldása. A becslés, ellenőrzés eszközként való alkalmazása.</p>

Jártasság az egyszerű számológép használatában.	Műveleti tulajdonságok kiterjesztése a tízezres számkörre. A műveletek közötti kapcsolat tudatosítása. Összeadás, kivonás, szorzás, osztás szóbeli számolással kerek számok esetében. Írásbeli összeadás, kivonás négyjegyű számokkal. Írásbeli szorzás kétjegyűvel, osztás egyjegyűvel. A zárójel használata, műveleti sorrend. Egyszerű számológép használata a számolás ellenőrzéséhez.	A helyes műveleti sorrend ismerete és alkalmazása a négy alapművelet körében. A zárójel alkalmazása.
---	--	---

Összefüggések, kapcsolatok		
A problémamegoldó gondolkodásban való gyakorlottság és eredményesség fokozása: – önállóság növelése a feladatok szövegének értelmezésében, – megoldási algoritmusok kialakítása és alkalmazása, – szöveges feladathoz többféle megoldás keresése. Tanulási szokások továbbfejlesztése: – kerekített értékekkel végzett becslés, – az ellenőrzés többféle módjának ismerete, – megoldási terv készítése feladatokhoz, – írásbeli válaszadás szöveges feladathoz.	A nyitott mondatok igazsághalmazának megkeresése véges alaphalmazon; egyszerű esetekben következtetéssel. A tervszerű próbálgatás (közelítő módszer) alkalmazása a megoldás keresésére. Egyszerű állítások tagadása, nyitott mondat kiegészítése. Szöveges feladatok értelmezése, az adatok ábrázolása, modell készítése. Többféle megoldási mód keresése. Szöveges feladatok tevékenységhez, rajzhoz kapcsolódva. Szöveges feladatok megoldása. Értelmezés, adatok kigyűjtése, rendszerezése, modellkészítés (keresés, választás), összefüggések elemzése, a probléma megoldása, válasz megfogalmazása, az eredmény összevetése a valósággal.	Szöveges feladathoz tartozó számfeladat alkotása, és ezzel a szöveges feladat megoldása. Adott halmaz elemeinek szétválogatása adott szempont szerint. Nyitott mondat igazsághalmazának megkeresése véges alaphalmazon. Szöveges feladatok megoldása. A megoldás algoritmusainak alkalmazása.

Sorozatok, függvények

Fejlesztési feladatok	Tananyag és tanulói tevékenységek	A következő tanévi fejlesztés feltételei
Az önállóság fejlesztése a gondolkodási műveletek alkalmazásában. Lényegkiemelő és általánosító képesség, következmények meglátására való képesség fejlesztése. Összefüggések észrevétele és megfogalmazása. Az általánosításra való törekvés. A kifejezőkészség alakítása: világos, rövid fogalmazás. Absztrakciós képesség alapozása.	Megkezdett sorozatok folytatása adott szabály szerint. Összefüggések keresése az egyszerű sorozatok elemei között. Sorozatok képzési szabályának megállapítása. Többféle folytatás lehetősége. Adatok sorozatba rendezése, a folytatásra vonatkozó sejtések megfogalmazása. Hozzárendelések. Grafikonok készítése, olvasása. osztályozás, szabályfelismerés, grafikonkészítés, elemi algoritmus alkalmazása).	Sorozat szabályának felismerése, sorozat folytatása. A szabály megfogalmazása egyszerű formában. Összetartozó elemek táblázatba rendezése. Összefüggés felismerése a táblázat elemei között.

Geometria, mérés

Fejlesztési feladatok	Tananyag és tanulói tevékenységek	A következő tanévi fejlesztés feltételei
Testek, síkidomok, transzformációk		
Konstruktív képesség alakítása. Sík- és térgeometriai megfigyelések elemzése, megfogalmazása a tanult matematikai szaknyelv segítségével. A megkülönböztetés, tér- és formalátás képességének fejlesztése a rész és egész viszonyának megértésével. A helymeghatározás képességének fejlesztése.	Testek másolása modelltől. Testek építése adott feltételek szerint testekből, lapokból. Testháló kiterítése, tervezése, összeállítása: téglatest, kocka. Síkidomok előállítás párhuzamos és merőleges vonal-párok segítségével. Síkidomok másolása, tengelyes tükrözés, másolópapír segítségével. Nagyítás, kicsinyítés négyzetrácsos papíron. A hasonlóság fogalmának tapasztalati előkészítése.	Adott feltételeknek megfelelő geometriai alakzatok építése síkban, térben. Geometriai tulajdonságok felismerése, alakzatok kiválasztása a felismert tulajdonság alapján. Transzformációk létrehozása tükrözések segítségével.
Mérhető tulajdonságok, mérés		
Tapasztalatgyűjtés, tulajdonságok felismerése, megkülönböztetése, osztályokba sorolása, rendezése. Az érzékelés pontosságának fejlesztése.	Összehasonlítások, viszonyítások. A hosszúság, űrtartalom, tömeg és idő mérése alkalmi és szabvány egységekkel. A mennyiségek szabvány mértékegységeinek használata szám- és szöveges feladatokban. A terület mérése lefedéssel, a terület kiszámítása a területegységek összeszámolásával, térfogatmérés kirakással, építéssel. Téglalap területének mérése; számolás a kirakást felidéző módon.	Mérés szabvány egységekkel. Át- és beváltások a tanult mértékegységekkel gyakorlati mérésekhez kapcsolva, illetve ilyenek felidézése nyomán. Számítások a kerület és terület megállapítására.

Valószínűség, statisztika

Fejlesztési feladatok	Tananyag és tanulói tevékenység	A következő tanévi fejlesztés feltételei
Tapasztalatok szerzésével későbbi fogalomalkotás előkészítése (a biztos, a lehetséges és a lehetetlen események, törtszámok). A problémamegoldó gondolkodás fejlesztése.	Adatok gyűjtése, rendezése, ábrázolása grafikonon. Táblázatok, grafikonok készítése, leolvasása, értelmezése. Néhány szám számtani közepének értelmezése. Az „átlag” használata. Valószínűségi játékok, kísérletek, megfigyelések A gyakoriság, valószínű, kevésbé valószínű értelmezése konkrét példákon.. <i>A véletlen események gyakoriságának megállapítása kísérletek végzésével.</i> Sejtés megfogalmazása adott számú kísérlettel. Eredmények összevetése a sejtéssel, az esetleges eltérés megállapítása és magyarázata.	Adatgyűjtés táblázatok leolvasásával. Példák megfogalmazása a biztos, a lehetséges és a lehetetlen fogalmának használatával.

Ellenőrzés, értékelés

A tanulás folyamatában a tanulók ellenőrzésének a következő alapformáit alkalmazzuk:

Írásbeli beszámoltatás

Év eleji diagnosztikus felmérés
Témazáró dolgozat- min.3-max.5
Írásbeli felelet
Év végi dolgozat

Szóbeli beszámoltatás

Minél többször és rendszeresen, melynek célja:

- a tanulók felkészültségének értékelése
- a tanulás folyamatosságának biztosítása
- a hiányosságok, hibák mielőbbi javítása
- önismeret, önértékelés fejlesztése
- a szóbeli kifejezőképesség fejlesztése

A negyedik évfolyam végét iskolai szintű felméréssel zárjuk.

KÖRNYEZETISMERET

1–4. évfolyam

Célok és feladatok

A tantárgy célja, hogy felkészítse a tanulókat a természeti világ elemi megismerésének lehetőségére, azaz fejlessze azokat a kompetenciákat, melyeknek birtokában a gyermekek képessé válnak a közvetlen lakóhelyi majd tágabb környezet önálló megismerésére, elemi szintű értékelésére, alkotóinak, jelenségeinek „felfedezésére”, a természettudományos szaktantárgyak tanulására.

Jól értelmezett, könnyen felidézhető, egyszerű kognitív műveletek végzésére alkalmas tényeket és képzeteket alakítson ki a közvetlenül, majd közvetve megismerhető természeti és ember által létesített környezetről. Növelje és fejlessze a tanulóknak az életkorukból következően eleve meglévő érdeklődést környezetük élő és élettelen világa iránt. Fejlessze a tanulóknak a környezetük állapota iránti érzékenységét, alapozza meg a természetet, környezetet és annak értékeit felismerő, szerető, tisztelő, védő magatartásukat.

A lakóhelyi, iskolai, települési, majd hazánk értékeinek megismerése, megszerettetése olyan pozitív attitűd kialakulását segítse elő, mely (az élő és élettelen környezet megóvására, védelmére ösztönöz) erősíti a lakóhelyhez való kötődést, s ezzel a hazánkhoz és a nemzetünkhöz tartozás érzését alapozza meg.

Lakóhelyi környezetük megismerése során tanítsa meg a tanulókat elemi fokon tájékozódni a térben és az időben. Hangsúlyos cél az óvatosságra intés, az élet- és környezetkímélő, a veszélyhelyzetek megelőzését szolgáló magatartásformák kialakítása s ezzel a személyes biztonság növelése.

Kiemelt cél a tanulók egészséges életvitellel kapcsolatos szemléletét és magatartását alapozó pozitív beállítódások és helyes egészségzokások, magatartásformák fejlesztése, annak elősegítése, hogy a tanulók elfogadó és segítőkész magatartással viszonyuljanak a környezetükben élő beteg, sérült és fogyatékos emberek iránt.

A tantárgy fontos feladata, hogy az elemi természettudományos műveltség megalapozása, a problémamegoldó gondolkodás és a kreativitás fejlődése érdekében a tanulóknak az új ismeretek megszerzéséhez, feldolgozásához, azok rendszerezéséhez, rögzítéséhez és a mindennapi életben való alkalmazásához szükséges készségeit, képességeit és szokásait folyamatosan és rendszeresen fejlessze.

Ezért alapvető feladatként fogalmazódik meg a lényegkiemelő (megfigyelő), leíró, azonosító- és megkülönböztető, rendszerező, adatértelmező, következtető képességek, kommunikációs és vitakészség, az időben és térben való tájékozódási képesség, a méréshez és kísérletezéshez szükséges képességek fejlesztése, szokások alakítása. Mivel a tanulók életkorukból következően érzékszervi ún. perceptuális tanulásra képesek, a fenti készségek, képességek fejlesztése csak akkor hatékony, ha a gyermekek a természettudományos ismeretszerzés és -feldolgozás módszereire épülő tevékenységek révén, cselekvő úton tanulnak. A természettudományos ismeretszerző módszerek, melyekre a tanulási tevékenységeknek épülni kell: a megfigyelés, leírás, összehasonlítás, csoportosítás, osztályozás, rendszerezés, következtetés, becslés, mérés, feltételezés, kísérletezés. Az egyszerű megismerési, tanulási módszerek megtanítása, begyakorlása, alkalmazása keltse fel – a gondolkodás fejlettségéhez illeszkedő mértékben – a természeti jelenségek, folyamatok ésszerű, tudományos magyarázata iránti igényt.

A tantárgy hangsúlyos feladata, hogy a tanulók az ismeretlennel való találkozás módszereinek elsajátítása közben megfelelő irányítással megalapozzanak egy olyan tapasztalati tudást, mely a további tanulmányaikhoz szükséges. Ezek szintje nem haladhatja meg azt, melyet a közvetlen tapasztalás, illetve a gyerekek életkora jelent, de megfelelő irányítással szerezzenek ismereteket az anyag különböző formáinak érzékelhető és mérhető tulajdonságairól. A fejlesztés közben a tanulók ismerkedjenek meg közvetlen környezetük, lakóhelyük, majd – egyre táguló körben – távolabbi természeti és ember által létrehozott környezetük élőlényeivel, élettelen anyagaival, jelenségeivel, a közöttük levő kapcsolatok következtében létrejövő változásokkal, valamint az emberek és környezetük kapcsolatával. Fedezzék fel a természet változatoságát, sokszínűségét, szépségét és ébredjenek rá pótolhatatlan, értékes mivoltára.

Fejlesztési követelmények

Tájékozódás a természettudományról, a megismerés módszereiről

A tanuló váljék nyitottá a természet szépségei, értékei iránt. Érdeklődésének megfelelően jusson ismeretekhez a valóság megtapasztalásával, valamint különböző képi és szöveges ismerethordozók segítségével. Legyen képes a természet tárgyait, élőlényeit, jelenségeit és folyamatait észlelni és azokat elemi szinten megfigyelni, a természeti és technikai tárgyakkal, jelenségekkel összefüggő elképzeléseket megfogalmazni. Aktívan vegyen részt a megfigyelések elemzésével kapcsolatos megbeszéléseken. Építsen előzetes ismereteire, tanítói segítséggel tájékozódjon egyszerű forrásanyagokból. Tanítói irányítással végezzen egyszerű kísérleteket, vizsgálatokat a természeti és technikai környezet jelenségeinek, folyamatainak megfigyelésére. Ismerje fel a vizsgálódásokhoz, mérésekhez, kísérletekhez szükséges eszközöket, és használja azokat balesetmentesen. Szerezzen gyakorlatot a mindennapi életben előforduló mérésekben, a hosszúság, a tömeg, az űrtartalom, a hőmérséklet és az idő mértékegységeinek használatában.

Szerezzen jártasságot a jelenségek, folyamatok egy-egy körének megadott szempontú csoportosításában. Megfigyeléseit, tapasztalatait saját szavaival, egyszerűen fogalmazza meg, és rajzban, írásban rögzítse. Értelmezze az egyszerű képi és szöveges információkat.

Korának megfelelő nyelvi megformálással számoljon be megszerzett ismereteiről.

Legyen gyakorlata a különböző tárgyak, élőlények, jelenségek minőségi és mennyiségi jellemzőinek elemi szintű összehasonlításában. Vesse össze a természeti és az ember alkotta környezetről különféle módon szerzett ismereteit egymással, rendezze azokat különböző csoportok szerint vizsgálódásainak eredményeit elemezze, értelmezze.

Ismerje fel a környezetében előforduló veszélyhelyzeteket. Alkalmazza a tanultakat a mindennapi élet problémáinak megoldásában.

Lássa be, hogy környezetének állapota saját egészségére is hatással van, igényelje az egészséges életkörülményeket. Ismeretei ébresszék rá, hogy felelős a természet védelméért, és ezért becsülje meg környezetének értékeit. Tájékozódjon a biztonságot szolgáló szervezetek (mentők, tűzoltók, rendőrség, polgári védelem) munkájáról. Fejlődjön alkalmazkodó képessége veszélyhelyzetben (menekülés, segítségkérés).

Tájékozódás az élő és élettelen természetről

Érzékszervi megfigyelés segítségével szerezzen információkat a környezetében előforduló fontosabb élő és élettelen anyagokról. Felismert tulajdonságaik alapján tudja csoportosítani azokat. Különböztesse meg a tárgyakat és anyagokat tulajdonságaik alapján és tudja ezt életkorának megfelelő nyelvhasználattal kifejezni. Ismerje fel a használati tárgyak anyagát, készítsen egyszerű használati tárgyakat. Fedezze fel – gyermeki elképzelésének megfelelően – az anyag szerkezeti tulajdonságait. Tapasztalat alapján ismerje fel a halmazállapotokat, a tudományos értelmezésnek megfelelően. Kísérletek kapcsán ismerkedjen az anyagok kölcsönhatásával, figyelje meg az ebből adódó változásokat. Játékos tevékenységek keretében szerezzen tapasztalatot a hang, a fény, és a hő terjedésével kapcsolatban. Ismerkedjen az a háztartásban előforduló energiahordozó és technikai eszközökkel és ismerkedjen meg a működésükkel kapcsolatos balesetforrásokkal. Legyen tájékozott arról, hogy mely élelmiszerek fogyasztása szükséges szervezetünk egészséges fejlődéséhez. Tartózkodjék az élvezeti és kábítószerek kipróbálásától. Érdeklődjön az iránt, hogy mely anyagok szennyezhetik leggyakrabban a környezetét, mely anyagok, eszközök a háztartás leggyakoribb veszélyforrásai.

Tájékozódás az időben és térben

A tájékozódás alapját a természeti jelenségek megfigyelése képezze. Figyelje meg a ciklusok ismétlődését, a mozgásban megnyilvánuló állandóságot és változást, mutassa be azokat egyszerű példákban. Tájékozódjon a mindennapok időviszonyaiban. Figyelje meg a napszakok és évszakok változását. Szerezzen gyakorlatot az idő mérésében, a mindennapi életünket meghatározó időtartamok becslésében. Saját tapasztalat alapján vegye észre az idő múlását, az élőlények – közöttük saját maguk – változását, a változások szabályszerűségét, annak okait.

Fejlődjön térérzékelése és térérzete az irányok, távolságok, hosszak, nagyságrendek becslésével, mérésével. A környezetében előforduló tárgyak méretét viszonyítsa saját testméreteihez, majd szabvány mértékegységekhez. Tájékozódjon a lakóhelyén, és annak környékén tudjon útbaigazítást adni. Térkép segítségével figyelje meg, hogy Magyarországon belül hol található meg saját lakóhelyét. Ismerkedjen meg az őt körülvevő táj jellegzetességeivel, felszínének formáival, az ottani élőlények jellemző tulajdonságaival.

Hasonlítsa össze lakóhelye tájképi sajátosságait más hazai tájakkal. Beszélgetés szintjén legyen fogalma a földön kívüli térségek létéről felismeréséről, az égitestekkel kapcsolatos elképzelésekről. A hozott elemi információk és ismeretek gyűjtése alapul szolgáljon a tudományos kép formálására.

Információhordozók az ismeretek szerzésében

Az érzékelést, mint alapvető információszerzést használja az ismeretek összegyűjtéséhez. Tudatosuljon benne, hogy a természetről szerzett ismereteket megfigyelés, vizsgálódás, kísérletezés, mérés útján szerezzük meg. Legyen tájékozott arról, hogy a természettel kapcsolatos ismereteit felkészültségének megfelelő könyvek, cikkek és a média segítségével is fejlesztheti, de sok téves nézettel is találkozhat. Fejlődjön elemző, kritikai képessége életkorának megfelelő kommunikációs helyzetekben.

Fogalmazzon meg kérdéseket különböző információhordozó eszközökből szerzett ismereteiről. Érdeklődjön a tudósok munkája iránt.

Emberismeret, önismeret, honismeret

Aktívan vegyen részt az élet értelmezésére vonatkozó elképzelésekkel kapcsolatos beszélgetésekben. A születéssel, egyedfejlődéssel, öröklődéssel kapcsolatos elképzeléseit vitassa meg tanítójával és társaival. Ez alapul szolgáljon a tudományos nézetek későbbi közvetítéséhez. Legyen igénye a személyes higiénéjára, a test és a ruházat gondozására. Alkalmazza az egészségmegőrzés alapvető szabályait. Ismerje a korszerű táplálkozás, az egészséges életmód feltételeit. Ismerje fel, hogy a környezet állapota az ember egészségére is hatással van. Fogadja el a fogyatékkal élő embereket. Figyeljen meg emberi magatartásformákat és élethelyzeteket.

Ismerkedjen szűkebb környezetének kulturális és vallási emlékeivel, hagyományaival. Gyakorolja azokat a tevékenységeket, szokásokat, amelyek az otthona, a lakóhelye, a szülőföldje és a hazája megismeréséhez, megbecsüléséhez, szeretetéhez vezetnek. A tapasztalatok összegyűjtése után képes legyen azokról beszélgetni, kérdéseket megfogalmazni, véleményt alkotni.

Fejlődjön önismereti képessége, ismerje fel saját külső és belső tulajdonságait, tudjon azonosításokat és különbözőségeket megfogalmazni. Életkorának megfelelően ismerje hazája természeti és társadalmi adottságait, legyen tisztában azzal, hogy mit jelen a nemzet, haza, magyar fogalma. Gyűjtsön információkat a tananyaghoz kapcsolódóan híres emberekről.

1. évfolyam

Óraszám: 1 óra / hét

Témakörök, tartalmak**Fejlesztési feladatok, tevékenységek****A megismerési módszerek alapozása**
(folyamatosan)

Megfigyelés, összehasonlítás, csoportosítás a tanulók közvetlen környezetében lévő tárgyak, élőlények érzékelhető tulajdonságai körében.

A tapasztalatok kifejezése élőszóban, rajzban tanítói segítséggel.

Tájékozódás az élettelen természetről

A nap időtartama, a napszakok váltakozása, jellemzői.

Az időjárás elemeinek megfigyelése: napsugárzás, hőmérséklet, szél, felhőzet, csapadék. A víz megjelenési formái a természetben.

Tapasztalatszerzés a környezetről az osztályteremben és az osztályterem kívül séták és kirándulások során.

A megfigyelték pontos megfogalmazása szóban. Saját korábbi élményeiről néhány mondatos beszámoló szóban.

A tanuló közvetlen környezetében élőlények megfigyelése a tanító irányításával. Tapasztalatok rajzos rögzítése, a korábbi személyes élmények beépítése.

A valóságban megfigyelt jellemzők felismerése fényképen és rajzon. Anyagok, tárgyak, képek, szókártyák csoportosítása tetszőleges és megadott szempont szerint. Csoportosítási szempont észrevétele. A megismert élőlények, jelenségek felismerése képeskönyvek, diaképek, filmfelvételek segítségével. Feladatértés bizonyítása aláhúzással, összekötéssel, színezéssel.

Egyszerű beszámoló szóban a napi időjárásról, a különböző napszakokban történetekről.

Az időjárás elemeinek és változásának megfigyelése, rajzos rögzítése. Az időjárás megfigyelése során a víz különböző megjelenési formáinak felismerése: eső, hó, zúzmara, dér, jég, hó, köd, pára. A szélsőséges időjárás okozta veszélyhelyzetek és a védekezés lehetőségei.

Az évszakok jellemző időjárása.
Az évszakok sorrendje, a hónapok neve és sorrendje.

Az évszakokhoz kapcsolódó ünnepek, helyi szokások.

Tájékozódás az élő természetről

Az élő és az élettelen közötti különbség. A közvetlen környezetben előforduló gyakori növények megfigyelése (mérete, alakja, színe, illata, jellemző részei, élőhelye). Elemi ismeretek a növénygondozásról (magvetés, ültetés, öntözés).

A közvetlen környezetben gyakran előforduló állatok, társállatok megfigyelése (mérete, alakja, színe, szaga, hangja, mozgása, táplálkozása, jellemző tevékenységei, szaporodása).

Az ember és egészsége

Testünk főbb részei.

Szervezetünk megfigyelhető ritmusai (*szívdobogás, lélegzés, alvás és ébrenlét, mozgások*). Érzékszerveink szerepe a környezet megismerésében.

Az egészség és a betegség.

Az évszaknak és az időjárásnak megfelelő öltözködés.

A tisztálkodás.

A leggyakoribb balesetek megelőzésének módja.

Tájékozódás térben és időben

Saját testhez viszonyított irányok (*előtte, mögötte, mellette, fölötte, alatta, jobbra, balra*).

Az iskola neve. Az iskola legfontosabb helyiségei, azok rendeltetése. Az iskola környékének jellemző közterei.

A település (településrész) neve. A tanuló lakóhelyének pontos címe. Az iskola pontos címe.

A környék nevezetes épületei. A lakóhely jellegzetességei.

Az első és a második évfolyam egy fejlesztési szakasz, ezért a következő tanévi fejlesztés feltételeit a 2. évfolyam végén határozzuk meg.

Napszakok, hónapok, évszakok sorba rendezése időrend alapján. Évszakok jellemző időjárásának és a szélsőséges időjárás okozta veszélyhelyzeteknek (villámcsapás, vihar, hóvihár, áradás stb.) a felismerése képről, filmről.

Az évszakokhoz kapcsolódó ünnepek, szokások megismerése (pl. szüret, Márton-nap, karácsony, regölés, húsvét, madarak és fák napja), részvétel a helyben hagyományos ünneplésben, népszokásban.

A tanuló közvetlen környezetében gyakran előforduló növények és állatok megfigyelése, érzékszervi tapasztalatszerzés a tanító irányításával. A sokféleség bemutatása.

A valóságban megfigyelt jellemzők felismertetése fényképen és rajzon.

A közvetlen környezetben előforduló gyakori növények, állatok, növényi részek (pl. levelek, termések) közül néhány megfigyelése, lerajzolása, egyszerű csoportosítások hasonló tulajdonságaik alapján. Növények gondozása az osztályban, az iskolakertben (öntözés, tápoldat készítése, ültetés, magvetés). Tanítói kérdésre egy-egy élőlény jellegzetességeinek felsorolása.

Tájékozódás a saját testen. Játékos gyakorlatok az irányok, helyzetek megkülönböztetésére. Testük működésének megfigyelése különböző hatásokra.

Óvodai szokások folytatása, gyakorlása. A helytelen szokások megbeszélése.

Játékos gyakorlatok az alatta, fölötte, mellette, közötté, előtte stb., a bal, jobb irányok helyes használatára.

Az iskola épületének megismerése. Tájékozódás az iskola épületében. A különböző helyiségek rendeltetésének megbeszélése. Beszámoló az otthontól az iskoláig vezető útvonalról.

Az iskola környékének bejárása.

Ismerkedés a lakóhely jellegzetességeivel.

2. évfolyam

Óraszám: 1 óra / hét

Témakörök, tartalmak

Fejlesztési feladatok, tevékenységek

A megismerési módszerek alapozása (folyamatosan)

Megfigyelés, leírás, összehasonlítás, csoportosítás, vizsgálódás a tanulók közvetlen környezetében lévő tárgyak, élőlények érzékelhető tulajdonságai körében.

A dolgok érzékelhető tulajdonságainak megtapasztalása. Összehasonlítások az érzékletek alapján (*pl. nagyobb, hangosabb*). Megfigyelések rögzítése tanítói irányítással írásban. A tanuló környezetében – a természetben, a háztartásban, a lakóhelyen – található gyakori tárgyakkól (*pl.: lehullott levelek, száraz termések, kavicsok, üres csigaházak, kelmedarabok, címkék, kupakok*) különböző gyűjtemények készítése és rendezésük.

Becslések, egyszerű mérések alkalmilag választott és szabvány egységekkel (m, dm, cm; kg, dkg; l, dl; óra, perc, nap, hét, hónap, év; °C) tanítói segítséggel.

Mérések, mértékegységek használata. A közvetlen és közvetett tapasztalatszerzés megkülönböztetése.

A tapasztalatok kifejezése élőszóban, rajzban, írásban tanítói segítséggel.

A tanulói tapasztalatok rögzítése tanítói segítséggel rajzban és írásban. Szóbeli vagy írásbeli kérdésre rövid írásbeli válasz adása önállóan. Nem tanórán szerzett ismeretekről rövid szóbeli beszámoló adása. Kérdések megfogalmazása az összefüggések keresésekor. Vélemények megfogalmazása helyzetelemzéskor.

Tájékozódás az élettelen természetéről

Érzékszerveink szerepe a környezetünk megismerésében. A környezetben előforduló anyagok érzékelhető tulajdonságainak (*színének, alakjának, hőmérsékletének, felületének, keménységének, rugalmasságának, ízének, szagának*) megfigyelése. Megmérhető és nem meg-mérhető tulajdonságok.

A tanuló közvetlen környezetében lévő tárgyak és élelmiszerek érzékelhető tulajdonságainak (*alak, szín, felület, alaktartás, összenyomhatóság, illat, íz, hang stb.*) megtapasztalása. Az érzékszervi tapasztalatokra épülő felismerő gyakorlatok.

Az anyagok csoportosítása (*fa, kelme, üveg, papír, cserép, fém, ásvány stb.*).

Összehasonlítások, sorba rendezések az érzékletek és mérések alapján.

Az anyagok tulajdonságai és a felhasználásuk, hatásuk közötti kapcsolat.

Kapcsolat keresése a tulajdonság és a funkció között. A tapasztalatok lejegyzése, rendezése tanítói segítséggel. Az anyagok azon tulajdonságainak észrevétele, amelyek miatt a környezetet szennyezhetik, veszélyeztethetik.

Élelmiszerek.

Tájékozódás az élő természetéről

A termesztett növények megfigyelése, leírása, vizsgálata. Csoportosításuk felhasználásuk szerint. Növényi táplálékaink. Gyümölcsök, zöldségek szerepe az egészséges táplálkozásban.

Tapasztalatszerzés előzetes megfigyelési szempontok alapján a különböző élőhelyek (*a település, a kert, az erdő, a mező, a vízpart*) élővilágáról.

A vadon élő és a tenyésztett, kedvtelésből vagy társként tartott állatok élete közötti különbség.

Tájékozódás az időben. Időmérések végzése, mértékegységeinek használata. Az élőlények változásának megfigyelése az időben (*növekedés, fejlődés, pusztulás*). Az idő és az életmód kapcsolatának észrevétele (*téli álmom, költöző madarak, lombhullatás, több évig élő növények*).

Az állatok viselkedésének megfigyelése, leírása, összehasonlítása.

Élőlények csoportosítása a jellemző jegyek alapján (*pl. növény, állat, fásszárú, lágyszárú, egy évig élő, több évig élő; emlős, madár*). A megfigyelt jelenség okainak keresése, annak észrevétele, hogy egy adott ok megléte befolyásolja a jelenség létrejöttét (életfeltételek). Az ismétlődő jelenségek, tevékenységek észrevétele.

Az ember és egészsége

Életműködéseink főbb jellemzői (*mozgás, táplálkozás, légzés, fejlődés*). Legfontosabb szerveink szerepe életünkben.

A helyes fog- és testápolás. A fogorvos és az orvos gyógyító munkája. A környezet szervezetünkre gyakorolt leggyakoribb ártalmas hatásai (*pl. napsugárzás, hő, zaj, szennyezett levegő, víz, talaj, erős fény, a képernyő hatása, vérszívó élősködők*). Fogyatékos, sérült embertársaink.

A 8-9 éves gyermek helyes napirendjének kialakítása. Különböző mérések elvégzése saját testen.

Fog- és testápolási technikák gyakorlása. Beszélgetések, dramatikus gyakorlatok a sérülés, betegség, gyógyítás, gyógyulás, a fogyatékos, sérült emberekhez fűződő viszonyok témakörében.

Tájékozódás térben és időben

Út az otthontól az iskoláig. Az iskola környékének megfigyelése (*közterületek, közlekedési eszközök, üzletek, település környékének nevezetes helyeire. Az iskola szabadidő eltöltésének helyei, intézmények, nevezetes éskörnyékének, nevezetes épületeinek, természeti formáinak*).

Tapasztalatgyűjtés az iskola környékén: Séta, kirándulás a megfigyelése, számbavétele, sorba rendezése.

Rajz- és képgyűjtemények készítése.

A következő tanévi fejlesztés feltételei:

Megfigyeléseiről, tapasztalatairól a tanuló tudjon szóban beszámolni tanítói kérdések alapján. Tapasztalatait rögzítse tanítói segítséggel. Ismerje fel a tanult jelenségeket rajzról, képről. Ismert témakörben megadott szempont szerint csoportosítson. Legyen képes méréseket végezni, használja helyesen a tanult mértékegységeket.

Használja helyesen a napszakok nevét. Sorolja fel az évszakokat és a hónapokat helyes sorrendben. Nevezze meg az évszakok jellemző időjárás jelenségeit. Mutasson be a tanult élőlények közül egyet, sorolja fel jellemző jegeit. Tájékozódjon jól saját testén. Ismerje és használja pontosan a helyet, helyzetet jelentő (*előtte, mögötte, között, alatta, fölött, mellette*) kifejezéseket. Ismerje lakóhelye főbb jellegzetességeit. Ismertessen egyet a település hagyományai közül. Tudja útba igazítani az idegent lakóhelyén.

3. évfolyam

Óraszám: 1 óra / hét

Témakörök, tartalmak**Fejlesztési feladatok, tevékenységek****A megismerési módszerek alapozása**

(folyamatosan)

Megfigyelés, leírás, összehasonlítás, csoportosítás, vizsgálódás, egyszerű kísérletek végzése a tanulók közvetlen környezetében lévő tárgyak, élőlények érzékelhető tulajdonságai körében, a folyamatok nyomon követése, egyszerű természeti jelenségek felismerése.

A tapasztalatok lejegyzése, rendezése tanítói segítséggel. Egyszerű kísérletek megfigyelése és elvégzése. Oksági összefüggések keresése a kísérletek tapasztalatai és a mindennapi tapasztalatok között.

Becslések, egyszerű mérések szabvány egységekkel (m, dm, cm, mm; t, kg, g; l, dl, cl, ml, hl; óra, perc, másodperc; °C) tanítói segítséggel.

Mérések, méréssorozatok végzése.

A tapasztalatok általánosítása.

Ismerkedés a közvetlen tapasztalással nem megszerezhető ismeretek forrásaival (gyermekenciklopédiák, egyszerű képes határozók, térképek, álló- és mozgóképek). A tapasztalatok kifejezése élőszóban, rajzban, írásban tanítói segítséggel.

Tapasztalatok megjelenítése egyszerű ábrával, rajzzal. Saját korábbi tapasztalatok beépítése. Gyermekenciklopédiák, könyvek használata adott feldolgozási algoritmus segítségével.

Tévémsorok, reklámok és az azokban esetleg előforduló helyes és téves tájékoztatások megfigyelése, elemzése (*pl. táplálkozás, gyógy módok*).

Tájékozódás az élettelen természetről

A környezetben előforduló anyagok mérhető tulajdonságai.

A változások megfigyelése.

Megfigyelések, tapasztalatok, mérési eredmények rögzítése írásban önállóan, előzetes megbeszélés után.

Mondatok, rövid szövegek igazságtartalmának

A hőmérséklet változása. Halmazállapot-változások a mindennapi életben.

Az időjárási jelenségek és az anyag tulajdonságainak változása. Fagyás, olvadás, párolgás, forrás, lecsapódás megfigyelése.

Éghető és éghetetlen anyagok. Az égés mint veszélyforrás. Veszélyre figyelmeztető jelek, jelzések.

eldöntése tapasztalatok, megfigyelések alapján. Rövid szóbeli beszámoló a megfigyelésekről, tapasztalatokról. Tapasztalatszerzés a különböző anyagok halmazállapotainak főbb jellemzőiről. A halmazállapot-változás megtapasztalása, feltételeinek előállítása.

Oksági összefüggés keresése a halmazállapot-változás és egyes hétköznapi jelenségek között.

Az anyagok változása, az ennek folyamán megfigyelhető tulajdonságok észrevétele (pl. *égés, oldódás, forrás*).

Teendők tűz (pl. *épülettűz, erdőtűz, ruhatűz*) esetén. Önmentési gyakorlat.

Tájékozódás az élő természetről

A növények életéhez nélkülözhetetlen környezeti feltételek vizsgálata. A környezet változásainak (pl. *fény, talaj, időjárás, szennyező anyagok*) hatása a növények életére. A növényi élet évszakos ritmusa.

A növények változásának folyamatos megfigyelése. Egyszerű kísérletek az életfeltételek bizonyítására.

Az állatok életéhez nélkülözhetetlen környezeti feltételek vizsgálata. A környezet változásainak hatása az állatok életére. Az állatok évszakok szerinti viselkedése.

A növények és állatok kapcsolata, egymásrautaltsága.

Helyes viselkedésünk a természetben.

Különböző állatok viselkedésének, életmódjának, az élőhelyükhöz és más élőlényekhez fűződő kapcsolatainak a megfigyelése a valóságban, valamint álló- és mozgóképeken.

Az ember szerepének tisztázása a környezetében élő más élőlények életfeltételeinek alakításában. Tetteink következményeinek kutatása.

Az ember és egészsége

Testünk mérhető tulajdonságai. Életünk nélkülözhetetlen környezeti feltételeinek vizsgálata. A környezet változásainak hatása életünkre. Egészséges életmód. Helyes napirend. Az egészség és a sport.

Az életjelenségek változásainak megfigyelése, mérése. Saját tapasztalatok megbeszélése, összehasonlítása a társakéival.

A betegség tünetei (*rossz közérzet, láz, fájdalom, hasmenés, hányás, vérzés*).

A leggyakoribb fertőző betegségek és megelőzésük. A védőoltások fontossága.

A magatartási és illemszabályok, valamint a betegségek, balesetek megelőzése közötti oksági összefüggések keresése (pl. *kézmosás, zsebkendőhasználat*).

A beteglátogatás, betegápolás szabályai.

A kuruzslás veszélyei.

Dramatikus játék során a helyes egészségzokások gyakorlása.

Tájékozódás térben és időben

A valóság térképi ábrázolása jelekkel.

Felszínformák. Síkság, domság, hegység jellemzői.

A négy fő világtáj. Az iránytű.

A térképvázlaton útvonalak bejelölése, bejárása. Szimbolikus jelek alkalmazása. Felszínformák felismerése a térképen.

Országismeret

Élet a fővárosban és az ország más vidékein. Hazánk fővárosa Budapest.

Ismerkedés a főváros nevezetes és a gyerekek szempontjából érdekes épületeivel, létesítményeivel, helyeivel.

Közvetlen vagy közvetett (*tv, videó, dia, könyv, könyvtár*) tapasztalatszerzés: Duna, Vár, Gellérthegy, Országház, hidak, nagykörút, üzletek, színházak, bábszínház, Állatkert, Margitsziget, közlekedés.

A következő tanévi fejlesztés feltételei

A tanuló írásban rögzítse tapasztalatait, megfigyeléseit, méréseit az előzetesen megbeszélteknek megfelelő módon. Tapasztalatai alapján döntsön mondatok, rövid szövegek igazságtartalmáról. Olvassa le helyesen a hőmérőt. Használja helyesen a tanult mértékegységeket.

Nevezze meg az anyag halmazállapotait, azok néhány jellemzőjét. Közvetlen környezetéből nevezzen meg példákat a halmazállapot-változásra. Használja helyesen az oldódás, olvadás szavakat. Ismerje a mentők, tűzoltók, rendőrség telefonszámát, értesítésük módját.

Nevezzen meg a környezetéből néhány fontosabb, jellemző élőlényfajt. Sorolja fel az élőlények életfeltételeit.

Ismerje, hogyan kerülhetők el a betegségek. Tudja megkülönböztetni az egészséges és a beteg állapotot.

Tájékozódjon az iskola környékéről készített térképvázlaton. Állapítsa meg helyesen iránytű segítségével a fő világtájakat. Nevezze nevén a település jellemző felszíni formáit, felszíni vizeit, nevezetes épületeit. Ismertessen egyet a település hagyományai közül. Tudja útba igazítani az idegent lakóhelyén.

4. évfolyam

Óraszám: 1,5 óra / hét

Témakörök, tartalmak

Fejlesztési feladatok, tevékenységek

A megismerési módszerek alapozása (folyamatosan)

Megfigyelés, leírás, összehasonlítás, csoportosítás, vizsgálódás, egyszerű kísérletek végzése, a tanulók közvetlen környezetében lévő tárgyak, élőlények érzékelhető tulajdonságai körében, a folyamatok nyomon követése, következtetések, egyszerű összefüggések felismerése.

A tapasztalatok lejegyzése, rendezése, elemzése tanítói segítséggel. Folyamatos megfigyelés.

Önálló mérés a gyakori szabvány mértékegységek alkalmazásával.

Méréssor megtervezése, végzése.

Az ismeretforrások (*gyermekenciklopédiák, egyszerű képes határozók, térképe, álló és mozgóképek*) felhasználása a megismeréshez tanítói segítséggel.

Az egyéni ismeretszerzés megalapozása. Búvárkodás a könyvtárban. Önálló beszámolók a könyvtári tájékozódás eredményéről.

A tapasztalatok rögzítése élszóban, rajzban, írásban tanítói segítséggel.

Összefüggő feleletek tanítói kérdésekre. A jelenségek megfigyelésével, okok keresésével következtetések levonása.

Tájékozódás az élettelen természetről

Az otthon tisztasága, szennyező forrásai.

Környezetünk tisztasága, szennyezettsége.

Folyamatos megfigyelések egyszerű vizsgálatok, kísérletek a levegő, a víz a talaj tisztaságáról.

A lakóhely levegőjének, vizeinek tisztasága, szennyezettsége. Szennyező források a környezetben, a szennyezés hatása az élőlényekre, az emberre. A megelőzés, a védekezés lehetőségei.

Környezetünkben vett vízminták egyszerű vizsgálata. Egyszerű eljárás a víz tisztítására, szűrésére. A lakóhely levegőtisztaságának megfigyelése. Levegő-, víz-, talajvizsgálat érzékszervekkel és egyszerű vizsgáló eszközökkel (*pl. nagyító, szűrőpapír*).

Különválogató (szelektív) hulladékgyűjtés.

A különválogató hulladékgyűjtés jelentőségének felismerése és szükségességének belátása.

A környezet szennyeződése miatt kialakuló veszélyhelyzetek felismerése, az önvédelem lehetőségének megismerése.

A lakóhely környezetében előforduló anyagok összetettségének észrevétele. Kapcsolat keresése az egyes anyagok tulajdonságai és a környezetszennyezés között.

Tájékozódás az élő természetről

A tanuló környezetében megfigyelhető élőhelyek jellemzői. Az erdő, a füves és vizes élőhelyek néhány gyakori növény- és állatfajának jellemzői (*mérete, testfelépítése, jellemző részei, szervei, táplálkozása, szaporodása, változása, illetve viselkedése, alkalmazkodása*).

Az ember hatása az élőhelyekre. A természet védelmének fontossága, védett helyi természeti értékek.

Az ember és egészsége

Az ember életkori szakaszai.

A különböző korú emberek szervezetének, életműködéseinek, viselkedésének összehasonlítása.

Helyes és helytelen szokásaink. Az egészséget károsító szokások (*dohányzás, alkoholfogyasztás, kábítószerelés*) kialakulása, veszélye, felkészülés az elutasításukra. A reklámok hatása életmódunkra.

Tájékozódás térben és időben

Felszínformák.

A domborzat és a vízrajz ábrázolása a térképen. Különböző domborzatú tájak, legnagyobb folyóink, tavaink felismerése Magyarország domborzati és vízrajzi térképén.

A lakóhely elhelyezése a térképen.

Országismeret

Hazánk természeti szépségei, kulturális emlékei, értékei képekben. Településtípusok (*város, falu, tanya*).

Népcsoportok, kisebbségek hazánkban. Magyarok a határokon túl.

Jelenlegi viselkedésünk, szokásaink és azok jövőbeli környezeti hatásai közötti egyszerű összefüggések felismerése.

Egyszerű összefüggések keresése az élőlény élőhelye, életmódja és testfelépítése között. A helyi környezet és az élőlények környezetalakító hatásának vizsgálata. A lakóhelyen megfigyelhető néhány lág- és fásszárú növény, valamint néhány emlős, madár, gerinctelen állat tulajdonságainak rendszerezett megismerése, ezek táplálékláncba sorolása.

Annak észrevétele, hogy jelen cselekedeteink befolyásolják a jövőt. Kapcsolat keresése az ember tevékenysége és a természet veszélyeztetettsége között.

Megfigyelés, mérés a testen. A mérések rögzítése tanítói segítséggel.

Dramatikus játékok az életkorok jellemzőiről, helyes és helytelen szokásainkról. A reklámok elemzése az elérni kívánt hatás és a valóság összevetésével.

Közvetlen tapasztalatszerzés a lakóhely jellemző felszíni formáiról és felszíni vizeiről. Közvetett tapasztalatszerzés a helyben nem megfigyelhető felszíni formákról és vizekről.

Tájékozódási gyakorlat a lakóhely térképével, iránytűvel (egyszerű tájolóval). Elemi szintű tájékozódás Magyarország domborzati térképén. A lakóhely megkeresése Magyarország térképén.

A lakóhely és környékének természeti és kulturális értékeinek megkeresése a térképen, felismerése képről. Jellemző képek gyűjtése, rendezése.

Tájékozódás arról, hogy a magyarokon kívül más népek is élnek határainkon belül, és élnek magyarok határainkon kívül is.

A következő tanévi fejlesztés feltételei

A tanuló keressen a tankönyvön kívül más ismerethordozókból a tananyaghoz kapcsolódó információkat. Tanítói kérdésre néhány mondatos összefüggő felelettel válaszoljon. Mutasson be egy-egy ismert növényt, emlőst, madarat és gerinctelen állatot a lakóhely környezetéből. Nevezze meg az életükhöz szükséges környezeti feltételeket.

Nevezzen meg a környezetéből környezetszennyező forrásokat, ismerje azok egészségkárosító hatásait. Legyen képes méréseket végezni a tanult körben az emberi testen, nevezze meg a tanult élettani jellemzőket. Tudja, hogyan őrizheti meg egészségét, és mi veszélyezteti azt leginkább.

Ismerje a domborzat jelölését a térképen. Találja meg lakóhelyét, nagytájainkat Magyarország domborzati térképén. Ismerje lakóhelyének védett természeti értékeit. Mutassa be a lakóhelyéhez közeli kirándulóhelyek egyikét. Nevezze meg a különbségeket az eltérő településtípusok között. Tudja, hogyan lehet megközelíteni a szomszédos településeket. Nevezze meg a lakóhelyén élő népcsoportokat.

Ellenőrzés, értékelés

A tanulás folyamatában a tanulók ellenőrzésének a következő alapformáit alkalmazzuk:

Írásbeli beszámoltatás

Év eleji diagnosztikus felmérés
Témazáró dolgozat- min.2-max.4
Írásbeli felelet-
Év végi dolgozat

Szóbeli beszámoltatás

Minél többször és rendszeresen, melynek célja:
a tanulók felkészültségének értékelése
a tanulás folyamatosságának biztosítása
a hiányosságok, hibák mielőbbi javítása
önismeret, önértékelés fejlesztése
szóbeli kifejezőképesség fejlesztése

RAJZ ÉS VIZUÁLIS KULTÚRA

1–4. évfolyam

Célok és feladatok

A vizuális nevelés látni és láttatni tanít. Átfogó célja a tanulók látáskultúrájának megalapozása. Feladata a vizuális megismerő-, befogadó-, alkotóképesség fejlesztése, a kommunikáció köznapi, művészi, műszaki és tudományos módjainak, a közlés és kifejezés képi formáinak megismertetése. Különösen a látvány mélyebb tartalmának, jelentésének, esztétikai üzenetének megértéséhez járul hozzá. Lehetővé teszi az eligazodást a látható, tapintható tárgyi valóságban, a képi világban, és személyes alkotói utak bejárására bátorít. Fejleszti a síkbeli, térbeli ábrázoló-, kifejező-, közlő-, alakító-, alkotóképességeket; a gondolatban és érzelmekben gazdag tevékenységek által a világ érzéki-tapasztalati birtokbavételére nevel, feladata a látás és a kéz intelligenciájának kiművelése. A térszemlélet, a forma-, szín-, dinamikai és szerkezeti érzék, az anyagismeret képességei a tantárgy fejlesztő hatására emelkednek magasabb szintre. A megsokszorozódott vizuális hatások, a technikai információk korábban a tantárgy újszerű célja az információk közti szelekció, a kritikus befogadóképesség megalapozása. Az általános nevelési célokhoz a kreativitás, a problémafelismerő és -megoldó képesség, a képzelet, a képi gondolkodás, az ízlés, a nyitottság, az empátia fejlesztésével, az érzelmi élet gazdagításával járul hozzá. A művészeti nevelés értékközvetítő, értékteremtő, egyben személyiségformáló szerepet tölt be, segíti a kultúra értékeit becsülő, környezettudatos magatartás formálását.

Az 1–4. osztályban a vizuális nevelés célja – az érzelmekkel kísért önkifejezés elmélyültségének megőrzése mellett – az egyre céltudatosabb megismerés ösztönzése. A képi gondolkodás fejlesztése, a vizuális képzetkincs bővítése, az érdeklődés ébrentartása érdekében a tantárgy feladata a tanulók vizuális formakészletének gazdagítása, megfigyelőképességük, tér- és időérzékük fejlesztése a látvány és a mozgás ábrázolásával, térbeli rendezéssel; szín-, forma- és szerkezeti érzékük alakítása rajzolással, festéssel, mintázással, konstruálással. Az esztétikai érzékenység fejlődését a manuális munka, a látványélmények és a bemutatott műalkotások szolgálják. Az alkotó és befogadó tevékenységek erősítik a szabálytudatot, az akaratot, javítják az önértékelést, a csoportmunka az együttműködési készségeket fejleszti.

A képességek fejlesztése három fő képzési területen folyik. A *kifejezés, képzőművészet* témakör a gyermekek személyes, kifejező-expresszív tevékenységének és az elvárható műelemzési, művészeti ismereteinek leírását tartalmazza. A *vizuális kommunikáció*hoz a vizuális megismerést szolgáló tevékenységek köre és a köznapi, informatív, tudományos képi közlésekkel kapcsolatos tananyag tartozik. A *tárgy- és környezetkultúra* témaköre a használati tárgyakkal, a tárgyalkotó művészetekkel és az építészettel kapcsolatos alkotó- és elemzőtevékenységeket tartalmazza. A *vizuális nyelv* a témakörök kifejező elemeit és rendező elveit sorolja fel, a *technikák* fejezete pedig az anyagokra, technikákra, eszközökre, eljárásokra tesz javaslatot.

A tananyag bővülő, spirális elrendezésű, a témakörök és a fő tevékenységi formák évenként ismétlődnek, tartalmukban gyarapodnak, művelési szintjük emelkedik. A tananyag jellegét tekintve mind a négy évfolyamon gyakorlati, tevékenység-központú. A kerettantervi követelmények a leghatékonyabban a több témakör szempontjait egyesítő komplex feladatokkal teljesíthetők.

Fejlesztési követelmények

Jelenítse meg a tanuló gondolatait, érzéseit, élményeit vizuális nyelvi eszközökkel saját kifejezési céljai szerint és a tanuláshoz szükséges formában. Használja ehhez egyre magasabb szinten a megismert technikákat. Ismerje fel műalkotások, képi közlések, tárgyak életünkben betöltött szerepét. Értelmezze a tankönyveiben és a környezetében található vizuális közlő, eligazító jeleket. Ízlésítéletét indokolja néhány szempont alapján. Becsülje meg a saját és mások munkáját. Szerezzen tapasztalatokat a kultúra és a környezetvédelem fontosságáról. Legyen nyitott az esztétikai élmények iránt. Fedezzen fel különbségeket az értékes és az értéktelen között.

A tantárgyi fejlesztés eredményeképpen egyéni eltéréseket mutató képesség-, készség-, ismeret-és magatartásbeli fejlődés várható a tanulóktól. Ennek tényét kinek-kinek önmaga év eleji szintjéhez, valamint saját korosztálya jellemzőihez viszonyítva ítélniük meg helyesen.

Megismerő-, befogadó képességek

Legyen nyitott a gyermek a látható világ jelenségei és az esztétikai értékekkel kapcsolatos élmények iránt. Alaposan vegyen szemügyre, pontosan figyeljen meg élőlényeket, tárgyakat, képeket, jelenségeket. Őrizzen meg emlékezetében látványélményeket, könnyedén idézze fel azokat.

Vizuális emlékezetére építve végezzen gondolkodási, képzeleti műveleteket (összehasonlítás, elemzés, képzeleti átalakítás). A látványban rejlő jelentést, művészi kifejezést, valamint a közlések tartalmát olvassa, elemezze adott

szempontok alapján. Ítéljen meg látható (tér, forma, szín, változás, mozgás) viszonylatokat. Fedezzen fel lényeges összefüggéseket (külső és belső forma, forma és tartalom, forma és funkció). Fogalmazzon meg ábrázolásbeli és szóbeli magyarázatokat, melyeket erős szubjektív, egyéni látásmód jellemezzen. Műalkotások nézegetése, adott szempontok szerinti elemzése során mozgósítsa formálódó vizuális, esztétikai, művészeti képzeiteit.

A látáskultúra fejlődése segítse a gyermeket tapasztalatainak rendezésében, a tanulásban, a művelődésben és a mindennapi életben. Készítse fel az információk áttekinthető, tagolt elrendezésére, az ábrák megértésére és létrehozására. Sajátítsa el a tanuló a vizuális információk formáit és ismerje meg lelőhelyeiket (könyvekben, kiállításokon és egyéb ismerethordozókon).

Kreativitás

A vizuális nevelés irányítsa a gyermek figyelmét a látható világ új, érdekes, szép jelenségeire. Képzelőereje az eleven, a konkrét belső képekben, képzetekben való gondolkodásban, valamint képzettársításai könnyedségében, tartalmi gazdagságában és a képi-plasztikai kifejezés, a sík-és térbeli konstruálás bátorságában, eredetiségében nyilvánuljon meg. Kapjon ösztönzést szokatlan, egyéni megoldások kipróbálására. Ábrázolási jelrendszerében jelenjenek meg árnyalt, egyéni vonások. Kifejezőképessége, expresszivitása mutakozzon meg szubjektív arány-és színkezelésben, fokozásban, kiemelésekben. Kreativitását a konkrét tevékenység motiválja, szükség szerint igényt tartva a tanító segítő közreműködésére is.

Önismeret, önértékelés, önszabályozás

Az alkotó tevékenység jelentsen élményt a gyermeknek, mert így érvényesülhet annak gazdag személyiségfejlesztő hatása (érzelmi gazdagodás, az empátia, az intuáció fejlődése, az önálló ízlés és a belső igényesség megalapozása). Az alkotás öröme tegye képessé munkája kidolgozására. Alkotásait segítségadás mellett elemezze, értékelje, s a társak munkáit is kísérelje figyelemmel.

A vizuális nevelés komplex hatásainak köszönhetően – a fentiekkel összhangban – számos **kulcskompetencia** fejlesztéshez nagymértékben hozzájárul.

1. A vizuális kultúra tanulási tartalmainak feldolgozása során gyarapszik a szókinccs, árnyaltabbá válik a fogalmazás. A rajzói élményszerű gyakorlati tevékenységek a látvány, a kép a téri helyzetek érzékletes leírására készítetnek, illetve a feladatok kiadása során gyakran a leírást kell visszafordítani a vizuális kifejezés, közlés „nyelvére”. Ily módon válik a fogalmi és képi gondolkodás különbsége ismeretből tapasztalattá. A csoportos vagy projekt feladatok, a munkák közös értékelése ugyancsak fejleszti az **anyanyelvi kommunikációt** és a **szocializációt**.
2. Az alkotó tevékenységek során megvalósuló ismeretszerzés, illetve ismeretfeldolgozás erőteljesen fejleszti az **önálló tanulás képességeit**.

A vizuális nevelés jellemzően önállóságra készítető kreatív, saját érdeklődésre építő komplex hatású gyakorlati feladatokon keresztül valósul meg, amelyek során lehetőség nyílik különböző élmények és ismeretek integrálására, ami nagyban segítheti a motiváció, a **kezdemenyezőképesség és vállalkozói kompetencia** kialakulását.

Azon túl, hogy a rajz és vizuális kultúra ismeretanyaga érinti a matematika bizonyos területeit is (alapvetően nem vizuális jelenségek, minőségek mennyiségek vizuális megjelenítése grafikonok, táblázatok stb. alkalmazásával; sík és térmértani alakzatok jellegzetességeinek megismertetése stb.), a strukturált, logikus gondolkodást fejlesztő projekt feladatok ugyancsak segítik a **matematikai kompetencia** fejlesztését. A **digitális kompetencia** elmélyítéséhez nagymértékben hozzájárul, hogy bizonyos feladatok során a tanulók használják a számítógépet információszerezésre, szövegszerkesztésre, képfeldolgozásra. A vizuális kommunikációs feladatok pedig gyakran kifejezetten számítógépes képszerkesztési, képalakítási alkalmazásokat kívánnak meg.

Az **esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség** fejlesztése, a kulturális értékek megbecsülésére nevelés hangsúlyos feladata a vizuális kultúra tanításának. Közvetlen környezetünk vizuális kultúrájával beható ismerkedés megalapozza és fejleszti a nemzeti és európai azonosságtudatot, az egyetemes művészet megismertetése pedig – sok más mellett – a toleranciát. A különböző alkotási formák gyakorlati kipróbálása jelentősen hozzájárul az **énkép, az önismeret** kialakulásához, az önszabályozás megalapozásához.

- A tantárgy csak akkor tudja céljait teljesíteni, ha a rajzóra megőrzi sajátos karakterét, megtartja *alkotó-gyakorlati* jellegét. A kreatív gyakorlati feladatok nem a szakképzésre való felkészítést szolgálják (legalább is nem elsősorban azt), hanem a mélyebb megértését, az élményszerű ismeretszerzést, valamint olyan képességek fejlesztését, amelyekre mindenkinek szüksége van ahhoz, hogy képes legyen saját életét önállóan alakítani.
- A tantárgy alapvetően gyakorlati jellegéből és módszereiből következően nagy lehetőséget nyújt a differenciálásra. Az órákon folyamatos a diák munkáját segítő, formatív értékelés, ami egyúttal lehetővé teszi a „személyre szabott” oktatást is.

- Az élményszerű, kreativitást fejlesztő, motiváló hatású feladatok, amelyek megoldása során a tanulók különböző helyekről származó ismeretei, személyes tapasztalatai érvényre juthatnak nagy segítséget jelenthetnek az átlagos, vagy éppen tanulási problémákkal küzdő diákok számára is. A vizuális alkotó tevékenységek segíthetik önismeretük, önbecsülésük, problémamegoldó és koncentráció képességük fejlesztését, ami nyilvánvalóan pozitív hatással lehet egyéb tanulmányaikra is.
- Különös figyelmet kell fordítani arra, hogy az egyébként is szimultán hatású rajzói feladatok valódi *komplex* feladatok legyenek, hogy egyidejűleg minél több készség, képesség fejlesztését szolgálják, minél több ismeret átadását tegyék lehetővé. Kerülni kell a befogadói, illetve alkotói jellegű ismeretanyag és tevékenységek éles szétválasztását az órai tevékenységek során, még akkor is, ha a számonkérésnél ez esetleg elkerülhetetlen. Az alkotói és befogadói magatartás merev szétválasztása mindkét oldal számára előnytelen, hiszen az *alkotás* elképzelhetetlen háttértudás nélkül, a *befogadás* pedig ugyancsak kreatív folyamat (akkor is, ha ez nem manuális tevékenységben nyilvánul meg).
- A tantárgy korábbi ismeretanyaga, főbb témakörei teljes egészében megmaradnak, ezek képezik a képességfejlesztés ismereti hátterét. A tárgy- és környezetkultúra, a vizuális nyelv, és a vizuális kommunikáció ismeretanyaga, csakúgy, mint a kifejezés, képzőművészeté „gyakorló terepei” a képességek fejlesztésének, ám ez utóbbinak neve *kifejezés, alkotásra* változik. A korábbi elnevezés ugyanis pontatlan, amennyiben körébe tartozónak tételezzük a művészettörténetet is, ami viszont nem szorítkozik a képzőművészetre. A tárgyban realizálódó vizuális művek, az építészet és alkalmazott művészetek műalkotásai is körébe tartoznak. A fő fejlesztési célok és a témakörök is minden évfolyamon azonosak, de korosztálytól függően más-más formában, eltérő szinten jelennek meg. Ezt a spirális jelleget a tanítási programok, a konkrét feladatok meghatározásánál figyelembe kell venni csakúgy, mint a korosztály sajátos igényeiből adódó hangsúlyeltolódásokat.
- A fő fejlesztési célok és a témakörök is minden évfolyamon azonosak, de korosztálytól függően más-más formában, eltérő szinten jelennek meg. Ezt a spirális jelleget a tanítási programok készítésénél figyelembe kell venni, és alkalmazni kell a képességfejlődés értékelésénél is.

* * *

A vizuális kultúra tantárgyra jellemző, hogy a fő tevékenységformák kezdettől fogva jelen vannak, a fejlesztés eredményeképpen azonban ezek művelési szintje fokozatosan emelkedik. A szintemelkedés a *Belépő tevékenységformákban* követhető, a tevékenységeket, ismereteket a *Témakörök, tartalmak* című tantervi egység foglalja magában.

1. évfolyam

Óraszám: 1 óra / hét

Belépő tevékenységek

Személyes élmények, látvány, történet kifejezése síkban és térben, rajzolással, festéssel, mintázással. Műalkotások, illusztrációk szemléltetése, megbeszélése. Látványok megfigyelése és értelmezése. Vizuális jelek felismerése, megértése. Tárgyak csoportosítása, rendezgetése, formájuk és rendeltetésük megfigyelése. Tárgykészítés, díszítés, környezetalakító tevékenység.

TÉMAKÖRÖK, TARTALMAK, TEVÉKENYSÉGEK

1. Megismerő és befogadó képesség

1.1 Közvetlen tapasztalás útján szerzett élmények feldolgozása
(*Tanulni tanulás és önálló ismeretszerzés képességei*)

Látványok megfigyelése, leírása (formák, arányok, színek, felületek).
Elemi térvizonyok megfigyelése (lent-fent, jobbra-balra, elől-hátul).
Vonalak és foltok tanulmányozása a képeken, ábrákon.

Tárgyak, élőlények témába ágyazott ábrázolása legjellemzőbb vonásaik egyéni megragadásával, mozdulatok egyéni megjelenítése síkon és térben.

1.2 Ismeretszerzés, tanulás, térbeli tájékozódás
(*Tanulni tanulás kompetenciája*)

A természeti és a mesterséges formák közötti különbségek és hasonlóságok megfigyelése, elemzése.
Tárgyak térbeli helyének meghatározása.

<p>Tárgyak formája és rendeltetése közötti összefüggés felfedezése, megbeszélése, tudatosítása. Tárgyak csoportosítása rendeltetésük, nagyságuk, színük, formájuk, anyaguk szerint. Egyszerű tárgyak (pl. játékok) készítése elképzelés alapján és mintakövetéssel. Díszítés. <i>(Összefüggések meglátásának, művészeti-esztétikai és környezettudatos ítélet alkotás és véleménynyilvánítás képességének fejlesztése)</i></p>
<p>1.3. Kommunikációs képességek Jelek, ábrák gyűjtése, válogatása, csoportosítása a közlés rendeltetése szerint (pl. közlekedési jel, kereskedelmi márka). A vizuális jelek tulajdonságainak megfigyelése. Testmozgások, gesztusok legfontosabb jellemzőinek megállapítása és ábrázolása. <i>(Tanulási, szociális és kommunikációs kompetenciák)</i></p>
<p>2. Kreativitás</p>
<p>2.1 Alkotóképesség <i>(Képi és anyanyelvi kommunikációs képességek, alkotói kompetenciák)</i></p> <p>Szemlélődés, beszélgetés a látványról, az ábrázolt tárgyokról, élőlényekről, színekről, formákról, tanulói munkákról és műalkotásokról. Megfigyelés, beszélgetés <i>(lehetőleg eredeti)</i> szoborról, festményről. Élmények személyes hangú kifejezése rajzokban, festményekben, szobrokban (pl. emberekhez, állatokhoz, növényekhez kötődő vagy családi, iskolai témák). Szépirodalmi téma (pl. meseélmény) megjelenítése síkban, térben.</p> <p>Kiemelés mérettel és színnel. Új technikák kipróbálása.</p> <ul style="list-style-type: none"> Ceruza-, filctoll-, kréta- és ecsetrajz. Vízfestés (pl. ecsettel, újjal), vegyes technikák (pl. kréta és festék keverése). Mintázás agyagból, plasztilinből. Tárgykollázs, konstruálás, anyagalakítás, hajtogatás, vágás (pl. papírból, textilből). Nyomatkészítés (pl. krumplinyomat, frottázs).
<p>2.2 Problémamegoldó képesség</p> <p>Szépirodalmi illusztrációkon a cselekmény és a szereplők jellemzőinek összekapcsolása. Képi elemek helyének meghatározása és rendezése. Formák, vonalak és színek szerepének megnevezése.</p>
<p>3. Önismeret, önértékelés, önszabályozás <i>(Önismeret és azonosságtudat, és művészeti-esztétikai kompetencia)</i></p>
<p>Vizuális esztétikai jellegű preferenciák érvényre juttatása az alkotótevékenységekben</p> <ul style="list-style-type: none"> Anyaghasználat. Formaalakítás. Térialakítás. Színkeverés. Kompozíció. Kifejezőmód.

Megismertetésre, elemzésre ajánlott műalkotások

A mű kiválasztását témában és technikában egyaránt a tananyag- feldolgozáshoz igazítsuk!

1–2. osztályban: Steindl Imre: Országház, Thököly vár–Késmárk; Medgyessy Ferenc: Anyaság; Kolozsvári testvérek: Szt. György szobra; Kovács Margit: Szamaras, Sámson dombormű; Szőnyi István: Este; Csontváry Kosztka Tivadar: Mária kútja; Pablo Picasso: Maia arcképe; Ferenczy Noémi: Noé bárkája–gobelinrészlet; Népművészet: Kispaládi parasztház, Cifraszűr, Bölcső, Csengős népi játék.

A továbbhaladás feltételei – értékelés szempontjai

A kerettanterv nem határoz meg feltételt. Az értékelésnek a tanuló önmagához és az életkornak megfelelő képességszinthez viszonyított képességfejlődését kell tükröznie. (Főleg a tanulni tanulás és a kommunikáció képességeinek, valamint az alkotói kompetenciáknak fejlődése kísérendő figyelemmel)

2. évfolyam

Óraszám: 1 óra / hét

Belépő tevékenységek

Egyéni élményfeldolgozás. A kifejezőeszközök (vonalak, foltok, színek, felületek, ritmusok, síkbeli és térbeli formák) árnyaltabb alkalmazása. Műalkotások megismerése, alkotók és művek megnevezése. Ábrázolás közvetlen szemléletre támaszkodó emlékezet alapján. Képzetépítés, az egyéni formakincs gazdagítása érzéki-tapasztalati úton, a természet és a mesterséges környezet látványának és emberi gesztusoknak a megfigyelésével. Tárgyformálás, díszítés, a tárgyalkotó folyamat, a forma és a rendeltetés viszonyának tapasztalati megismerése.

TÉMAKÖRÖK, TARTALMAK, TEVÉKENYSÉGEK
<p>1. Megismerő és befogadó képesség</p>
<p>1.1 Közvetlen tapasztalás útján szerzett élmények feldolgozása (<i>Tanulási, szociális, és kommunikációs kompetenciák</i>)</p> <p>Egymás munkáinak és műalkotásoknak a megfigyelése, az élmény összetevőinek (pl. anyag, forma, tér, szín, elhelyezés, téma) megbeszélése. Néhány festmény és szobor alkotójának, a mű címének megnevezése. Élőlények, tárgyak adott szempontok szerinti vizsgálata és ábrázolása (<i>pl. anyag, jellemző forma és szín</i>). Élőlények, tárgyak ábrázolása közvetlen szemlélet és emlékezet alapján. Árnyaltabb vizuális minőségek (többféle színárnyalat, vonalvastagság, szabályos és szabálytalan forma). Egyensúlyteremtés a formák, színek szimmetrikus elrendezésével, Egyszerű vonal-, folt-, tömeg- és színritmusok készítése.</p>
<p>1.2 Ismeretszerzés, tanulás, térbeli tájékozódás (<i>Tanulási, szociális és kommunikációs kompetenciák, környezettudatos magatartás</i>)</p> <p>Köznap és ünnepi tárgyak formája, díszítése és rendeltetése közötti összefüggések elemzése. Tárgyak megadott szempontok szerinti csoportosítása, vizsgálata. Funkcionális és díszítő formálás különbségeinek elemzése. A díszítés mintáinak, elemeinek megfigyelése. Közismert tárgyak üzenetének megfejtése. Tárgyak készítése könnyen alakítható anyagokból (<i>pl. játékhöz, ünnephez, meséhez</i>). Csomagolás készítése mintakövetéssel, csomagolóanyag díszítése egyénileg (<i>pl. ajándékhoz</i>). Környezetalkító tevékenység.</p>
<p>1.3 Kommunikációs képességek (<i>Kommunikációs és alkotói kompetenciák fejlesztése</i>)</p> <p>Egyszerű, mindennapi magyarázórajzok, jelek értelmezése, megfejtése (<i>pl. tankönyv ábrái</i>). Karakteres emberi gesztusok (testbeszéd, mimika) olvasása. Saját információkötő jelek létrehozása (<i>pl. a tornaszák, az öltözőszekrény megjelölésére</i>). A síkbeli ábrázolás elemeinek használata (pontok, vonalak, foltok, színek). A vonalfajták (egyenesek, görbék, vékonyabbak, vastagabbak, határolók és felületkitöltők).</p>
<p>2. Kreativitás</p>
<p>2.1 Alkotóképesség (<i>Alkotói, szociális és képi kommunikációs kompetenciák</i>)</p> <p>A legismertebb festészeti műtípusok (<i>pl. csendélet, portré</i>) megismerése, felismerése. A körplasztika és a dombormű jellemzőinek összevetése (azonosságok, különbségek). Elképzelten jelenet ábrázolása rajzban, festményben, szoborban. Személyes és közös élmények képi-plasztikai feldolgozása. Művészeti élmény (<i>pl. bábszínház</i>) megjelenítése síkban, térben. Új technikák kipróbálása. Ceruza-, filctoll-, golyóstoll-, kréta- és ecsetrajz. Vízfestés és vegyes technikák. Formálás agyagból, plasztilinból (<i>pl. mintázás, hurkafelrakás, formába nyomás, pecsételés</i>). (<i>Origami jellegű</i>) papírhajtogatás. Papírvágás, ragasztás. Dúckészítés, nyomtatás, nyomhagyás (<i>pl. papír, termés, levél</i>). Egyszerű bábkészítési technikák (<i>pl. síkbáb, ujjbáb, hengerbáb</i>). Fonás, nemezelés.</p>

<p>2.2 Problémamegoldó képesség</p> <p>Mimika, grimasz tanulmányozása, utánzása. Érzések, személyek megjelenítése, összekapcsolása. Változások tudatosan megfigyelt vizuális jellemzőinek megjelenítése (pl. évszak, időjárás). (Összefüggések meglátásának, művészeti-esztétikai ítéletalkotás és véleménynyilvánítás képességének fejlesztése)</p>
<p>3. Önismeret, önértékelés, önszabályozás (Művészeti-esztétikai és önismereti-önértékelési kompetenciák fejlesztése)</p>
<p>Vizuális esztétikai jellegű preferenciák érvényre juttatása az alkotótevékenységekben</p> <ul style="list-style-type: none"> Anyaghasználat. Formaalakítás. Térialakítás. Színkeverés. Kompozíció. Kifejezőmód.

Megismertetésre, elemzésre ajánlott műalkotások

A mű kiválasztását témában és technikában egyaránt a tananyag-feldolgozáshoz igazítsuk!

1–2. osztályban: *Steindl Imre*: Országház, Thököly vár–Késmárk; *Medgyessy Ferenc*: Anyaság; *Kolozsvári testvérek*: Szt. György szobra; *Kovács Margit*: Szamaras, Sámson dombormű; *Szőnyi István*: Este; *Csontváry Kosztka Tivadar*: Mária kútja; *Pablo Picasso*: Maia arcképe; *Ferenczy Noémi*: Noé bárkája–gobelinrészlet; *Népművészet*: Kispaládi parasztház, Cifraszűr, Bölcső, Csengős népi játék.

A továbbhaladás feltételei

A tanuló továbbhaladását a vizuális képességek elért színvonala nem akadályozhatja meg, de elvárható önmagához viszonyítva a művészeti-esztétikai véleményalkotás képességének, a környezettudatos magatartásnak, önértékelés képességének, nemzeti és európai azonosságtudatának magasabb szinten való megnyilvánulása.

Második osztály végére a tanulók legyenek képesek kifejezni élményeiket, tudjanak megrajzolni egyszerű helyzeteket, változásokat, tudják elrendezni a képelemeket, egyszerű tárgyakat tudjanak elkészíteni. Több színárnyalatot is használjanak, legyenek képesek mintaképzésre, sorolásra. Tudjanak megnevezni néhány műalkotást és művészt, s legyenek képesek felismerni és megfogalmazni a különbséget a használati és a dísz tárgy között. *Nemzeti és európai azonosságtudatának magasabb szinten való megnyilvánulása.*

(Összefüggések meglátásának, környezettudatos magatartásnak, önértékelés képességének, művészeti-esztétikai ítéletalkotás és véleménynyilvánítás képességének fejlesztése)

3. évfolyam

Óraszám: 1 óra / hét

Belépő tevékenységek

Formák, szín- és tónusárnyalatok megfigyelése, kompozíció, ritmus tudatosabb megválasztása. Események illusztrációja, történetek kifejezése képsorozatokban. Műalkotás vizsgálata adott szempont szerint. Műfajok (festészet, szobrászat) és műtípusok (pl. tájkép, életkép) ismerete, műélmény megfogalmazása. Nézetek alkalmazása a térábrázolásban. Tárgyábrázolás megfigyelés alapján. Mozgásábrázolás, változás fázisainak rögzítése. Ábra és üzenet kapcsolatának vizsgálata. Térkép, alaprajz megértése. Önálló tárgykészítés adott rendeltetésnek megfelelően. Mai és régi tárgyak formájának, funkciójának összevetése. A lakóhely egy jelentős emlékének, közgyűjteményének megismerése. Könyvtárhasználat.

TÉMAKÖRÖK, TARTALMAK, TEVÉKENYSÉGEK
1. Megismerő és befogadó képesség
1.1 Közvetlen tapasztalás útján szerzett élmények feldolgozása

<p><i>(Tanulni tanulás és önálló ismeretszerzés képességei)</i></p> <p>Az ábrázolási szándék, a vizuális nyelvi elemek és az elrendezés viszonyának elemzése műalkotásokon Vonal-, folt-, forma- és színritmusok megfigyelése. Néhány tanult műalkotás, valamint szerzőjének és a mű címének ismerete. A közvetlen természeti és mesterséges környezet szemlélése, jellegének elmondása. Építmények összehasonlítása megadott szempontok <i>(pl. rendeltetés)</i> alapján. Tárgyak vizuális jellemzőinek megállapítása és ábrázolása (sík jellegű és tömörszerű forma). Térviszonyokat és mozgást kifejező ábrázolások. Egyszerű természeti vagy mesterséges tárgy ábrázolása látvány szerint, valamint elől- és oldalnézetből.</p>
<p>1.2 Ismeretszerzés, tanulás, térbeli tájékozódás <i>(Tanulni tanulás és önálló ismeretszerzés képességei, környezettudatos magatartás)</i></p> <p>Tárgy jellemző nézete, a látvány és az ábra megfeleltetése. A használati tárgyak megjelenése, jelentése, ennek kifejezőeszközei (alak, szín, anyag). A rendeltetés (tartalom) és a forma összefüggéseinek megfigyelése, elemzése, a jelen és a múlt néhány tárgya és a lakóhely jellegzetes építményei kapcsán. A tárgyalakítás, a konstruálás lépései, a funkcionális és anyagszerű formaképzés. Funkciónak megfelelő egyszerű tárgy készítése <i>(pl. játékok, bábok, edények, taneszközök)</i>. Csomagolás készítése minta után és egyéni elképzelés alapján <i>(papírból, textilből)</i>. Az egyszerű tárgyalakító folyamat végig vitele: ötlet (gondolati terv), elkészítés, kipróbálás. Környezetalakító tevékenység <i>(pl. díszletkészítés)</i>. Könyvtárhasználat, elérhető helytörténeti vagy közgyűjtemény felkeresése.</p>
<p>1.2 Kommunikációs képességek</p> <p>Elképzeltek tér ábrázolása felülnézetből <i>(pl. várkastély)</i>, esetleg makettjének közös elkészítése. Változások, folyamatok, jellegzetes állapotok, helyzetek ábrázolása képsorokkal. Egyszerű összefüggések ábrázolása magyarázó rajzzal. A jellemző nézet és a forma jelölése, a körülhatároló vonal. A folt a felület betöltésének eszköze. A folt mint a forma jele <i>(pl. árnykép)</i>. Történet sorrendjének értelmezése fázisrajzok alapján <i>(pl. képregény)</i>. Képi információk értelmezése: egyszerűség, érthetőség, a jel és a jelentés viszonya. Az alaprajz fogalmának megismerése, értelmezése. Egyszerű alaprajzok és térképek olvasása, értelmezése, összevetésük a valós terekkel. Konkrét útvonal megrajzolása emlékezetből.</p>
<p>2. Kreativitás</p>
<p>2.1 Alkotóképesség <i>(Alkotói, szociális, és képi kommunikációs kompetenciák)</i></p> <p>Műalkotás olvasása, összehasonlítása szempontok szerint; a műélmény megfogalmazása. Képzőművészeti műfajok <i>(pl. festészet)</i> és műtípusok <i>(pl. tájkép)</i> jellemzőinek elemzése. Műalkotás-technikák felismerése: akvarell, olajfestmény, kő-, agyag-, bronzszobor. Egyéni és közös élmények <i>(pl. szépirodalmi)</i> feldolgozása, színben, rajzban, plasztikában. Új technikák kipróbálása. Rajzolás rosttollal, krétával, ceruzával. Viaszkarc. Festés temperával, vízfestéssel, krétával, vegyes technikával. A mintázás újabb technológiai változatai: építés lapokból szabásminták alapján, díszítés nyomhagyással. Különböző tárgy- és anyagnyomatok, kollázstechnikák. Papírtárgyak, papírmunkák (kivágások, papírmetszet, mozaik, montázs). Konstruálás modellező anyagokból (textil, papír, agyag, talált tárgyak).</p>
<p>2.2 Problémamegoldó képesség</p> <p>A képmező. Komponálás különböző formákban <i>(pl. álló, fekvő téglalapon)</i>.</p>

Események, történetek ábrázolása egy képben és képsorozatokban (pl. útinapló). Az elbeszélő ábrázolás, a lényeges mozzanat kiemelésének eszközei.
3. Önismeret, önértékelés, önszabályozás (Önismeret és azonosságtudat, és művészeti-esztétikai kompetencia)
Vizuális esztétikai jellegű preferenciák érvényre juttatása az alkotótevékenységekben Anyaghasználat. Formaalakítás. Térialakítás. Színkeverés. Kompozíció. Kifejezőmód.

Megismertetésre, elemzésre ajánlott műalkotások

A mű kiválasztását témában és technikában egyaránt a tananyag feldolgozáshoz igazítsuk!

Hollókői ház, füstös konyha, matyó tisztaszoba, mai lakóház külső és belső képe; Árva vára; Pollack Mihály: Nemzeti Múzeum; Schaár Erzsébet: Kirakat; Constantin Meunier: Teherhordó munkás; Ferenczy Béni: Játzó fiúk; Albrecht Dürer: Nyúl, Önarckép – ezüstvessző rajz, Hónapok – Berry herceg óraskönyvéből; Eugène Delacroix: Villámtól megriadt ló; Paul Cézanne: Csendélet; Ferenczy Károly: Festőnő; Fényes Adolf: Testvérek; Vaszilij Kandinszkij: Festmény három folttal; Bálint Endre: Vándorlegény útrakél Kentaur alakú aquamanile, Ember alakú butella.

A továbbhaladás feltételei – az értékelés szempontjai

A tanuló továbbhaladását a vizuális képességek elért színvonala nem akadályozhatja meg, de elvárható –önmagához viszonyítva – a művészeti-esztétikai véleményalkotás képességének, a környezettudatos magatartásnak, önértékelés képességének, nemzeti és európai azonosságtudatának magasabb szinten való megnyilvánulása.

A harmadikos tanuló legyen képes a jellegzetes formákat ábrázolni, színeket visszaadni, magyarázó rajzot készíteni, rendeltetésszerű tárgyat konstruálni. Tudja megfogalmazni műélményét, tudjon megnevezni 5-6 művet és művészt, ismerje lakóhelyének néhány nevezetes épületét, szobrát. (Művészeti-esztétikai és önismereti-önértékelési kompetenciák fejlődése)

4. évfolyam

Heti óraszám: 0,5 óra / hét

Belépő tevékenységek

Ellentétek megjelenítése, hangsúlyozás kiemeléssel. Vizuális nyelvi elemek árnyalt alkalmazása, tudatos komponálás. A gondolat, hangulat kifejezéséhez az eszköz megválasztása: a formák, foltok, tömegek elrendezése. Műalkotások hatása, témája és technikája közötti összefüggés jellemzőinek felismerése. Képzőművészeti műfajok rendszerezése, népművészeti tárgyak megismerése. A térábrázolás új eleme a közvetlen megfigyelésen alapuló forma- és színtanulmány, a takarás megfigyelése, a dinamikus mozgásábrázolás. Nézetrajzok, útvonalrajzok, térképek készítése. Tárgykészítés adott elvárásnak megfelelően. Tárgyelemzés, épületelemzés az anyag, a rendeltetés és forma kapcsolatának feltárásával.

TÉMAKÖRÖK, TARTALMAK, TEVÉKENYSÉGEK
1. Megismerő és befogadó képesség
1.1 Közvetlen tapasztalás útján szerzett élmények feldolgozása (Tanulni tanulás és önálló ismeretszerzés képességei)
Képzőművészeti alkotások elemzése: téma, kompozíció, szín, forma, tér, anyag, tartalom, kifejezőerő szempontjából. Festmény, grafika és szobor alkotója, címe, műfaja, technikája. Térkifejezési módok: nézőpontok változtatása, takarás, feljebb-lejjebb helyezés. A felülnézet.

<p>Modellek rálátásos ábrázolása megfigyelés alapján (színbeli és tónusos megjelenítés). Megtapasztalt folyamatok jellegzetes állapotainak ábrázolása (pl. <i>egy növény élete</i>). A formák és színek közlési szándéknak megfelelő elrendezése a képmezőben, illetve a térben. Foltok és tömegek mint a testesség hangsúlyozásának eszközei. A vázoló vonalak, a körvonal, vonalrendszerek, szerkesztett és szabadkézi vonalak. A sötét-világos, hideg-meleg szíkontrasztok figyelemfelhívó jellege.</p>
<p>1.2 Ismeretszerzés, tanulás, térbeli tájékozódás <i>(Képi és anyanyelvi kommunikációs- és természettudományos kompetencia, tanulási képességek)</i></p> <p>Köznap és ünnepi tárgy elemzése a rendeltetés, az anyag, a méret, a forma szempontjából. Épülettípusok (pl. <i>középvület</i>) elemzése a rendeltetés (pl. <i>iskola</i>) és a forma szerint. Az épület külső kifejezőeszközei (<i>méret, tömeg, tagoltság, anyag, hely</i>). A helytörténeti gyűjtemények, közgyűjtemények rendeltetése. Egyéni igényt kielégítő tárgyak használatnak megfelelő elkészítése. A tárgyakat használó (fogyasztó) egyéni stílusa, formajegyei. Egyszerű tárgy, épület modellezése (pl. <i>jármű</i>). A rendeltetés, az anyag, a forma és a méret összehangolása, célnak megfelelő megválasztása. Környezetalkító tevékenység (pl. <i>kiállításrendezés</i>). Egy közeli kiállítás megtekintése, a lakóhely nevezetes szobrainak, épületeinek megismerése. Könyvtári munka, a múzeumok szerepe. <i>(Környezettudatosság, művészeti-esztétikai, kulturális kifejezőképesség kompetenciája)</i></p>
<p>1.3 Kommunikációs képességek <i>(Kommunikációkompetencia; tanulni tanulás és önálló ismeretszerzés képességei)</i></p> <p>Magyarázó rajzok, folyamatábrák, funkciója; olvasásuk, üzenetük értelmezése. Sík- és térformák geometriai és hangulati jellemzői. Színismeretek összefoglaló áttekintése. Ábra és látvány kapcsolatának elemzése. Egyszerű térosztásokat közlő alap- és térképrajzi vázlatok készítése. Jelalkotás forma-, vonal- és színredukcióval.</p>
<p>2. Kreativitás</p>
<p>2.1 Alkotóképeség <i>(Alkotói kompetenciák)</i></p> <p>Egyes képzőművészeti műfajok jellemzőinek megfigyelése (pl. <i>vallásos, életkép, illusztráció, lovas szobor</i>). Adott témához kapcsolódó élmény, hangulat feldolgozása síkon és térben.</p> <p>Élmények, emlékek, gondolatok és történetek feldolgozása közös alkotásokban (pl. <i>illusztrációban, képsorozatban, szoborkompozícióban</i>).</p> <p>Ellentétek, szíkontraszt, vonalkontraszt. A színek hangulati hatása. Kiemelés forma- és színminőséggel, mérettel, elhelyezéssel, kontraszttal, vonalvastagsággal. Komponálás, egyensúly és feszültség, szimmetria és aszimmetria. Új technikák kipróbálása. Az előző években már tanult technikák újabb technológiai változatai. Kollázs és montázs. Fonás (pl. <i>madzagszövés</i>), gyöngyfűzés. Textil-, drót- és papírplasztikák és tárgykonstrukciók. Művészeti technikák (pl. <i>egyedi rajz, olajfestés, kőfaragás, agyagmunkák</i>). <i>(Az alkotóképeség fejlesztésével kapcsolatos természettudományos, tanulási, szociális és kommunikációs kompetenciák)</i></p>
<p>2.2 Problémamegoldó képesség</p> <p>Képek, tárgyak jelentésmódosítása formaátírással, átszínezéssel, megszemélyesítéssel.</p>
<p>3. Önismeret, önértékelés, önszabályozás <i>(Önismeret és azonosságtudat és művészeti-esztétikai kompetencia)</i></p>

Vizuális esztétikai jellegű preferenciák érvényre juttatása az alkotótevékenységekben

Anyaghasználat.
Formalakítás.
Térialakítás.
Színkeverés.
Kompozíció.
Kifejezőmód.

Megismertetésre, elemzésre ajánlott műalkotások

A mű kiválasztását témában és technikában egyaránt a tananyag feldolgozáshoz igazítsuk!

Magyar koronázási jelvények; Hősök tere, Vajdahunyad vára; *Ligeti Miklós*: Anonymus; *Ferenczy Béni*: Bem érem; *Götz János*: Szarvas; *Cseh László*: Táncolók; *Michelangelo*: Ádám teremtése; *Ferenczy Károly*: Október; *Fényes Adolf*: Babfejtők; *Kosztai József*: Tányértörölgető; *Wagner Sándor*: Dugovics Titusz; *Glatz Oszkár*: Birkózók; *Makovecz Imre*: Sárospataki Művelődési Ház; mai lakóház belső és külső képe; *Népművészet*: kerített ház – Pityerszer; Botpaládi ház, faragott, festett, oromzatos ház – Hegyhátszentpéter; hollóközi ház, füstös konyha, matyó tisztaszoba, kapatisztító, kunsági gyapjúhímzés, hímes tojás, mézesezkalácsbáb, aratókorsó, tálak, Miskakancsó.

A megismertetésre szánt műalkotások kiválasztási szempontjai

A műfaj tipikus alkotásait a tanító válaszítja ki, pedagógiai céljának és a témának megfelelően.

Ezen belül a válogatás további szempontja, hogy lehetőleg az egyetemes és a magyar művészettörténet kiemelkedő műveit és alkotóit mutassák be. A példák között lehetőleg legyen történeti és mai alkotás. Tartalmazza a magas művészet példái mellett a magyar népművészet és a mindennapi környezet tipikus tárgyait és épületeit is. A helyi, regionális értékek bemutatása kiemelt fontosságú feladat. A tananyagban jelzett példák a választáshoz kívánnak segítséget nyújtani.

(Nemzeti és európai azonosságtudat, az egyetemes kultúra összefüggései, művészeti-esztétikai, kulturális kifejezőképesség kompetenciáinak fejlesztése)

A továbbhaladás feltételei – az értékelés szempontjai

A tanuló továbbhaladását a vizuális képességek elért színvonala nem akadályozhatja meg, de elvárható önmagához viszonyítva a művészeti-esztétikai véleményalkotás képességének, a környezettudatos magatartásnak, önértékelés képességének, nemzeti és európai azonosságtudatának magasabb szinten való megnyilvánulása.

A negyedik osztály befejezéséig megszilárdulnak a gyermek vizuális nyelvi és kompozíciós készségei: élményeinek kifejezéséhez legyen képes önállóan megoldást választani, motívumai legyenek egyre változatosabbak; legyen képes megjeleníteni jellemző mozzanatokat. Legyen jártas a műalkotások közös elemzésében, önálló véleményt formáljon, tudja tetszésítéletét megindokolni. Ismerje a képzőművészet több műtípusát. Legyen képes felismerni, megnevezni művészeti ág, cím és alkotó szerint az elemzett alkotások közül legalább három-három művet. Ismerje a lakóhelyén vagy környékén található múzeumot vagy néprajzi gyűjteményt. A könyvtár művészeti albumait tudja önállóan használni. *(Nemzeti és európai azonosságtudat, esztétikai-művészeti és alkotói kompetenciák, önálló ismeretszerzés-tanulás képességének fejlettsége)*

Adott modelleket tudjon közvetlen megfigyelés alapján értelmesen ábrázolni jellemző formáik, főbb arányaik megragadásával. Tudja felvázolni és értse a nézetek összefüggését. Rendelkezzék alapvető színismeretekkel, színhasználati jártassággal. Alkalmazza a vizuális kommunikációt a tanulásban, tájékoztatásban. Legyen képes megalkotni egyszerű képi közléseket. *(Kommunikációs kompetencia)*

Legyen ötletes és egyre önállóbb a különféle rendeltetésű tárgyak készítésében. Értse a tárgyalakító folyamatot a helyzetfelismeréstől az ötlet megszületésén át az elkészítésig, az ésszerű munkamenet betartásáig. Legyen képes az elemzett mindennapi tárgyak, eszközök formája (anyaga, mérete), és funkciója (jelentése) közötti kapcsolat felismerésére. Rendelkezzék ismeretekkel az épületek rendeltetéséről, tudjon konkrét példákat említeni. Életkorának megfelelő jártassággal és készségszinten alkalmazza a tanult technikákat és ábrázolási módokat. Kialakult készségei legyenek az egyszerű, eszköz nélküli, és a kéziszerszámmal végzett anyagalakításban.

(Az alkotóképesség fejlődésével kapcsolatos tanulási, alkotói, szociális és kommunikációs kompetenciák, valamint környezettudatos magatartás)

ÉLETVITEL ÉS GYAKORLATI ISMERETEK

1-4. évfolyam

Az oktatásnak – mind társadalmi, mind gazdasági funkciója miatt – alapvető szerepe van abban, hogy az európai polgárok megszerezzék azokat a kulcskompetenciákat, amelyek elengedhetetlenek a változásokhoz, a változások befolyásolásához, saját sorsuk alakításához.

A kulcskompetenciák azok a kompetenciák, amelyben minden egyénnek szüksége van személyes boldogulásához és fejlődéshez, az aktív állampolgári létehez, a társadalmi beilleszkedéshez és a munkához.

Mindegyik kompetencia egyformán fontos, mivel mindegyik hozzájárulhat a sikeres élethez a tudás alapú társadalomban.

Felértékelődik az egyén tanulási kompetenciájának fejlesztése, mert az emberi cselekvőképesség az egész életen át tartó tanulás folyamatában formálódik.

Számos olyan fejlesztési terület van, amely mindegyik kompetencia részét képezi: például a kritikus gondolkodás, a kreativitás, a kezdeményezőképeség, a problémamegoldás, a döntéshozatal, az érzelmek kezelése.

A technika és életvitel tantárgynak számos kulcskompetencia fejlesztésére van lehetősége.

- Különbféle kommunikációs helyzetben kommunikálni tudjon (például: szóban, írásban, szövegértésben) (anyanyelvi kommunikáció).
- Rendelkezzen azzal a képességgel, hogy megszerezni, következtetni, indokolni és problémát megoldani tudjon (matematikai kompetencia).
- Lássa meg az emberi tevékenység okozta változásokat. Gyakorlatias módon tudja tudását alkalmazni új berendezések megismerésében és működtetésében. Kritikus és kíváncsi attitűd alakuljon ki benne (természettudományi kompetencia).
- Értse és alkalmazza az információs társadalom technológiáit (digitális kompetencia).
- Készüljön fel a technikai világ további megismerésére, a tanulásra. Alakuljon ki saját tanulási stratégia, a figyelem fokozatos összpontosítása mellett. A tanultakat az élet minden területén széles körben alkalmazni tudják (a hatékony, önálló tanulás).
- Értse meg az egészséges életvitel-meghatározó szerepét, normatudat, viselkedési és általánosan elfogadott magatartási szabályok megértése. Különbféle területeken hatékonyan tudjon kommunikálni (szociális és állampolgári kompetencia).
- Segíti a mindennapi életben, majd a munkahelyén abban, hogy megismerje tágabb környezetét, és képes legyen a kínáló lehetőségek megragadására (kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia).
- Tudja elképzeléseit, élményeit tárgyakkban, modelleken, makettekben, az építésben esztétikusan kifejezni (esztétikai – művészeti tudatosság és kifejező képesség).
- Az iskola alapvető feladata a személyes kompetencia fejlődésének a segítése. A technika és életvitel tantárgy követelményei alkalmasak arra, hogy az önkiszolgálás képességei, az önvédelmi képességek kifejlődjenek.

Célok és feladatok

Az alapfokú nevelés-oktatás első szakasza az iskolába lépő kisgyermeket átvezeti az óvoda játékközpontú tevékenységéből az iskolai tanulás tevékenységeibe.

A technika és életvitel tantárgy a világ tapasztalatai megismerésére és gyakorlati tudás szerzésére nyújt lehetőséget, egyben hozzájárul a tanulás és a munka megszerettetéséhez, a tudás megbecsüléséhez.

A tantárgy tanításának célja az, hogy segítse a gyermeket a technikai környezetbe való beilleszkedésben, a tájékozódásban és az aktív alkotó tevékenységében egyaránt. A tanítás konkrét problémahelyzetekből indul ki, életszerű megoldásokkal, eljárásokkal dolgozik, végső soron kapcsolatot teremt az iskolai tanulás és a iskolán kívüli világ között.

A kisiskolás korosztály technikai nevelése a technikai műveltség alapozását, a kezűgyesség fejlesztését és a mindennapokban nélkülözhetetlen praktikus elemi ismeretek és tevékenységek elsajátítását, begyakorlását foglalja magában. A technikai műveltség alapozása gyakorlati tevékenységekhez kapcsolódó elemi ismeretek szerzését, megfelelő technikai szemléletmód formálását jelenti.

A tantárgy oktatásában a manualitás központi helyet foglal el, a játékos kezűgyességet fejlesztő célok dominálnak. A kéz intelligenciájának fejlesztésére a gyermek- és ifjúkor a legalkalmasabb, nem feledkezhetünk meg arról, hogy később már nem pótolhatók az itt elkövetett mulasztások.

A technika és életvitel tantárgy a technika bonyolult kapcsolatrendszerét elméleti, gyakorlati, manuális, tervezési és modellezési feladatokon keresztül mutatja be.

A tantárgy tanításának feladata, hogy optimális feltételeket teremtsen a természetes és mesterséges környezet anyagainak megismeréséhez, anyagvizsgálati tapasztalatok szerzéséhez érzékszervi tapasztalással, összefüggések felismeréséhez az anyagok és a belőlük készült tárgyak között. Gyakoroltassa az anyagfeldolgozás alaplépéseinek alkalmazását. Tájékoztasson az anyagokhoz kötődő mesterségekről és szakmákról. Tegye lehetővé az emberi alkotással létrehozott terek esztétikai értékeinek, a szerkezet és a forma kapcsolatának felismerését, az épített környezet anyagainak és szerkezeteinek tapasztalatai megismerését.

Gyakoroltassa a becslést, a mérést, az egymás mellé rendelést, a méretazonosság megállapítását, az önálló tervezést és kivitelezést az építésben és a tárgyalakításban. Adjon lehetőséget tervek, elképzelések rajzi megjelenítésére egyéni elképzelés szerint, egyszerű makett elemzésére elkészítésére terv alapján, a munkaeszközök rendeltetésszerű, balesetmentes használatára.

A tantárgy megismerteti a szárazföldi, a vízi és a légi közlekedéssel is. Felkészíti a közlekedés szabályainak bemutatásával és gyakoroltatásával a szabályok betartására.

Az életviteli ismeretek körébe tartoznak a háztartásban, – az egészségnevelés, – a szűkebb lakóhelyi környezet, a lakás és környéke; a gazdálkodás, és a szolgáltatások területei.

A tantárgy megismerteti az egészséges táplálkozás, öltözködés és napirend elemei ismereteivel. Felkészíti az egyszerű házimunkákban való részvételre, és az életkornak megfelelő önkiszolgáló tevékenységre. A tantárgy segíti az egészséges életmód és életvezetés megalapozását.

A technikai környezet megismeréséhez szükséges képességek fejlesztése az alapozó szakasz négy éve alatt folyamatosan történik.

A tanítási folyamat alapja a tapasztalatokból kiinduló megismerés, melynek során fejlődik:

- a szükségletek és lehetőségek felismerése,
- az összefüggések keresése;
- problémafelismerésre és -megoldásra való törekvés,
- a tervezés, az alkotóképesség, a kivitelezés, a mozgáskoordináció,
- a tájékozódásra, a helyzetváltoztatásra való törekvés,
- az önkiszolgálás, az önellátás fokozatos kiépítése.

A fenti képességek fejlesztésének nincsenek tanévenkénti határai, a fejlesztés folyamatosan történik.

Fejlesztési követelmények

Feladatok és tevékenységformák

Az 1–4 évfolyam technika és életvitel tanításának alapfeladata, hogy segítse a gyermekeket a technikai környezetbe való beilleszkedésben, a tájékozódásban és az aktív alkotótevékenységben egyaránt.

Konkrét problémahelyzetből indul ki, életszerű megoldásokkal, eljárásokkal dolgozik, végső soron kapcsolatot teremt a iskolai tanulás és az iskolán kívüli világ között.

1. A munka és a technika szükségessége, jelentősége és szerepe az ember életében, haszna és veszélyei: a fenntartható fejlődés gondolata.

A mesterséges környezet.

Érdeklődés a közvetlen mesterséges környezet (a lakás, az iskolai és a lakókörnyezet) iránt, arról szóló tapasztalatszerzés.

A technika feladata, az emberi szükségletből adódó technikai problémák megoldása.

Technikai érdekességek, természeti „találmányok” megfigyelése. A felkészültség és a tudás szerepének belátása.

Az ember a társadalomban, a természet és a technika kapcsolatrendszerének megérezése.

A közvetlen környezet birtokbavétele a tapasztalati megismerés és annak élvezete, az élő és élettelen anyaggal végzett tevékenység élménye.

2. Dokumentumismeret

Ismeretterjesztő forrásokból információgyűjtés az alkotó munkához, a foglalkozásokhoz és a tervezéshez.

3. Az alkotás folyamata, a gyakorlati problémafelismerési és problémamegoldó folyamat részei.

Problémafelismerés

Problémaérzékenység, problémafelismerés, az emberi problémák és a technikai lehetőségek feltárása.

Személyes igények, szükségletek megnevezése. Az egyéni indíttatású probléma felismerése és megértése segítségével.

Tervezés

Tervezés, a megoldáshoz vezető út kitalálása, megtervezése.

Kommunikáció: a terv megjelenítése szóban, írásban, rajzban, anyagban. (szövegértés, rajzolás stb.).

Fantasztikus ötletek szóban és papíron.

A terv, elképzelés értékelése, megfeleltetése az igénynek és a lehetőségeknek.

Konstruálás, kivitelezés

A terv megvalósítása anyagban, térben.

A rendeltetésnek, a formának, valamint a készítési eljárásnak, az anyagnak és szerkezetnek megfelelő egyszerű megoldás kiválasztása és elkészítése.

Az egyszerű alapanyagok alakítása kézzel, egyszerű eszközzel. Az anyagalakítás örömforrásként való megélése.

A tapasztalatra épülő forma-, anyag-, szerkezet és eljárási ismeretek.

Konstruáló képesség, eszközhasználat, ügyesség.

A munkafolyamat irányított majd önálló szervezése. (szerzőképesség)

A tevékenység és az eredmény értékelése

Ítéloképesség az alkotófolyamat minden pontján.

Munkavégzési és tanulási szokások

Rend, tisztaság, szabálykövetés, időbeosztás.

Magatartásformák

A következményekért felelősséget vállaló magatartás az alkotói és befogadói munka során. Más véleményének figyelembevétele, az önművelés fejlesztése, a pozitív énkép megalapozása.

A gyermekbalesetek okai, forrásai, megelőzésük.

4. Képességek

Az elemi alkotó, – kritikai (önértékelő), megfigyelő, ítélo – és kommunikációs képességek szerepe az alkotó- és elemző munkában.

Készségek, jártasságok

A munkavégzéshez szükséges elemi kézügyesség kialakítása, az anyagminőség iránti érzék fejlesztése.

A kézügyesség szerepe a különböző pályákon.

Ismeret, megismerés

A legegyszerűbb emberi szükségletek felismerése és a kapcsolódó technikai lehetőségek belátása.

Személyes képességek és készségek

Az önismeret, az önfejlesztés, az önkiszolgáló képességek (testi képességek, önellátás képességei, befogadóképesség, önkifejezési képesség) fejlesztése.

Az önvédelmi képességek (egészségvédelem, baleset-megelőzés, közlekedés) kialakítása.

Kitartás, szervezés, kezdeményezés, akaraterő fejlesztése.

Szociális képességek és készségek

Felelősségtudat, felelősségvállalás, kötelességtudat; segítőkészség; alkalmazkodás, együttműködés; kapcsolatteremtés képességének és készségének kialakítása.

1. évfolyam

Óraszám: 0,5 óra / hét

Belépő tevékenységformák

Tartalmak

Ember és környezete

Ismerkedés a természetes és mesterséges környezettel.
Érdeklődés és megfigyelés a közvetlen mesterséges környezet (a lakás, az iskola és a lakókörnyezet) iránt, az erre irányuló tapasztalatszerzés.

Természetes és mesterséges környezet
Tapasztalatszerzés a környezetről. A lakás, az iskola, a játszótér tárgyai.

Anyagok megmunkálása és fölhasználása

Ismerkedés a természetes anyagokkal, például agyag, fa, termékek, levelek, szalma, nád, és a feldolgozott (átalakított) anyagokkal, például papír, fonal, textília.

A természetes és mesterséges környezet anyagai.

Az anyagok tulajdonságainak vizsgálata érzékszervekkel.

Összefüggések felismerése érzékszervi tapasztalással.

Az anyagok alakítása (például agyag gyúrása, lapítása, gömbölyítése, formázása; fa tördelése; papír tépése, nyírása, hajtogatása; fonal sodrása, csomózása, bojtolása).

Kézműves szakmák jellemzőinek megfigyelése, pl. fazekas, kosárfonó.

A természetes és a feldolgozott (átalakított) anyagok.
A természetes és feldolgozott (átalakított) anyagok tulajdonságai.

Az eszközök és szerszámok rendeltetészerű és balesetmentes használata.

Az anyagokhoz kötődő mesterségek és szakmák.

Mérés műszaki ábrázolás

Becslés, mérés, egymás mellé rendezés, méretazonosság megállapítása, méretre alakítás.

Körvonalrajz, alaprajz.

Tervezés, építés

Építés szabadon, egyéni elképzelések alapján.

Építés, alkotás minta, fénykép, látszati rajz vagy egyéni elképzelés alapján.

Az építőmunka fázisának játékos, tapasztalati megismerése.

Építés síkban és térben.

Egyszerű makett készítése.

Közlekedési ismeretek

A közlekedésben való részvétel gyakorlása, tudatos figyelése, figyelmes közlekedés.

Az utazással kapcsolatos magatartásformák megismerése és gyakorlása.

A veszélyhelyzetek elkerülése.

A gyalogos közlekedés szabályai. A biztonságos tömegközlekedés.

Életvitel, háztartástan

Beszélgetés a család szerepéről.

Házimunkák csoportosítása, munkamegosztás a családban.

Rajzos napirend készítése.

Az egészséges ételek és ruházat kiválasztása és indoklása.

Helyes vásárlási szokások bemutatása.

A család szerepe.

Házimunkák, munkamegosztás.

Az egészséges táplálkozás és öltözködés.

Vásárlási szokások.

Fogalmak

Ember és környezete: természetes környezet, mesterséges környezet.

Anyagok megmunkálása és felhasználása: természetes anyagok, feldolgozott (átalakított) anyagok, alak, alakíthatóság, képlékeny, simaság, gömbölyű, hengeres, lapított, nyomott, tömbszerű, érdes, hajlékony, sodrott, tépett, hajtogatott, vonalszerű, lapszerű, merev, tördelés, sodrás, csomózás, bojtolás.

Mérés, műszaki ábrázolás: becslés, méret, méretazonosság, körvonalrajz, alaprajz.

Tervezés, építés: építmény, építőelem, magasság, mélység, szélesség, távolság, terv, makett.

Közlekedési ismeretek: gyalogos közlekedés, közlekedési szabályok, gyalogátkelőhely, járda, járdaszegély, jel, jelzés, jelzőlámpa, zebra, tömegközlekedés.

Életvitel, háztartástan: család, házimunkák, munkamegosztás, egészséges táplálkozás, egészséges öltözködés, vásárlási szokások.

2. évfolyam

Óraszám: 0,5 óra / hét

Belépő tevékenységformák**Tartalmak****Ember és környezete**

Az évszakok és az időjárási elemek (pl. napsütés, derült idő, eső, havazás, szél) megismerése és tulajdonságainak jellemzése. A lakóhely szűkebb földrajzi környezetének bemutatása. A környezet káros hatásainak felismerése és a védekezés módjainak felsorolása (pl. öltözködés, kunyhóépítés, házépítés). A természetes és az ember alkotta környezet megkülönböztetése, jellemzőik elmondása.

Védekezés a környezet kellemetlen hatásai ellen. A természetes és mesterséges környezet. A lakóhely és a lakótér. Az ember természetátalakító munkája.

Anyagok és megmunkálásuk, felhasználása

Az egyszerű alapanyagok alakítása kézzel, egyszerű eszközökkel. Az anyagok alakítása, mint örömforrás. A képlékeny anyagok megmunkálása. Természetes anyagokból játékkészítés utánzással, majd önállóan, egyéni elképzelés alapján.

A fához kötődő mesterségek megismerése, megfigyelése

Az anyagok vizsgálata, anyag-tulajdonságok. Az anyagok alakítása, célszerű és takarékos anyagfelhasználás. Fához kötődő mesterségek. A helyes eszköz és szerszámhasználat.

(fafaragó, faesztergályos).

A papírgyártás folyamatának megismerése. Különböző papírfajták megismerése anyagvizsgálat és megmunkálás során.

A fonal és a textília tulajdonságainak vizsgálata és felhasználása.

Mérés műszaki ábrázolás

A becslés és a méretmegadás gyakorlása. Körvonalrajzok készítése.

A mérés szerepe a technikában. Látszati rajz, vázlatrajz. A kicsinyítés és a nagyítás fogalma.

Tervezés, építés

Építés térben egyéni elképzelés alapján építőelemekből. Makettek építése látszati rajzok alapján.

A választott eljárás helyességének megérzése, megítélése

A makett. Az elrendezés, az esztétikum és az egyensúly szerepe.

Közlekedési ismeretek

A veszélyhelyzetek felismerése, elemzése és elkerülésük módjainak megismerése.

A közlekedési eszközök használati szabályainak tudása és azok betartása.

Biztonságos közlekedés tömegközlekedési eszközökkel.

A biztonságos közlekedés. A forgalomirányítás szerepe a közlekedés biztonságában. A forgalomirányítás jelzései. Jelzőtáblák, jelzőlámpák, gyalogátkelőhelyek. Vasúti átjáró, sorompó, fénysorompó. Az utazásról.

Életvitel, háztartástan

Az otthon és az iskola eltérő feladatainak összevetése a jó közérzet szempontjából.

A ház körüli teendőkben való részvétele. A házimunkák veszélyforrásai megelőzés lehetőségei.

Az egészséges táplálkozás, a helyes és a helytelen étkezési szabályok ismeretei.

A takarékoság jelentősége a mindennapi életben.

Az iskola közelében lévő szolgáltató egységek megismerése.

A házimunkák fajtái.

A házimunkák veszélyforrásai.

Az egészséges táplálkozás ismeretei.

A takarékoság fontossága. Vásárlási szokások.

Szolgáltatások.

Fogalmak

Ember és környezete: természetes környezet, mesterséges környezet, lakóhely, lakótér, kunyhóépítés, házépítés.

Anyagok és megmunkálásuk, felhasználása: alapanyag, anyag – átalakítás, anyagtakarékosság, hengerforma, kúpforma, fafaragó, faesztergályos, papírgyártás, nyersanyag, csomózás, hurkolás, sodrás, fonás, nemezelés.

Mérés, műszaki ábrázolás: becslés, méretmegadás, kicsinyítés, nagyítás, körvonalrajz, látszati rajz, vázlatrajz.

Tervezés, építés: építőelem, makett, elrendezés, egyensúly.

Közlekedési ismeretek: forgalomirányítás, átjáró, biztonsági sáv, fénysorompó, jelzőlámpa, jelzőtábla, sorompó, mozgólépcső, viteldíj.

Életvitel, háztartástan: háztartás, házimunkák veszélyforrásai, helyes étkezés, helytelen étkezés, takarékoság, helyes vásárlási szokások, szolgáltatás.

A következő tanévi fejlesztés feltételei

Az élő és a tárgyi környezet kapcsolatának megfigyeléséből származó tapasztalatok felhasználása feladathelyzetben. Az anyag, a szerkezet, a forma, a funkció és az esztétikum összefüggéseinek érvényesítése a tárgykészítés folyamán. Szakszerű és biztonságos szerszámhasználat. Egyszerű makett irányított tervezése és elkészítése. Egyszerű ábra olvasása és értelmezése. Mérés centiméter pontossággal. A biztonságos gyalogos közlekedés és tömegközlekedési eszközhasználat szabályainak ismerete, alkalmazása szituációs játékokban. Az életkornak megfelelő önkiszolgáló tevékenység bemutatása társaknak.

Az egészséges táplálkozás ismeretei. A helyes vásárlási szokások felismerése (élelmiszerek).

3. évfolyam**Óraszám: 0,5 óra / hét****Belépő tevékenységformák****Tartalmak****Az ember és környezete**

A környezet tárgyainak anyagai és eredetük megismerése.

A közvetlen környezet birtokbavétele, a tapasztalati megismerés és azok élvezete.

Élővilág és tárgyi környezet. A biológiai élőhelyek hasznosítható anyagai. A hasznosítható élettelen anyagok.

Anyagok megmunkálása, fölhasználása

Természetes anyagok (fa és a természet kincsei), és feldolgozott (átalakított) anyagok (papír, fonal, textil) vizsgálata, alakítása. A szerkezet, tulajdonság, funkció összefüggéseinek felfedezése a tárgyalakításban. Az előkészítő, alakító és kiegészítő műveletek elvégzése. Tárgyak készítése, saját ötletek megvalósítása, a funkció, forma és esztétikum együttes figyelembevételével. A szükséges szerszámok és eszközök balesetmentes használatának gyakorlása. A munkavégzésben szükséges elemi kézügyesség kialakítása. Fához kötődő mesterségek megismerése, (például ács, asztalos).

Az anyagok vizsgálata. Az anyag látható szerkezete.

Formálhatóság és terhelhetőség.

Az anyagok átalakítása. A szerkezet, a tulajdonság és a funkció összefüggése. A népművészet hagyományaihoz kapcsolódó tárgyalakítás. Kézzel megcsinálható egyszerű tárgyak készítése.

Fához kötődő mesterségek.

Tervezés, építés

Gondolati tervek, vázlatok készítése. A terv előfordulása a közvetlen és a munkakörnyezetben. Az építéset történeti fejlődésének tanulmányozása. Egyszerű épület makettek irányított és önálló tervezése, építése. A népi építéssel kapcsolatos tapasztalatok felhasználása tervező és építő feladatokban. A terv, az elképzelés értékelése, megfeleltetése az igénynek és a lehetőségeknek.

Építéset fejlődése.

Építés térben.

A lakás szerkezete.

Az emberi alkotással létrehozott belső terek esztétikája.

Népi építéset. Az építómunka fázisainak játékos, tapasztalati megismerése.

Mérés, műszaki ábrázolás

A mérési eredmények feljegyzése.

A méretek leolvasása a rajzokról. A rajz és a tárgy megfeleltetése. Ismerkedés a méretmegadás elemeivel. Alaprajzkészítés.

Mérés centiméter pontossággal. Mérési eredmények.

A méretmegadás elemei.

Rajzolás.

Alaprajz.

Közlekedési ismeretek

A közlekedési eszközök használatának szabályai, ezek ismerete és gyakorlása. A biztonságos közlekedés gyakorlása tömegközlekedési eszközök használatával. A kerékpáros közlekedés gyakorlása.

A közlekedés kialakulása, a kerék szerepének fontossága. Városi tömegközlekedés. Kerékpáros közlekedés. Utazás vasúton. Közlekedésbiztonság.

Életvitel, háztartástan

A háztartást megkönnyítő eszközök megismerése és használatuk gyakorlása.

Háztartási eszközök és biztonságos használatuk.

Az életkornak megfelelő önkiszolgáló tevékenység. A balesetveszélyek felismerése és megelőzése a háztartásban.

A korszerű táplálkozás szabályai. A testápolás alapvető szabályai.

Testápolás. Egészséges táplálkozás.

A helyes idő-, anyag- és pénzbeosztás. Takarékoság a háztartásban, a vásárlásoknál. A telefon használata.

Takarékoság, gazdálkodás, megtakarítás, zsebpénz. Célszerű vásárlás.

Szolgáltatások.

Lakóhelyi szolgáltatások.

Fogalmak

Ember és környezete: élőhely, élővilág, tárgyi környezet.

Anyagok megmunkálása, és fölhasználása: formálhatóság, terhelhetőség, előkészítő műveletek, alakító műveletek, kiegészítő műveletek, rovásfaragás, ács, asztalos.

Mérés, műszaki ábrázolás: méretmegadás elemei, rajzolás, alaprajz.

Tervezés, építés: építőanyagok, építkezés sorrendje, a lakás szerkezete, belső tér, település, népi építészet.

Közlekedési ismeretek: közlekedés, a kerék, közlekedésbiztonság, a kerékpár, közlekedési eszközök.

Életvitel, háztartástan: háztartási eszközök, napirend, testápolás, használati utasítások, zsebpénz, takarékoskodás, gazdálkodás, lakótelepi szolgáltatások, célszerű vásárlás, a telefon.

A következő tanévi fejlesztés feltételei

Az élő és a tárgyi környezet kapcsolatának megfigyeléséből származó tapasztalatok felhasználása feladathelyzetben. Az anyag, a szerkezet, a forma, a funkció és az esztétikum összefüggéseinek érvényesítése a tárgykészítés folyamán. Szakszerű és biztonságos szerszámhasználat. Egyszerű makett irányított tervezése és elkészítése. Egyszerű ábra olvasása és értelmezése. Mérés centiméter pontossággal. A biztonságos gyalogos közlekedés és tömegközlekedési eszközhasználat szabályainak ismerete, alkalmazása szituációs játékokban. Az életkornak megfelelő önkiszolgáló tevékenység bemutatása társaknak.

Az egészséges táplálkozás ismeretei. A helyes táplálkozási szokások alkalmazása.

4. évfolyam

Óraszám: 1 óra / hét

Belépő tevékenységformák

Tartalmak

Az ember és környezete

Természetes és mesterséges környezet.

A technikai érdekességek, természeti „találmányok” megfigyelése.

A felkészültség és a tudás szerepének belátása.

A városi és falusi élet összehasonlítása és vélemény megfogalmazása.

Épített környezet, korszerű építmények: épületek, utak, alagutak, hidak, felüljárók, toronyházak, tornyok.

Anyagok megmunkálása, fölhasználása

Természetes és feldolgozott (átalakított) anyagok csoportosítása. Az anyagvizsgálatok elemi módszereinek megismerése (fa és a természet kincsei, fém, fonal, textília, műanyag).

Az alapanyagok célszerű kiválasztása és a legkevesebb hulladékra törekvés a munkafolyamatokban.

A technológiai lépések helyes alkalmazása, önálló tervezés és kivitelezés. Elővigyázatosság az anyagalakításban. Az élő és az élettelen anyaggal végzett tevékenység élménye.

A meglátás, a problémaválasztás indoklása egy-két mondatban. A munkahely rendje, tisztasága. A munkavégzéshez szükséges elemi kézügyesség kialakítása, az anyagminőség iránti érzék fejlesztése.

Az anyagok csoportosítása. Az anyagok vizsgálata. Az anyagok átalakítása (feldolgozása).

Az alapanyag, a résztermék, a termék, a hulladék és a melléktermék fogalma. Cserélhetőség, szabvány. Hagyományos technológiák a ház körül és a kézművességben.

Tervezés, építés

A feladat elképzelése, megoldási tervek készítése. A

forma, a funkció és a méret közötti összefüggések megállapítása és felhasználása a tervezés során.

Fantasztikus ötletek szóban és papíron.

A művelet sor önálló megalkotása és végrehajtása. Az önellenőrzés fejlesztése, a pozitív énkép megalapozása.

A cél megfogalmazása: a rendeltetés, a célszerűség, a szerkezet, a tulajdonságok és a forma összhangja.

A gondolat megjelenítése rajzban.

Mérés, műszaki ábrázolás

A mérés és a rajzeszközök használatának gyakorlása. A tárgy jellemzése alaprajz és vázlatrajz alapján. Rajzolás gyakorlása.

Alaprajz és nézet.
Nézeti ábrázolás, nézetrajz

Épített környezet

Személyes igények, szükségletek megnevezése. Az egyéni indíttatású probléma megérzése, felismerése segítségével. Egyszerű makettek készítése és a kész munka összehasonlítása a tervekkel. A terv funkcionális és formai megfelelésének megállapítása.

Az emberi alkotással létrehozott terek esztétikai követelményei. A szerkezet és a forma kapcsolata. Az elrendezés szabályai. Működőképesség és esztétikum. A szín, a forma és a harmónia hatása a közérzetre.

Közlekedési ismeretek

Közlekedés tömegközlekedési eszközökkel. A kerékpáros közlekedés gyakorlása, táblák, lámpák, útburkolati jelek megismerése. Szabálykövető magatartás. A gyermekbalesetek okai, forrásai, megelőzésük.

A modern közlekedés eszközei. Szárazföldi, vízi és légi közlekedés.
Helyi és távolsági közlekedés.

Életvitel, háztartástan

Egyszerű háztartási munkák elvégzése. A munkaterület tisztán tartása, rendszereteket fejlesztő gyakorlatok. Az egészséges és kulturált étkezés szabályainak bemutatása, megbeszélése, alkalmazása. Szabadidős programok összeállítása. A takarékoság fontosságának tudatosítása. Vásárlási szokások kialakulása. A legegyszerűbb szolgáltatások használata, (például telefonos tudakozó, mentők, tűzoltók, rendőrség, pályaudvarok hívása).

Háztartási munkák. Kulturált, egészséges étkezés.

Balesetmentes szabadidőtöltés és játék.
Öltözködési szabályok. Takarékoság

Vásárlási szokások.

A lakásból elérhető legfontosabb szolgáltatások.

Fogalmak

Ember és környezete: épített környezet, korszerű építmények, technikai érdekességek.

Anyagok megmunkálása, felhasználása: cserélhetőség, hulladék, melléktermék, műanyag, résztermék, szabvány, szerkezeti anyagok, technológia, termék, kézügyesség.

Tervezés, építés: cél, célszerűség, esztétikum, művelési sor, rendeltetés, stabilitás, termék, terv, nézet, nézeti ábrázolás, elrendezés, harmónia.

Közlekedési ismeretek: helyi közlekedés, irányítási rendszer, szárazföldi közlekedés, távolsági közlekedés, vízi közlekedés, légi közlekedés, gyermekbalesetek.

Életvitel, háztartástan: háztartási munka, tervszerűség, időbeosztás, tisztaság, rendszereteket, kulturált étkezés, szabadidő, öltözködési szabályok, takarékoság, legfontosabb segélyhívószámok, vásárlási szokások.

A továbbhaladás feltételei

Épített környezet, korszerű építmények megnevezése. Az anyagfeldolgozás általános jellemzőinek bemutatása. Az anyagvizsgálatok elemi módszereinek ismerete és használata. A technológiai lépések helyes alkalmazása konkrét feladatokban. Az anyagok takarékos és célszerű felhasználása a munkadarab elkészítésekor. Önálló tervezés és kivitelezés az építésben és a tárgyalakításban. A tervek és elképzelések rajzi megjelenítése. Egyszerű makett készítése és elemzése a terv alapján. A közlekedés szabályainak felhasználása problémahelyzetek megoldásához, elemzéséhez. A kerékpáros közlekedés szabályainak ismerete. Kulturált közlekedési magatartás modellezése szituációs játékokban, helyzetgyakorlatokban. Beszámoló egyszerű háztartási munkák elvégzéséről. A takarékoság fontosságának és lehetőségének felismerése konkrét helyzetekben. Időjáráshoz, évszakhoz, napszakhoz, alkalomhoz kapcsolódó életviteli szokások értelmezése, indoklása. Értse a helyes vásárlási szokások fontosságát.

ÉNEK-ZENE

1–4. évfolyam

Célok és feladatok

Az iskolai zenei nevelés fontos szerepet vállal a gyermekek érzelmi, értelmi, közösségi és jellemnevelésében. A zene örömet ad, lelkesít és megnyugtat. A gazdag érzelmi hatás a beleélés-átélés és a közvetlen cselekvés által színesíti a fantáziát, formálja az ízlést, és a közös kulturális élmény fogékonnyá teszi a gyermekeket más emberek, közösségek és kultúrák befogadására, a hagyományok tovább örökítésére, alapozza a nemzeti azonosságtudatot.

A zene megszerettetéséhez a zeneművek élményt nyújtó megismerésén és megértésén át vezet az út. Ehhez nélkülözhetetlen a felszabadult alkotó légkör, a közös éneklés és zenehallgatás örömteli megélése, a játékosság, a zenei élményt gátló feszültségek feloldása, a jó iskolai környezet, valamint a tanulók pozitív viszonya tanítójukhoz, zenetanárukhöz. A sokszínű, igényes és céltudatos zenei élmények alakítják az éneklés, az aktív muzsikálás igényét és a zenehallgatási szokásokat.

Az énekhang minden gyermek veleszületett „hangszere”. Ezért az énekes tevékenységek a zenei foglalkozások alapját képezik.

Az éneklés a zenei élmény elsődleges forrása és az ismeretszerzés tapasztalati alapja. A mozgással, táncsal, játékkal egybekötött csoportos éneklés a közös muzsikálás, az egymásra figyelés és a közösségformálás mással alig pótolható lehetőségét kínálja.

A ritmuskészség fejlődése, amely a ritmusjátékok és az énekléshez kapcsolódó különféle mozgások nyomán gyorsan és látványosan halad, segíti az esztétikus, jól koordinált mozgás, a szép testtartás, a jó légzés, a jó fizikai állóképesség kialakítását, illetve erősödését.

Az éneklési kultúra megalapozása, a szöveg tartalmának megfelelő érzelmek, karakterek zenei kifejezése az előadói készséget gazdagítja.

A néphagyománynak, népszokásoknak, a szűkebb zenei környezet kultúrájának fontos szerepe van a zene megszerettetésében, a zenei anyanyelv megismerésében.

A zenei emlékezet, a belső hallás fejlesztése, a zenei ismeretek elsajátítása megteremti a játékos alkotás, a zenei improvizáció feltételét. A gyermekek csoport előtti éneklése, előadása módot ad az egyéni készségek kibontakoztatására, a helyes önértékelés kialakítására és a kiemelkedő adottságú gyermekek fejlesztésére.

A gyermekhangszerek használata fejleszti a hangszínhallást, és kedvet ébreszthet a rendszeres hangszertanuláshoz.

A zenehallgatás az auditív befogadóképesség fejlesztésének eszköze és a gyermeki élményvilág fontos része.

Fejlesztési követelmények

Éneklés

Az énekhangra épülő tanítás első lépése a kifejező „saját hangszer” megformálása, vagyis az éneklési készség fejlesztése és az éneklési kultúra kialakítása. Fejlesztési követelménye a dalok élményből kiinduló, a szövegtartalmat kifejező megszólaltatása, az éneklési öröm felkeltése, a csoport egységes, szép közös éneklése helyes légzéssel, értelmes szövegkiejtéssel, helyes artikulációval, pontos dalkezdéssel és zárással. Énekes játékok, táncos dallamok előadása mozgással, jó ritmusban, a dalok hangulatának megfelelően. Daléneklés könnyű osztinátó kísérettel emlékezetből és kottából.

Improvizáció

A kreativitás és a fantázia, az emocionális érzékenység fejlesztése az önkifejezés sajátos formáinak megtapasztalása, kipróbálása a megismert zenei kifejező eszközök felhasználásával. A zene és a szöveg, a zene és a mozgás, a zenei és a képi kifejezés összekapcsolása.

Zeneértés

A zeneértő és-érző képesség fejlesztésének eredményeképpen a többször meghallgatott zeneművek felismerése, megnevezése, az emberi hangfajták, hangszerek hangszínének megkülönböztetése, a zenei karakterek különbségének, kifejező erejének felfedezése. A zenehallgatás élményének megtapasztalása.

Zenei hallás és kottaismeret

A zenei hallás fejlesztése a dallamhallás, a ritmusérzék, a tempó- és dinamikaérzék kialakítására irányul tanult dalokon. A hangszínhallás fejlesztése tegye képessé a gyerekeket hangszerek és emberi hangszínek felismerésére.

A belső hallás megalapozása, a zenei memória fejlesztése, a zenei élmény szóbeli, vizuális és mozgásos megfogalmazása a fejlesztő tevékenységrendszer fontos eleme.

A zenei olvasás-írás alapjainak elsajátítása ebben az életkori szakaszban: a tanult dallami és ritmikai elemek felismerésére irányul betűkottáról és kottaképről; ismert dalok szolmizált olvasására és felismerésére kottaképről, kézijelről; valamint a megismert szolmizált hangok éneklésére dalokban, motívumokban.

1. évfolyam

Óraszám: 1 óra / hét

Belépő tevékenységek	Tartalom
<p>Éneklés Dalos játékok mozgással egybekötött, csoportos előadása. Éneklés szöveggel emlékezetből. Ismert dallami fordulatok kézjeles éneklése a tanító irányításával. Dalok, mondókák ritmusának hangoztatása. Megfelelő tempóválasztás, tempótartás. Helyes testtartás, levegővétel alkalmazása. Megadott hangmagasság (kezdőhang), átvétele.</p>	<p>Magyar népi mondókák. Népi gyermekjátékok. Kis hangterjedelmű magyar népdalok. Ünnepekörök dalai (Anyák napja, mikulás, karácsony).</p>
<p>Improvizáció Énekes és ritmikus variációs játék, elemi ritmusértékek felhasználásával. Énekes párbeszéd – visszhangjáték (névéneklés).</p>	<p>Dallammodellként: tanult mondókák, gyerekversek, énekes játékok, tanult dallami elemek.</p>
<p>Zenehallgatás Különböző hangfajták megfigyelése. Dinamikai ellentétpárok (halk-hangos), alapvető tempókülönbségek (gyors-lassú) összehasonlítása. 1-2 perces zenei bemutatás (ismert gyermekdal feldolgozásának) figyelemmel kísérése. Zenei karakterek hallás utáni megfigyelése.</p>	<p>Tárgyi, környezeti zajok, zörejek. Énekes anyaghoz kapcsolódó vokális és hangszeres feldolgozások.</p>
<p>Zenei hallás és kottaismeret Hangszínhallás fejlesztése: Emberi hangok hallás utáni megkülönböztetése (gyermek- női-férfi); Hangszerek hangjának felismerése (ritmushangszerek, metallofon, furulya, zongora). Tempóval és dinamikával kapcsolatos megfigyelések Az egyenletes lüktetés érzékelése. Elemi ritmusértékek (negyed és szünetjelek, páros nyolcad), ütemvonal, záróvonal, megismerése. Pentaton dallamelemek, szolmizációs szótagok (szó-mi, lá-szó-mi) megismerése.</p>	

2. évfolyam

Óraszám: 1 óra / hét

Belépő tevékenységek	Tartalom
<p>Éneklés Népi gyermekjátékok, népszokások dramatizált előadása. Ritmusfelelgetős. Ritmuskánonok megszólaltatása csoportos osztásban. Zenei hangsúlyok kifejezése az énekes előadásban. Pentaton dallamok éneklése, tanulása kézjelről.</p> <p>Improvizáció Ritmusfelelgetős. Ritmosztinató szerkesztése és előadása. Irányított improvizáció a zenei kérdés-felelet formájára.</p> <p>Zenehallgatás Újabb zenei együttesek és felismerésük hangzás alapján (gyermekkar; zenekar; szóló hangszer, hegedű) Különböző karakterek, hangmagasságok hallás utáni megfigyelése.</p> <p>Zenei hallás és kottairás Félértékű ritmus és szünetjel és az ismétlőjel megismerése. Egyszerű ritmusfelelgetős /osztinató, ritmushangszerek használatával egybekötött ritmus gyakorlatok. Pentaton dallamhangok (ré- dó- lá) megismerése (kézjel, betűkotta, hangjegy).</p>	<p>Újabb népi mondókák. Népi gyermekjátékdalok, népszokások. Ünnepkörök dalai (farsang, húsvét, iskolai ünnepek). Műdalok (az életkornak megfelelően válogatva).</p> <p>Dallammodellként: magyar gyermekdalok, népzenei – műzenei énekes anyag,</p> <p>Ünnepkörökhöz tartozó, életkorhoz igazodó szemelvények (vokális, hangszeres).</p>

A következő tanévi fejlesztés alapjai

Népi mondókák, népi játékok, népdalok, műdalok tartalom kifejezésre törekvő, csoportos éneklése emlékezetből. Gyerekdalokhoz tartozó játékok ismerete, eljátszása csoportban Részvétel tanult népszokások dramatikus előadásában. Egyenletes lüktetéshez alkalmazkodó éneklés, járás. Dallamotívumok csoportos éneklése szolmizációs kézjelről. Játékos, egyszerű ritmikai és dallami improvizálás.
Dalritmusok olvasása és írása a tanító irányításával a tanult ritmusértékek körében.

3. évfolyam

Óraszám: 1 óra / hét

Belépő tevékenységek	Tartalom
<p>Éneklés Táncos mozgáselemek összekapcsolása énekes gyermekjátékokkal. Több versszakból álló népdalok előadása emlékezetből. Ritmushangszerekkel kísért éneklés. Az eddig tanult zenei kifejezőeszközök alkalmazása a zenei tartalom közvetítésére.</p> <p>Improvizáció Játékok a dinamikával, tempóval.</p>	<p>Szerepjátszó gyermekjátékok. Magyar népdalok, népszokások dalanyagának bővítése. Nemzetiségi és etnikai kisebbségek dalai; európai gyermekdalok. Újabb műdalok. Ünnepkörök dalai (regölés, tavaszi népszokások). Iskolai ünnepek újabb dalai.</p> <p>Magyar népzene, nemzetiségek és etnikumok zenéje, műzene, más népek dalai.</p>

Zenehallgatás

Hangulatok, előadásmódok (pl. parlando), karakterisztikus elemek megállapítása.

Tartalom és zenei kifejezőeszközök összefüggéseinek megfigyelése a cselekményes zenék hallgatásában.

Eredeti népzenei felvételek (magyar, kisebbségi és nemzetiségi).

Cselekményes zenék.

Műzenei szemelvények.

Zenei hallás és kottaismeret

Egész értékű hang és szünetjele.

Tapasztalatok a négyes ütemről.

Az eddig tanult ritmusok leírása és olvasása, felismerése kottaképről.

Magyar népdalok, nemzetiségek és etnikai csoportok dalai.

Életkornak megfelelő műdalok.

A következő tanévi fejlesztés alapjai

Dalok szövegtartalmát, érzelmeket kifejező közös éneklése emlékezetből, a tanult tempójelzések és dinamikai jelek alkalmazásával. Azonos dallamhoz (motivikus szerkezetű) befejezés rögtönzése. Beszámolás többször meghallgatott zeneműrészletek - szempontokkal irányított - megfigyeléséből származó tapasztalatokról. Megismert dallamrelációk felismerése, éneklése kottaképről.

4. évfolyam

Óraszám: 1 óra / hét

Belépő tevékenységek**Tartalom****Éneklés**

Fokozatos halkítás-erősítés műzenei példákban, a zenei üzenet kifejezésére.

Szolmizált éneklés kézjelről, kottaképről.

Ritmusjátékok, ritmusgyakorlatok az eddig tanult ritmusértékekkel és -képletekkel, a tanult ütemformákban

Újabb magyar népdalok (eltérő stílusrétegből), nemzetiségek és etnikai csoportok dalai.

Európai népdalok.

Jeles napok, ünnepkörök dalai (betlehemes játékok).

Iskolai ünnepek újabb dalai.

Könnyű kétszólamúság (kánonok)

A magyar Himnusz.

Improvizáció

Variációs készség fejlesztése a megismert ritmikai, dallami elemekkel.

Ritmuskíséret rögtönzése ismert dallamhoz az újonnan tanult ritmusokkal.

Mozdulatrögtönzés a zenehallgatáshoz.

Dallammodellként:

tanult ritmikai, dallami elemek,
magyar népdalok és más dallamok,
zenehallgatási szemelvények

Zenehallgatás

Fokozatos erősítés, halkítás megfigyelése műzenei példákban, alkalmazása énekléskor.

Zenei hallás és kottaismeret

A tanult ritmusképletek felismerése, megnevezése, olvasása kottaképről és írásuk. Ritmuskánon.

Dallamolvasás az ismert hangokkal.

A hangközhallás megalapozása.

Az ismert hangszerek hangjának felismerése zenehallgatás közben.

Népdalfeldolgozások a szülőföld dalkincséből.

Hangszeres karakterdarabok, műzenei szemelvények.

Tanult dalanyag.

Zenehallgatási szemelvények.

A továbbhaladás feltételei

Dalok élményből fakadó, érzelmeket kifejező egységes, szép, örömteli éneklése. A Himnusz éneklése pontos szöveggel, tiszteletadással. Ritmussor szabad és adott szempontok szerinti rögtönzése (maximum nyolc ütem terjedelemben).

A meghallgatott zenés mesék tartalmának felidézése, a tartalom és a zene összhangjának felismerése.

Zenei karakterdarabok szóbeli jellemzése.

A tanult ritmusértékek és ritmusképletek felismerése és megszólaltatása kottaképről.

TESTNEVELÉS ÉS SPORT

1–4. évfolyam

Óraszám: 3 óra / hét

1–2. évfolyam

A bevezető szakaszban – melyet a NAT nem tekint önálló képzési szakasznak – az óvodára jellemző játékoság, utánzás segítségével indul el az iskolás a konkrét műveleti gondolkodással összekapcsolt fizikai fejlődés útján. A motoros sémák fogalmi készletét ekkor alapozza meg. A közvetlen szemléleten és cselekvésen alapuló gondolkodás szakaszában minden kisgyerek igényli a differenciálást, az egyéni képességeknek megfelelő haladást.

A szakasz végén – funkciójából fakadóan – még nincs szükség az iskolai teljesítmények követelményként történő meghatározására, minősítő jellegű értékelésére.

A tantárgy korosztályra lebontott céljai és feladatai

Egészségvédelem és anyanyelvi kommunikáció:

Az iskolapadba kerülés miatti más életmódra, életritmusra való átállás nagy változás a gyermek, a családok életében. A NAT bevezető szakaszban kiemelt kötelessége az iskolának a belső igényből fakadó aktivitás fennmaradja, a tanulási, figyelmi és magatartási egyenlőtlenségek többnyire felszámolására kerüljenek, s e cél alól a testnevelés tantárgy tanítója sem térhet ki. Az egészséget megalapozó mozgás és beszédfejlesztés párhuzamosan történjen, a mozgás fejlesztő hatását tudatosan kell tervezni és érvényesíteni a beszéd fejlesztésére is.

A korosztály mozgékonyágának megőrzése, fejlesztése, a mindennapos testmozgás fenntartása, a testi fejlődés támogatása és a személyre tervezett fejlesztő feladatok gyakoroltatásának összehangolása a családdal a fenntartható fejlődés alapja.

Az iskola és a család szimultán hatásmechanizmusai, a környezet kíméletét is magában foglaló sportos életmód egy-két alapvető elvének (pl. reggeli gyakorlatok, hétfégi mozgásprogramok, tv-nézés idejének maximálása) rögzítésében, a prevenció fogalmának egyszerű példákkal való konkretizálásában egész életre kiható eredményt hoznak. A természetben való testmozgás nélkülözhetetlen volta, a biomechanikailag helyes testtartás kialakítása, már 6-8 évesen hiteles tanári közvetítéssel, örömteli gyakorlatokkal és a hozzá kapcsolt műveleti gondolkodással is fontossá tehetők.

Edzettség, teherbírás fejlesztése:

Az alkalmazkodás a terheléshez, a lelki és fizikai erőfeszítéshez az elérni kívánt célállapot.

A életkornak és egyénnek megfelelő, szakszerű kondicionálás – az ügyességi, koordinációs feladatok optimális mennyiségének helyes kiválasztása, a természetes fáradással járó nehézségek élményszerű gyakorlatokkal történő leküzdése – a motoros aktivitás elhárítását előzi meg.

A lelki és fizikai gyengeségek feltárását, megfogalmazását segítő eljárásokkal, a család bekapcsolásával egyéni felzárkózási program kell kövesse.

Sport- és mozgás kulturális tanulás, a tanulást segítő mozgásfejlesztés és a tanulás megtanulása kompetencia:

Az érzékszervi mozgásos tevékenységek mentén a fogalomalkotás, a műveleti gondolkodás kialakulásának segítése mintakövetéses utánzással a tantárgy keretein belül.

Az életmód változása miatt a korosztály adaptív válaszai csökkennek, az idegrendszerük éretlenebb. Az életkornak megfelelő tevékenységek által a testkulturális, pszichomotoros képességek, készségek (kompetenciák) felmérése, fejlesztése a tanító, testnevelő első feladatainak egyike. A fejlesztő és játékos, utánzó mozgásos cselekvések gyakorlása motoros, kognitív és emocionális harmóniában segítik elő az idegrendszer érési folyamatát. Az egész iskolai munkára kihathat a pontos koordináció kialakítása a differenciált gyermeki igényt követve. Az erős biológiai mozgásszükségletet szem előtt tartva, a verbális és motoros összetevőket együtt kell alkalmazni.

A fentiek értelmében a megfigyelés, (mozgás) érzékelés, utánzás funkciók által a lazaság, tágasság, izomérzékelés, (mozgás) ritmus, reakciógyorsaság és kiemelten a térérzékelés és téri tájékozódás, az „oldalasság” mozgáskoordinációs problémái állnak a tanítás-tanulás középpontjában.

Pozitív személyiségfejlődés – szociális kompetenciák:

Az egész gyermek fejlesztése tanulási, játék, sport és verseny élmények által, a helyes kommunikáció és motiválás jelenlétében, a külső és belső értékeléssel összhangban.

Az egyéni sajátosságokkal való szembenézés, az értékelési eljárásokkal párhuzamosan nagyon egyszerű önértékelési rutinhoz szoktatja a kisdiákokat. Kialakítandók a tanár-diák kommunikációs szokások.

Az örömteli teljesítést, a szabálykövető versenyzést, közös siker átélését, segíteni szükséges a tanítás-tanulás folyamatában. Szünet nélkül dicsérni és buzdítani kell a pozitív hozzáállás fenntartására. A szabad játék fokozatos csökkentése, az ismert és ismeretlen játékok szabályainak informális és formális elfogadása, betartása egyben a demokrácia tágabb értelemben vett gyakorlását is megalapozzák.

Értékes személyiségtulajdonságok könnyedén megerősíthetők a mesehősök, híres emberek példái közvetítése által.

A tanulók fizikai állapotának mérését az intézmény Pedagógiai programja tartalmazza.

Képzési tartalom és metodika		
<p>A lányok és fiúk terhelhetősége azonos, személyiségfejlődésük kezelhető együtt a specialitások szem előtt tartásával</p> <p>Módszertanilag javasolt, hogy a játékoság, a pozitív megerősítés, a jutalmazás, a dicséret és az önállóság engedése segítse a folyamatba való érzelmi bevonódást. Ismeretszerzés a tapasztalat által, az érzelmekre alapozva történjen.</p> <p>A szükséges minimális frontális hatás mellett a csoportos és csapatban történő együttműködés, együttmozgás kialakítása. Kerülni kell az időérzéklet és túlzott figyelem-összpontosítást igénybe vevő foglalkozásokat.</p> <p>A mozgásigény kielégítésén legyen a hangsúly.</p>		
Fejlesztési témakörök, tartalmak, kulcsfogalmak	Ellenőrzési, értékelési lehetőségek	A következő tanévi fejlesztés feltételei (pszichomotoros, kognitív, emocionális)
<p>Alaki képzés a tanóra rendjének alapozásához: Sorakozás oszlopban, vonalban, kommunikációs szabályok ismertetése és gyakorlása; vigyázz és pihenj állás; kétsoros vonal, kettős oszlop kialakítása; testfordulatok helyben; vonal alakzatból oszlopalakzat kialakítása helyben fordulással; oszlop alakzat megindítása vezényszóra; járás kettős oszlopban; köralakítás (mellső és hátsó) kézfogással és kézfogás nélkül; az egyenletes térelosztás, helyezkedés játéka a térben; vonulások ütemtartással, dobantással, zenére, énekkel; játékok a térbeli formák (sor, oszlop, kör, lánc) változatos alkalmazásával; az órákezdes és az öltözőrend kialakítása; a gyakorlólhely rendjének kialakítása.</p>	<p>Állandó megerősítést követően (pl. öltözői pontszerző folyamat); játékos és versengő feladatokkal (pl. sorakozó, szőnyegcipelő verseny); önellenőrzési feladatokkal (karóra, rágógumi, igazodás stb.).</p>	<p><i>A tanult tanári terminológiához tartozó motoros válaszreakciók ismerete, emlékezetben tartása és előhívása az elvárásoknak megfelelően az órákezdes sajátos elvárásainak, vagy tudatosan vagy engedelmességből történő megfelelés; a kialakított verbális és non verbális kommunikációs formák betartása rend az öltözőben, felszerelésben; tisztálkodás az óra után; célszerűen tájékozódás a tornatermi (udvar stb.) térben;</i></p> <p>a tanult néhány önellenőrzési gyakorlat elvégzése tanári segítséggel</p>
<p>Egyszerű 1–4 ütemű alapgimnasztika. A fogalmak megismerése, a mozgásképzés megértése és motoros rögzítése; szabadgyakorlati alapformájú gyakorlatok; egyszerű 1–4 ütemű kéziszer (labda, babzsák, gombolyag)-, társas-, bordásfal-, padgyakorlatok; utánzó gyakorlatok, játékok helyes tartással; ritmikai és dinamikai variációk a 4 ütemben; a biomechanikailag helyes testtartást tudatosító, kialakító, automatizáló és fenntartó gyakorlatok rendszeres végzése (valamint légzőgyakorlatok) a gimnasztika részeként, testtájanként végighaladva, a testtartásért felelős valamennyi izomcsoport erősítését és nyújtását szolgáló mozgásanyaggal, a tanévek során folyamatosan ismételve, a kiindulási és véghelyzetek pontos megtartására valamint a lassú és pontos kivitelezésre ügyelve, a hibás kivitelezés</p>	<p>A pontos végrehajtás, a terminológia megértésének ellenőrzése a folyamatos munkában.</p> <p>A verbális formák számonkérése a mozgással párhuzamosan.</p> <p>A téri tájékozódás zavarainak kiszűrése.</p> <p>A helyes testtartás bemutatása egyénekenként, lehetőleg tükörnél</p>	<p>Az ismeret szintjén elsajátított terminológiai fogalmak, tanári emlékeztetésre helyes válaszreakciók. A tanár által elmondott a testoldalra, testrészekre, térirányokra, a keresztmozgásokra, a test és a különféle más tárgyak közötti relációra vonatkozó szöveg megértése, az előfogalmak használata (bel, jobb, lent, előtt, mellett, után stb.)</p> <p>A bemutatott, egyre bővülő terminológiai fogalmak, szóbeli tanári közlések segítség nélkül mozgásos cselekvésekké alakítása.</p> <p>A tanári hibajavítás irányításának követése.</p>

<p>javításával, valamint a korosztály jellemzőinek megfelelő illesztéssel a testnevelési óra többi eleméhez; a térirányok felismerése változó testhelyzetekben, bekötött szemmel; utánzás azonos térirányban állásnál és szemben a tükrözés szabályai szerint.</p> <p>A testoldalak változatos gyakorlatai azok nevének rögzítésére, a saját testről alkotott képzet kialakítása, a testhatárokról tapasztalatok szerzése, a felegyenesedés gyakoroltatása, mindenféle keresztmozgás, a nagymozgások mellett a finommotorika fejlesztése sokféle eszközzel (pl. fakanál, kendő, golyó stb.).</p> <p>A pontos végrehajtás, a terminológia megértésének ellenőrzése a folyamatos munkában</p> <p>A verbális formák számonkérése a mozgással párhuzamosan.</p> <p>A helyes testtartás bemutatása egyénenként, lehetőleg tükörről (kép és önkontroll)</p> <p><i>Az ismeret szintjén elsajátított terminológiai fogalmak, tanári emlékeztetésre helyes válaszcselekvések. A bemutatott az egyre bővülő terminológiai fogalmak, szóbeli tanári közlések segítség nélkül mozgásos cselekvésekké alakítása. A tanári hibajavítás irányításának követése.</i></p>		<p>Az egyszerű tükrözés képessége, a tanár utánzása.</p>
<p>Járások, futások Járások saját ritmusban és ritmustartással, szituációs formában is (menetelés, pipiskedés, dobogás, trappolás, ononás, lopakodás, masírozás stb.); rövid távú gyors futások (10–30 m), futás saját tempóban (400–1000 m) külső kényszer nélkül; sarok- talpgördülés kihangsúlyozása; irányváltoztatások kis távolságon járás és futás közben kötetlenül, vezényszóra, követéssel, bekötött szemmel verbális és érintéses társvezetéssel; futás térformákban; egyszerű futóiskolai gyakorlatok;</p>	<p>A versengés élményének értékelése; egyéni különbségek megállapítása; ismerkedés a mérhetőséggel, objektív eredmény rögzítése 10-30 m-en</p>	<p><i>A megfelelő mozgástechnika alkalmazása a különféle futásoknál a tanult tananyaggal való elszámoltatásnál egyéni, számszerűsített fejlődés</i></p>
<p>Egyszerű szabályokon alapuló fogó- és futójátékok. Szimbolikus játékok. A szerepek tisztázása; a játék szabályainak megismerése, megértése és alkalmazása játék közben; szocializációs feladatok.</p>	<p>Önértékelés a játékban alkalmazott motoros, emocionális teljesítmény mentén.</p>	<p><i>A szerep elfogadása, szabály betartása, kudarc elviselése, együttműködés a társakkal és a tanár irányító, bírói szerepének elfogadása.</i></p>
<p>Rövid idejű, kis erőfeszítésű szökdelések és ugrások. Ugrások egy-, váltott-, páros lábon 5–20 mp-ig; fel-, le-, átugrások változatos terepen; távolba és felfelé ugrások a két lábat váltva használva az elrugaskodáskor; áthajtások különféle módokon ugrókötéllel; szökdelő és ugró játékok; Dobások kis súlyú szerrel (maroklabda, rongylabda, teniszlabda stb.) célba dobások helyből, mozgásból, lengésből, különböző testhelyzetekből (pl. fejjel lefelé, bekötött szemmel) álló és mozgó célra; <u>Kúszások, mászások, statikus jellegű</u></p>	<p>Áthajtások időre; koordinált szökdelési feladatsor diagnosztikus mérése.</p> <p>Célbadobó versenyek.</p>	<p><i>A természetes mozgások területén elfogadhatóan jó végrehajtási technika, harmonikussá váló külső kép, más-más gyakorlati variációban alkalmazhatóság.</i></p>

<p><u>egyensúlygyakorlatok, egyéb természetes mozgások.</u> Kúszások, mászások, egyéb természetes (generális) mozgások; helyváltoztatás utánozó gyakorlatokkal (kutyafutás, pókjárás, sánta róka, fókajárás, nyuszi ugrás stb.). Helyváltoztatás vízszintes és rézsútos padon, hason- és hanyattfekvésben, kéz-láb támaszban, rákjárással, pókjárással, különböző keménységű felületeken. Statikus gimnasztikai gyakorlatok helyzetmegtartó gyakorlása talajon és nehezített körülmények között (padon, zsámolyon, szekrénytetőn, vonalon, keskeny felületen, padlón, filcen, szivacsban, bekötött szemmel stb.); járások, helyváltoztatások, előre-hátra, fel-le, nehezített körülmények között; hely és helyzetváltoztatások bizonytalan egyensúlyi helyzetben; a biomechanikailag helyes testtartás tudatosítása, kialakítása, automatizálása és fenntartása; gurulóátfordulás előre-hátra különböző testhelyzetekből indulva és érkező; gurulóátfordulás előre-hátra lejtős felületen; gurulások, fordulatok fekvésben és állásban a test hossz tengelye körül; felugrások kéztámasszal szerekre; akadálypályák leküzdése a változatos térirányok, magasságokhoz, mélységekhez, felületekhez stb. alkalmazkodó mozgáscelekvésekkel.</p>	<p>Versengések utánzó gyakorlatokkal.</p> <p>A pontos, fegyelmezett megoldások, a „tornászosság” jutalmazása.</p> <p>Visszatérő, egyszerű, lazaságot kontrolláló önellenőrzési feladatok.</p> <p>Akadálypályán időre, helyezésre, pontos kivitelre kiterjedő ellenőrzés.</p>	<p><i>A tornászos tartás, mint mozgáskoordinációs specialitás megmutatása.</i></p> <p><i>Helyes téri tájékozódás a hosszanti és a kereszt tengely körüli forgásokban és a térirányokban.</i></p> <p><i>Célszerűen összerendezett mozgások az akadályversenyeken való alkalmazás során.</i></p>
<p>A rúd-, kötélmászás technikája. 1–3 fogással mászások; függőgyakorlatok tornaszereken, természetes akadályokon; függőállásba, függésben tovaladás; vándormászás bordásfalon.</p>	<p>A mérhető, megtett út, önmagához mért fejlődés; nem versengő helyzetben.</p>	<p><i>A függesztő öv funkcionális fejlődésében felmutatható előrelépés.</i></p>
<p>A labdakezelés alapjai Alapgyakorlatok (egy-két) kézzel, lábbal (fogás, megtartás, pörgetés, gurítás; görgetés, elkapás, dobás, labdavezetés); labdakezelés nehezített körülmények között, különböző távolságokba és magasságokba, egyénileg és társsal, váltakozó tempóban; guruló, mozgó labda elfogása; célzás álló és mozgó tárgyra; testnevelési, népi és kreatív játékok labdával; labdakezelés szövegmondás, számsor stb. közben sorban, körben, párban. Gyeplabda: ütő- és labdakezelés, tenyeres, fonák oldal használata, fordulás jobbra és balra labdával 3:3 játék</p>	<p>Önellenőrzésre is alkalmas labdatechnikai gyakorlatok időszakos bemutatása.</p> <p>Egyszerűsített labdás játékok csapatokban.</p>	<p><i>Biztonságos, többnyire automatizált labdakezelés.</i></p> <p><i>Elemi szintű labdatechnikai készlet célszerű alkalmazása egyszerűsített sportjátékokban.</i></p> <p><i>A játékok elemi szabályainak megértése.</i></p> <p><i>A feladatok helyes végrehajtása mozgásban</i></p>
<p>A tanultak beillesztése egyszerű testnevelési játékokba, sor- és váltóversenyekbe szerek nélkül és szerekkel (labdával); küzdő feladatok párokban a természetes mozgások alkalmazásával (kakasviadal, húzd el a párod stb.); versengések a gyors reagálás, helyzetfelismerés, a helyzetnek megfelelő cselekvésbiztonság fejlesztésére.</p>	<p>Versenyek; a csoporttal, csapattal való együttműködés megerősítése, önértékelési eljárásokkal is a versenyben elért eredmények jutalmazása.</p>	<p><i>A test kulturális elemek mind ösztönös, mind nyílt utánzást követő visszaadása versenyhelyzetben.</i></p>
<p>Egyszerű koreografált játékok Mozgás- és zenei ritmus összehangolása,</p>	<p>Kétnegyedes ütemben</p>	<p><i>A motorikus emlékezet működése a koreografált mozgássorok</i></p>

ritmusgyakorlatok tapssal, topogással, dobogással, járással, futással, ugrással; gyermek-, népi játékok, táncok, gyermekmondókákra, gyermekversekre, mesés gyermekdalokra épülő táncmotívumok	egyszerű motívumok kitáncolása tapsra, zenére.	<i>bemutásakor, a kreatív produktum létrehozása a mozgáskészlet kifejező alkalmazásával.</i>
Higiéniai, egészségvédelmi ismeretek, feltárása, növelése. Az öltözék, az egyéni felszerelés gondozása; tisztálkodás az óra után; balesetvédelmi alapismeretek; edzés a természetben; csoportos kirándulás, hógolyózás, az időjárásnak megfelelő öltözködés; a közlekedés és a környezetvédelem legalapvetőbb szabályai szerinti cselekvések begyakorlása.	Felszerelés ellenőrzése, önellenőrzése. Közlekedés akadálypályán.	<i>A foglalkoztatás hatására ellenállás a megbetegedésekkel szemben, balesetmentes mozgáscselekvések; a szabad levegőn végzett testmozgáshoz valós természetes hozzáállás, alkalmazkodás hideghez, meleghez.</i>

A harmadik évfolyamba lépéshez szükséges minimum:

Az ismeret szintjén elsajátított elő fogalmakra, tanári emlékeztetésre helyes válasz-cselekvések. A bemutatott test kulturális elemek mind ösztönös, mind nyílt utánnzással történő visszaadása. A tanult mozgásos cselekvések gyakorlása során további fejlődés felmutatása. Az iskolai közlekedésben tudatosság.

3–4. évfolyam

A negyedik évfolyam végére már meghatározóak az iskolai teljesítményelvárások által visszaszabályozott tanítási-tanulási folyamatok. A kezdeti egyenlőtlenségek feltérképezése és az azt követő fejlesztés dominanciája megszűnik. A tanítás-tanulás folyamatában minden szereplő a motiválás és a tanulásszervezés eredményeként már a teljesítményekre összpontosít. Ez az időszak a testnevelés tantárgy egyik leghatékonyabb életkori szakasza a mozgástanulás megalapozására.

A tantárgy korosztályra lebontott céljai és feladatai

Egészségvédelem és anyanyelvi kommunikáció:

A testkultúra magától érthetően épüljön be az életritmusbba és a szaporodó élethatapaszlatok közé, és a gyarapodó fogalmi készletbe. A biomechanikailag helyes testtartás fenntartása, a gerinc ápolása, a légzőtorna, a mindennapos testmozgás szükségessége állandó része legyen a beszédnek és a gyakorlásnak.

A mozgékonyág fenntartása és az aktív élet rutinja mellett a szükséges testnevelés tantárgy szempontú szervezeti, higiéniai és formai elvárásoknak megfelelés szokás szintjére emelkedjen. Kezdődjön el a prevenció fogalmának kiteljesítése, megértése, alkalmazása a mindennapokban a családdal együtt, a mozgás közben is óvott szabad természetben végzett mozgásformák rekreációs előnyeinek rendszerezése tanári közreműködéssel és a gerinctorna több mozgásformát tartalmazó gyakorlatainak rendszerbe foglalása, a növekedés során a deformitások, rendellenességek feltérképezése, a korrekció természetes elfogadása.

Edzettség, teherbírás fejlesztése – a foglalkoztathatóság fizikai megalapozása:

Mérésekkel bizonyíthatóan is növekedjen az edzettség, a testmozgással járó testi és lelki terhekhez való alkalmazkodás, legyen követendő minta az erőfeszítések vállalása.

A saját fejlődés iránti elkötelezettségre való igény, az edzettség követése a visszatérő mérésekkel alakítható ki. A lelki és fizikai gyengeségek folyamatos megfogalmazása, felzárkózási programok aktuális használata ön- és családi kontroll mellett működtethető eredményesen. A fájdalom, a fáradtság, a félelem személyes korlátainak meghaladása, a saját határok leküzdése, a munkabírás kapjon megerősítést, dicséretet, mint testkulturális érték, mint pozitív összefüggés. Személyes példákkal, egyszerű tudományos ismeretterjesztő magyarázatokkal kerüljön rendszerezésre az edzés hatása a tanulásra és a szellemi teljesítményre egyszerű gondolkodási műveletek, következtetések segítségével.

Sport- és mozgás kulturális tanulás, a tanulást segítő mozgásfejlesztés és a tanulás megtanulása kompetencia:

A nagyon változatos, a testtel kapcsolatos érzékszervi és motorikus tevékenységek járuljanak hozzá a műveleti gondolkodás továbbfejlesztéséhez. Fejlődjenek a begyakorolt keretek közt a mozgáskoordinációs képességek, az ügyesség fejlesztése élvezzen prioritást. A sportági mozgásrendszerek igen sokoldalú, játékos előkészítése jelentsen örömet, szórakozást a tanítási-tanulási folyamatban.

A nemek tekintetében a terhelés adagolása még nem válik külön, de előfordulnak biológiai érésbeli jelentős különbségek. Továbbra is súlyozottan a mozgáskoordinációs képesség fejlesztése a cél: a növekvő mozgásfegyelem segítségével az izomérzékelés, a statikus és dinamikus egyensúlyozás, a jelre való gyors reagálás változó szituációkban, ritmus érzékelés és visszaadása, a térben a saját és idegen testmozgás viszonyainak érzékelése, ciklikus és aciklikus mozgások, a labdás ügyesség fejlesztése. A lazaság, tágasság fenntartása, kontrollja mellett igen óvatosan kezdődjön el a nagy izmok erősítése.

Pozitív személyiségfejlődés – szociális kompetenciák:

A testnevelés kognitív, érzelmi és motoros lehetőségeinek harmonikus kihasználásával kell elérni, hogy az egész gyermeki személyiség fejlődjön a szabálykövető tanulási, játék, sport és versenytapasztalatok által, a sikerélmény motivációjával, a külső és belső értékeléssel összhangban, a nemi azonosság tudat kezdődő megfogalmazása mellett.

Az egyéni fejlődési és nemi sajátosságokkal való szembenézés, az önértékelési eljárásokban való jártasság megszerzése megszilárdul. A nyílt és kulturált kommunikáció gyakorlata, viták, összeütközések kezelésének, konstruktív mintáinak bemutatása a demokratikus viselkedést készítik elő. A pozitív hozzáállás felmutatása (főleg a fiúk) a szabálykövető versenyzésben, a fiú-lány együttműködésben (pl. táncok esetén), és a gyengébb képességűek felzárkózásában, segítségével az állampolgári kompetenciák alapozódnak meg. A test kulturális ideál tulajdonságainak rendszerezésére szükséges lehet bizonyos kérdések megválaszolása: Milyen egy olimpiai bajnok, milyen egy hős harcos?

A tanulók fizikai állapotának mérését az intézmény Pedagógiai programja tartalmazza.

Képzési tartalom és metodika		
A szocializációs folyamatokban, nevelésben a nemek elkülönülése megindul, ezt szem előtt tartva a tananyag lehet azonos, fizikailag még általában egyforma a terhelhetőség		
Az elszakadási periódus kezdetén már nem mindig a tanár utánzása mérvadó, a megkérdőjelezhetetlen véleménye mellett már kezdődik az elhatárolódás. Módszertanilag javasolt a tanári nyugalom, az erős személyes kapcsolódás. A pozitív megerősítés, dicséret mellett az önkontroll, önértékelés, önfegyelem néha vegye át a jutalmazás helyét. A csoportok spontán alakulhatnak, az extrém megnyilvánulásokat kezelni kell szelíd türelemmel. A szabályok betartásában egyéni elszámoltathatóság legyen, a siker lehet egyéni és közös is. A többletmunka elvégzése csak a jutalom fogalmához kapcsolódjon.		
Fejlesztési témakörök, tartalmak, kulcsfogalmak	Ellenőrzési, értékelési lehetőségek	Kimeneti követelmények (pszichomotoros, kognitív, emocionális)
Alaki képzés Az órakezdés megszokott alaki rendjének automatikus gyakorlása (soralakítás, igazodás, köszönés, jelentésadás, balesetmentesítés – rágóógumi, karóra, ékszer, cipőfűző stb.); alaki mozgássorok automatizálása; testfordulatok helyben; kétsoros vonal, kettes oszlop; vonalból oszlopba alakulás; menet megindítása megállítása egyes és kettes oszlopban; járás helyben és átmenet járásba és vissza; vonalból, oszlopból köralakítás; nyitódás, zárkózás, távköz; játékok a kialakult készségek alkalmazásával.	Állandó megerősítést követően a gyorsaság elérése csoportos játékos és versengő feladatokkal a tiszta formák dicsérete; ellenőrzési feladatok elvégzésének verbális és non verbális bemutatása (verses forma, gesztusok felerősítése stb.)	<i>A tanult tanári terminológiához tartozó motoros válaszcselekvések előhívása az elvárásoknak megfelelően; az órakezdés rendjének tudatos, önkontroll szabályozta megfelelés; a kialakított verbális (a helyes nyelvhasználatot megkövetelve) és non verbális kommunikációs formák betartása; balesetmentesen, másokra való tekintettel célszerűen közlekedés a tornatermi (udvar stb.) térben.</i>
Egyszerű alapformájú 1–8 ütemű gimnasztika, esetleg rövidebb gyakorlatsorra kapcsolva, statikus egyensúlyviszonyok gyakoroltatása talajon és szereken is. A fogalmak bővítése, a mozgásképzés megértése és motoros rögzítése; 1–8 ütemű egyszerű szabadgyakorlati alapformájú gyakorlatok; helyes, kontrollált testrész- és testtartással rövid sorokká alakítva, törekedve a folyamatos ütemtartásra; egyszerű 1–8 ütemű kéziszerszár társas-, bordásfal-, padgyakorlatok; utánzó gyakorlatok, játékok helyes tartással; ritmikai és dinamikai variációkkal a 8 ütemben;	A verbális formák számonkérése a mozgással párhuzamosan. A helyes testtartással végzett mozgássor bemutatása egyénenként, lehetőleg tükröknél (kép és önkontroll).	<i>A diák által értelmezett és használt terminológia jelentős bővülése, mozgásos cselekvések végzése, szervezése esetén önálló használata</i> <i>A tanári, önálló és társ által közvetített hibajavítás irányításának követése.</i> <i>A változatos térirányokban való tükrözés képessége.</i>

<p>esetenként tükörnél (kép és önkontroll) tükrözések bonyolultabb térirányokkal; a verbális formák gyakorlása páros gyakorlatoknál, egymás tanítása egy-két elemi helyzetet, mozgást megfogalmazva; a biomechanikailag helyes testtartást tudatosító, kialakító, automatizáló és fenntartó gyakorlatok rendszeres végzése (valamint légzőgyakorlatok) a gimnasztika részeként, testtájanként végighaladva, a testtartásért felelős valamennyi izomcsoport erősítését és nyújtását szolgáló mozgásanyaggal, a tanévek során folyamatosan ismételve, a kiindulási és véghelyzetek pontos megtartására valamint a lassú és pontos kivitelezésre ügyelve, a hibás kivitelezés javításával, valamint a korosztály jellemzőinek megfelelő illesztéssel a testnevelési óra többi eleméhez;</p> <p>Játékos testtartást javító feladatok és játékok, talpboltozatot erősítő testgyakorlatok. A még erős utánzásai motiváltság segítségével pozitív hangulatú, játékos izolált izomzati erősítés a célnak megfelelően</p>	<p>„Kis gerinctorna” 3-4 gyakorlat összeállításával, szülőikkel együtt is gyakorolva (cicahát, gyíkhelyzet, macskatalp stb.)</p>	<p><i>A tartási rendellenességek prevenciók megközelítése otthoni gyakorlatokkal, saját (családi) felelősséggel is.</i></p>
<p>Rövid távú vágtafutások, gyors futások irányváltóztatással. Járások változó ritmusban és ritmustartással, változó távokon és irányokkal; hátrafelé, ütem- és lépéshossz-szabályozással, oldalirányban keresztlépéssel, magas térdemeléssel; szituációs formában („mintha” mozgások); rövid távú gyors futások (10–40 m), saját tempóban 60 m-en; gyors futások irányváltóztatással-, térformák alakításával, követésével 10–80 m-en; vezényszóra, követéssel, bekötött szemmel verbális és érintéses társvezetéssel; futás térformákban; egyszerű futóiskolai gyakorlatok;</p> <p>Hosszú távú futások saját tempóban. Futás saját tempóban (2–3000 m lányok, 4–5000 m fiúk);</p>	<p>A versengés élményének értékelése; egyéni különbségek megállapítása; ismerkedés a mérhetőséggel, objektív eredmény rögzítése 10–30 m-en.</p>	<p><i>A megfelelő mozgástechnika alkalmazása a különféle futásoknál; a tanult tananyaggal való elszámoltatásnál n egyéni, számszerűsített fejlődés.</i></p>
<p>Fogó játékok, különböző sor- és váltóversenyek, fokozatosan nehezedő szabályokkal A szabályok megértése, a kérdéses kultúrájának kialakítása, a szabályok etikai vonatkozásai (előny szerzés, becsületesség, a kudarc elviselése stb.), önkontrollra kondicionálás, érveléseket és magyarázatokat is felmutató tanulói (kitalált) szabályjátékok</p>	<p>Szabályok verbális elszámoltatása; önértékelés a mások értékelésének túlsúly helyett a játékban alkalmazott motoros, emocionális teljesítmény mentén. Az új szabályok demokratikusan vezetett vitákban történő elfogadása.</p>	<p><i>Erősödő önfegyelem a saját gyengeségek legyőzésében, a versengésben a játékszerep feltétel nélküli szerep elfogadása, szabály betartása, kudarc elviselése, együttműködés a társakkal és a tanár és esetenként a társak irányító, bírói szerepének elfogadása. Vállalkozás önálló szabályjátékok létrehozására.</i></p>
<p>Rövid idejű, fokozatosan növekvő erőszükséglet jellegű szökdelések, ugrások saját erőbeosztással. Ugrások egy-, váltott, páros lábon 5–30 mp-ig saját beosztással; fel-, le-, átugrások változatos terepen; távolba és felfelé ugrások megkülönböztetése az erőközlés irányát tudatosan irányítva; mindkét a két láb váltott használata az elrugaszkodáskor;</p>	<p>Áthajtások időre; önálló kombináció bemutatása, otthoni gyakorlási lehetőség (házi feladat) után; koordinált szökdelési feladatsor egyéni variációkkal diagnosztikus</p>	<p><i>A természetes mozgások területén elfogadhatóan jó végrehajtási technika, harmonikus, gazdaságos izommunka, más-más gyakorlati variációban alkalmazhatóság, siker az egyéni variálás során.</i></p>

<p>áthajrtási technikák különféle módokon ugrókötéllel (előre, hátra, keresztezve, hosszú kötél alatt szövegmondással csoportosan, párban, egyénileg); szökdelő és ugró játékok filcen, szivacsba.</p> <p>Egy- és kétkéztes dobások, hajítások, vetések kis súllyal (gyorsereő fejlesztése). Gyorserejű célbadobások kis súllyú szerrel távolságba függőlegesen és vízszintesen, dobások két kézzel kis súllyú szerrel, vetések, hajítások helyből, kilépésből, 2-3 lépéses koordinált lendületszerzéssel; dobásformák mozdulatai különböző testhelyzetekből, bekötött szemmel.</p> <p>Célzás álló és mozgó tárgy(ak)ra, vízszintes és függőleges célirányokat képezve, a céltárgy mozgásának bonyolítása, a mozgás sebességviszonyainak variálása, a kiszámíthatatlansági tényezők növelése.</p> <p>A futások, ugrások, szökdelések, dobások alkalmazása egyéni, sor és váltóversenyekben, testnevelési játékokban Kidobó-, fogyasztó-, döngető-, bombázó-, halászó-, fogó-, szituációs játékok.</p> <p>Támasz-, függés és dinamikus egyensúlygyakorlatok, egyéb természetes gyakorlatok.</p> <p>Kúszások, mászások, egyéb természetes mozgások; helyváltoztatás utánozó gyakorlatokkal (kutyafutás, pókjárás, sánta róka, fókajárás, nyuszi ugrás stb.); helyváltoztatás vízszintes és rézsútós, különböző keménységű felületeken, labdakezelés közben is változatos téri tájékozódással; statikus gimnasztikai gyakorlatok helyzetmegtartó gyakorlása talajon és nehezített körülmények között (padon, számolyon, szekrénytetőn, vonalon, keskeny felületen, padlón, filcen, szivacsban, bekötött szemmel stb.) biomechanikailag helyes testtartással; járások, helyváltoztatások, előre-hátra, fel-le, nehezített körülmények között; hely és helyzetváltoztatások bizonytalan egyensúlyi helyzetben; a tornászos tartás mellett (lányoknál a legelőnyösebb életkor); gurulások, fordulatok fekvésben és állásban a test hossz tengelye körül; felugrások kéztámasszal szerekre; gurulóátfordulás előre és hátra különböző testhelyzetekből indulva és érkezve; gurulóátfordulás előre,hátra,oldalra lejtős felületen.</p> <p>Torna sportági alapttechnikák Az 1–2. évfolyamon felsoroltak; bakugrás társon át; tarkóállás és zsugor fejállás 2 mp-ig és lábmozgásokkal; kézálási és kézenátfordulás oldalt kísérletek;</p>	<p>mérése.</p> <p>A dobásformák fogalmi és mozgásos azonosságának ellenőrzése.</p> <p>Célbadobó versenyek. Versenyek, az eredményhirdetés szokásainak, formáinak megkövetelése. Versengések utánzó gyakorlatokkal. A gyorsaság, fürgeség dicsérete.</p> <p>A pontos, fegyelmzett megoldások, a „tornászosság” jutalmazása.</p> <p>Visszatérő, egyszerű, lazaságot kontrolláló önellenőrzési feladatok.</p> <p>Bemutatók társak előtt, alapttechnikák értékelése differenciált ütemben.</p> <p>Akadálypályán időre, helyezésre, pontos</p>	<p><i>Az alapttechnikák, mozgásstílus pontos rögzítése.</i></p> <p><i>A dobásformák megkülönböztetése, képi megjelenése.</i></p> <p>A pillanatnyi koncentráció alkalmazása.</p> <p><i>A mozdulatok tiszta formáinak alkalmazása a játékokban, versengésekben.</i></p> <p><i>A körülményeknek, szituációnak legjobban megfelelő mozgásos cselekvéstípus alkalmazása.</i></p> <p><i>Helyes téri tájékozódás a hosszanti és a keresztengely körüli forgásokban és a térirányokban</i></p> <p><i>A tanult tananyag elsajátításában fejlődés felmutatása, a gyakorlás és siker összefüggései tapasztalásán át. Erősödő önfegyelem a saját gyengeségek legyőzésében, a gyakorlásban.</i></p>
--	---	--

<p>előbbi bordásfalnál önállóan és társ segítségével; az előre és hátra bukfenceknél a kéz- és lábtámasz közötti távolság növelése; mellső mérlegállás; bátorugrás; a testalkat és erőállapot szerinti differenciált szerhasználatl függőleges repülés számolýról és 2-3 részes szekrényről; fordulatok; 2-3 részes szekrényre felugrás kéztámaszon át. Akadálypályák leküzdése a változatos térirányok, magasságokhoz, mélységekhez, felületekhez stb. alkalmazkodó mozgáscselekvésekkel</p>	<p>kivitelre kiterjedő ellenőrzés. A nagyobb baleseti lehetőségekkel bíró gyakorlatoknál a tanulók alkatát és pszichés állapotát a tanár köteles differenciáltan kezelni.</p>	<p><i>Célszerűen összerendezett mozgások az akadályversenyeken való alkalmazás során. Könnyített akadálypálya elírása a mozgás zavarokkal és az átlagtól eltérő testalkattal bíró gyerekek számára.</i></p>
<p>Rúd-, kötélmászás fokozódó gyorsasággal; mászóversenyek. 2-5 fogással fokozódó gyorsasággal, mászások; versenyek, függőgyakorlatok tornaszereken, természetes akadályokon; függőállásba, függésben tovahaladás; vándormászás bordásfalon növekvő távolsággal.</p>	<p>A mérhető, megtett út, önmagához mért fejlődés; esetenként már versengő helyzetben. A versengő feladatok differenciált alkalmazása.</p>	<p><i>A technikákban, a gyorsaságban és a függesztő öv funkcionális fejlődésében felmutatható előrelépés.</i></p>
<p>Nehezedő labdakezelési gyakorlatok kézzel és lábbal, sor-, váltóversenyek részeként is gyakoroltatva; labdakezelés elmélyítése. A cselezés, a másik társ mozgással való becsapásának tanítása. Nehezített labdakezelési gyakorlatok (egy-két) kézzel, labdakezelés nehezített körülmények között, különböző távolságokba és magasságokba, egyénileg és társal, váltakozó tempóban; guruló, mozgó labda elfogása; a mozgás sebességviszonyainak variálása; a kiszámíthatatlanság, állandóan változó helyzet megteremtése által a helyzetfelismerés alkalmainak növelése; labdakezelés osztott figyelemmel pl. szövegmondás, számsor stb. közben sorban, körben, párban, a látás korlátozásával; különböző sebességgel repülő, guruló, pattogó különböző fajtájú labdák elfogása, kezelése. Gyeplabda: 1-2. évben tanított anyag ismétlése, begyakoroltatása, tenyeres, fonák labdavezetés, cselezés, 3:3 játék</p>	<p>Önellőrzésre is alkalmas labdatechnikai gyakorlatok időszakos bemutatása. A rontások okainak önértékelésre alapuló megfogalmazása.</p>	<p><i>Biztonságos, automatizált labdakezelés.</i></p> <p><i>A bővülő labdatechnikai készlet célszerű alkalmazása egyszerűsített sportjátékokban a játékok szabályainak automatikus alkalmazása.</i></p> <p><i>A feladatok végrehajtása játék közben</i></p>
<p>Tanulási, testgyakorlási-edzési anyag ágyazása játékokba, testnevelési játékokba, sportágakat előkészítő, egyszerűsített szabályú játékokba. Bonyolultabb testnevelési játékokba, sor- és váltóversenyekbe szerek nélkül és szerekkel (labdával); küzdő feladatok párokban; a küzdősportágak elemi sportági alaptechnikái, (természetes mozgások); versengések a gyors reagálás, helyzetfelismerés, a helyzetnek megfelelő cselekvésbiztonság fejlesztésére; Eszközhasználatú sportági technikák tanulása (labda, karika, szalag, kislabda stb.) a gyermek méreteihez és erejéhez igazodó szersúly kiválasztásával; sportágat előkészítő játékok tanulása</p>	<p>Versenyek; a csoporttal, csapattal való együttműködés megerősítése, önértékelési eljárásokkal- a versenyben elért eredmények jutalmazása; egyszerűsített labdás játékok csapatokban. Megerősítés.</p>	<p><i>A test kulturális elemek mind ösztönös, mind nyílt utánpótlást követő visszaadása versenyhelyzetben.</i></p> <p><i>A bővülő technikai és labdatechnikai készlet célszerű, gyors alkalmazása a sportági jellegű feladatokban, labdajátékokban.</i></p>
<p>Tanulási, testgyakorlási-edzési anyag kreatív játékokba, gyermektáncokba Mozgás és zenei ritmus összehangolása, négynegyedes és háromnegyedes</p>	<p>Négynegyedes, háromnegyedes ritmusban bonyolultabb motívumok</p>	<p><i>A motorikus emlékezet működése a koreografált mozgássorok bemutatásakor.</i></p>

<p>ritmusgyakorlatok tapssal, topogással, dobogással, járással, futással, ugrással.</p> <p>Rövidebb, egyszerű mozgásrendszerű koreográfiák betanulása</p> <p>Gyermek-, népi játékok, táncok, gyermekmondókákra, gyermekversekre, mesés gyermekdalokra épülő táncmotívumok.</p>	<p>kitáncolása tapsra, zenére.</p>	<p><i>A kreatív produktum létrehozása a mozgáskészlet kifejező alkalmazásával.</i></p> <p><i>Az esztétikus stílusos előadás képi megjelenése, „nézhetőség”.</i></p>
<p>Az úszás technikája, két biztonságot nyújtó úszásnem megtanulása. (létesítményhelyzettől függően) mell-, hát-, vagy gyorsúszás (csak 4. osztályban)</p> <p>Előkészítő gyakorlatok szárazföldön (rávezető és célgyakorlatok); a vízhez szoktatás alapgyakorlatai (vízbe fújás, vízben mozgás, víz alá merülés, szemnyitás a víz alatt, lebegés, versengések a fenti gyakorlatokkal, labdával, eszközökkel, egyéb játékok pl. halacszázás; siklás hason, háton; siklás kar- és lábtempóval és azok összekötésével; siklás levegővétellel; úszási kísérletek;</p>	<p>Szabad és kötött technikájú úszások távolságának mérése.</p> <p>A bátorság dicsérete.</p>	<p><i>Vízbiztos, automatizált cselekvések, használhatóság az úszásoktatásban történő előrelépésben.</i></p>
<p>Higiéniai ismeretek növelése, szoktatás az alkalmazásukra</p> <p>1-2. évben tanultak további következetes gyakorlása;</p> <p>balesetvédelmi alapismeretek; felelősség a társnak nyújtott segítségadásban;</p> <p>a helyi adottságok függvényében edzés a természetben; csoportos kirándulás, hógolyózás, szánkózás, korcsolyázás, síelés, evezés, falmászás stb.; az időjárásnak megfelelő öltözködés; a közlekedés és a környezetvédelem legalapvetőbb szabályai szerinti cselekvések begyakorlása.</p>	<p>Felszerelés ellenőrzése, önellenőrzése.</p> <p>Közlekedés akadálypályán.</p>	<p><i>A tisztaság, a fittség külső és fizikai megjelenése elfogadása értékeiként.</i></p> <p><i>A gyengébbek felkarolása, segítségadás feltétel nélkül.</i></p> <p><i>A foglalkoztatás hatására ellenállás a megbetegedésekkel szemben, balesetmentes mozgáscselekvések; a szabad levegőn végzett testmozgáshoz valós természetes hozzáállás, alkalmazkodás hideghez, meleghez.</i></p>

Az ötödik évfolyamba lépéshez szükséges minimum:

A tantárgyi tudás tartalmainak elfogadása, a tudáshoz kapcsolódó tanulási teljesítményekre összpontosítás. Az egyre bővülő terminológiai fogalmak, szóbeli tanári közlések segítség nélkül mozgásos cselekvésekké alakítása. A tanári hibajavítás irányításának követése. A tanult tananyag visszaadásában, az edzettségi szintben önmagukhoz mért fejlődés, teljesítmény javulása. A természetes mozgások területén elfogadhatóan jó végrehajtási technika, harmonikussá váló külső kép. Motorikus emlékezet működése a koreografált mozgássorok bemutatásakor. A szabályok betartása, konszenzuson alapuló alakítása és vállalkozás a játékok átformálására, saját gondolati műveleteken alapuló szabályjátékok létrehozására.

